

אֲרַח סְלוּלָה

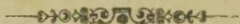
לדקדוק שפת עבר

בדרך קצרה ומוזבנת, וכוללת כל הדינים
הנחוצים, ישנים גם חדשים.

חלק הנקוד

כתוב בשפת זשארגאן עם הערות יקרות
ומועילות בשפת קדש

מאתי דוד אליעזר באראנאוויץ מתושבי ווילנא

ווילנא

בדפוס י. יהודה ליב ב"ר אליעזר ליפמאן ש"ק נ"י.

בשנת וארבע ישרים סללה לס"ק

ОРАХЪ СЛУЛО.

Правила Еврейскаго языка. Составилъ
Д. Л. Барновичъ.

Дозволено цензурою. 12 Января 1883 г. Вильна.

В И Л Ъ Н А.

Въ типографіи Л. Л. Маца, на Квасномъ переулкѣ,
въ д. Ш. Кисина № 1195/6 1883 г.

תקון שמיאור השל אה"ע

93 נר שורש אה"ע ב"א אה"א

14 8 5 — אה"ע — אה"ע

29 שורש ויס"ו — ויס"ו

44 מה אה"ע — אה"ע — אה"ע

הקדמה

כל מחבר ספר תלמודי (לעהרבוך) באיזה שפה שתהיה ,
זכרנו בשפה המדוברת בפי ההמון , אשר מנמת פני המחבר
ומטרת הספר, לתת לקה לכל העם יחד, כקטון כגדול כידוע ספר
כאשר איננו יודע ספר , החובה עליו לשים לב לשני ראשי
הדברים האלה : האחד במה שנוגע לשטת הלמוד וסדריו (מעטאדע),
והשני במה שנוגע לסגנון הלשון והליכותיה ; והנה בכלל מה
שנוגע לשיטת הלמוד יוכלל ארבעה דברים האלה : א) לקצר אותה
על צד היותר קצרה, והוא להמעיט בכללים כפי אשר יוכל ,
לכלול כללים יותר מאחד בכלל אחד עד כי יהיה כעין סוג לכל
הכללים הנכללים בו , כי מרבית הכללים תכבד על כה הזכרון
וקשה לשכחה , ועל זה אמרו חכמינו ז"ל לעולם ילמד אדם לתלמידו
בדרך קצרה ; ב) לתת טעם והסבר להכלל לבלי יהיה כחוק ולא
יעבור , כי השכל ימאן לקבל כלל בלי טעם , ואם יקבלו , לא
יחזיקו לארך ימים יען כי אין לו יתד במקום נאמן בהמוה ,
וכאשר ילאה איש להחזיק בדבר שאין לו אזנים וירפהו, ועל זה
אמר החכם התלמודי, בתחלה היתה התורה דומה לקופה שאין
לה אזנים , עד שבא שלמה ועשה לה אזנים (עירובין כ"א ; ג) לתת
שם וסימן להכלל, כי תועלת השם להכלל כתועלת הכלל להפרטים,
וכתועלת היד להכלי , כי ע"י השם יהיה הכלל נסקר לעין השכל
בסקירה אחת ולא יזה ממנו לארך ימים ; ד) לבלי ערבב הכללים
ולסכסכם , להבדיל בין כלל אשר הוא סבה להדבר המסתבב ממנו ,
ובין כלל אשר הוא אך מאפני הדבר ותנאיו הדרושים לו להיותו
כן , ובין כלל אשר הוא אך סימן להדבר וממנו נכיר הדבר, יען
כי הוא, ר"ל הכלל, מסתבב ממנו , כאשר נכיר למשל כי הוסק התורה,
מהמימותו, והחמימות היא סימן להחסקה, ואם נגזור משפט כללי
ונאמר : כל תנור חם הוסק, הנה הכלל הזה אך סימן להמשפט
ולא סבה . — כי כל עוד לא ידע הלומד להכיר ולהבחין בכמו אלה
לא יכיר עוד דבר הלמוד על בוריו ולא בא עוד עד תכונתו ואור
וחשך משתמשים במוהו בערבוביא . — וכנוגע אל סגנון הלשון הנה
על המחבר : א) לדרכות במלים הדרושים להבנת הענין , ולכלי

הקדמה

התרושל לפעמים לכפול דבר שתיים או שלוש פעמים כפי אשר ידרוש איכות הענין ממנו, כי אך בהמעטאדע טוב ויפה הקצור, ולא בההסברה, והכלל, כל המקצר בשטת הלמוד ומאריך בהסברה הרי זה משוכח; ב) להזהר בלשונו ולתת פלס למוצא שפתיו, לבלי קדם המאוחר ולאחר המוקדם, ולבלי תהי המלה נשמעת לשני פנים ותוכל להקראת ע"פ סגנון הלשון למעלה ולמטה בהענין, אשר לפעמים לא רחוקות תהיינה תוצאות הענין לתלמיד קצר שכל הפך מהכונה הרצויה הנכללת בהענין ההוא ע"פ שגיאות המחבר כאלה, ועוד כהנה וכהנה אשר אי אפשר לפורטן כולן. והכלל על מחבר ספר תלמודי בשפת ההמון לראות את עצמו כאלו הוא מורה כללי להמון תלמידים רבים אשר לא ימלט כי לא ימצאו בהם תלמידים כאלה קצרי השכל וחסרי ההבנה ועליו להזהר לבלי יעשה מלאכתו רמיה. — והנה אנכי אף כי כל הדברים האלה נכה פני היו בעת קרבי אל המלאכה לחבר הספר הקטן הזה, ובעזר ה' עשיתי גם יכלתי, כאשר יעידון הקוראים המבינים, בכל זאת לא אוכל להתפאר כי יצאתי ידי חובת כולם כי באמת לא עלה על לבי מעולם להמנות בין מחברי ספרים, ואך מצבי החמרי הביאני כעת עד הלום להיות מחבר. אולם במדה כזאת, עד כי לא נתנני להתמהמה הרבה במלאכתי, וכנרדף על צוארי אחותי את העט בידי לכתוב את הספר הזה, החל וכלה, ולא אחת קרני לכתוב דבר אשר נתחדש לי בו ברגע אשר כתבתי אותו, אשר ע"כ צמצמתי לכתוב בזה הספר אך כללי הנקוד השייכים אך לנקוד, ויתר הכללים השייכים גם לשמות ופעלים הנחתים לכתוב אותם איש איש במקומו, כמו חלופי התנועות וכללי נח נסתר אשר יסודות המה להרבה דינים בשמות ופעלים, וכן נקוד אותיות הו כלב הנחתי לכתוב כל אחד במקומו אם ירצה ה' פעלי, כי העת קצרה והמלאכה מרובה והשכר מעט והקבה דוחקת, ע"כ ימלחו נא לי לומדי ספרי זה אם ימצאו בו איזה שגיאה לחוקי הסדר והמשטר או למשפטי ההגיון בלשון כי בשננה היא לי.

המחבר.

אייניגע ווערטער אין זשארנאל .

עס איז בעקאנט דאס פילע פון דיא ספרי מוסר שרייען פאר וואס מען לערינט גיט דיא גייטיגסטע פללים פון דקדוק , אום מאן זאל בענען היטען אין דאוונען אונ אין דיא קריאה דעם שוא גע אונ דעם שוא גח , דעם דגש חזק , אונ דיא גנינה אויף יעדען ווארט , נור גיט אלע פאר מענין צוא לערנען דקדוק , דען גיט אלע פאר שטייען דיא לשון קודשדיגע שפראכע אין וועלכע דיא דקדוק ספרים זיינען געשריבן , אונ פיל פון די וואס פערשטייען שוין איהר , איז פאר זייא דיא מעטאדע פון דיזע ספרים צו שווער .

נון האפען מיר דיא עהרע פאר צוא שטעלין אונזערע געהערטע ברידער דיען ספר אונזערער , וואס ער איז געשריבן אין איינע לייכטע פערשטאנדליכע שזארנאנישע שפראכע , מיט איינע לייכטע גוט אויס געארבעטע מעטאדע , אונ האלט אין זיך איך אלע גייטיגסטע פללים פון גקוד , דאס יעדער קאן לערנענדיג דיען ספר אין אקורצע צייט קלאר ווערען אלע גייטיגסטע פללים פון גקוד , אפער נור מיט דיזע צווייא בעדינגונגען : ערשטענס מאן זאל גיט לערנען אינווענדיג אין ספר וואו מאן זאל פארהער גוט גיט קלאר זיין — אפער גוט וואס גוט הייסט — די איינלייטונג , דען דיא איינלייטונג צום ספר איז וויא אמיר צום שטוב , וואס מאן קאן גיט אריין גיין אין שטוב וואו מאן זאל גיט דורך גיין דיא מיר ; צווייטענס מען זאל גיט לערנען דעם ספר היפענדיג זאגדערין נור בכדר .

נון ליבע ברידער ! איילט צוא קויפן דיזען ספר אונ לערינט אין איהם פלייסיג אונ דאן וועט איהר דאנקען דעם

מחבר .

איינלייטונג

א. אותיות .

דיא העפּרעישע שפּראכע האט צווייא אונ צוואנציג בוך-
שטאָפּען: א בגד הו זח טיכל מנסע פצקר שת, דיא פינף
בוךשטאָפּען מ. נ. צ. פ. כ. ווען זייא קומען אַס ענדע וואַרט,
האָפּען זיי איינע אַנדערע געשטאַלט: מ. נ. ז. ק. פ. ד.

ב. מוצאות (שפראכ־ווערקצייגע).

דיא צווייא אונ צוואנציג בוךשטאָפּען ווערען אויס גע-
שפּראַכין דורך פינף אַרנאָנען וואס אין סויל, אונ זיי הייסיק
זייא דיא סדקדקים: (שפראכ־ווערקצייגע) אונ דאס זיינען זייא: הַגְרוֹן
(דיא קעהלע), הַחֶד (דער גוימען), הַלְשׁוֹן (דיא צונגע), הַשְּׁנַיִם (דיא
צאָהנע), הַשְּׁפִתִים (דיא ליפּפען), דיא פיר בוךשטאָפּען, אַחֲהֵי,
ווערין אויס געשפּראַכין פון גרון, גיב־ק פון חֶד, דמלנ־ת, פון
לשון, זסער־ץ, פון שניים, בומ־ף, פון שפּתִים.
אנמערקונג: דיא אותיות וועלכע זייא קומען אַרויס פון איין מוצא
פערבייטען זיי זיך סאַנכע סאַל איינע אויף די אַנדערע,
צום ביי שפּיל „ניסכ־ו“ אַנשטאַט „ניסכ־ו“ ווייל ג' אונ כ' קומען
זיידע אַרויס פון חֶד „מַת־אב“ אַנשטאַט „מַת־עב“ אונ דאס גלייכין .

ג. תנועות .

יעדער בוכש' קאן אויס גישפּראַכין ווערין אויף פינפערליי
אַרְטֶען, אויף דעם איז דא פינף צייכען וועלכע זייא הייסען:
נקודות, אַדער תנועות (וואקאלע) וועלכע זייא ווייזען וויא דער
בוךשטאַב זאל אויס געשפּראַכין ווערין .

ד. תנועות גדולות, תנועות קטנות .

דיא זעלביגע פינף תנועות ציהען אַמאַל דעם בוךשטאַב,

אונ אמאל פֿערקירצען זייא איהם אין אויס שפראך; דארום איז
 דא נאך פינף צייכען וואס זייא ווייזן אויף דעם, אונ זיי הייסן
 אויך תנועות, נור: קטנות, אדער תולדות (אבשטאמונגען) ווייל זיי
 אָב שטאמען פון יענע פינף וואס זייא הייסן: גדולות, אדער
 אבות (פאטער).

דיא גישטאלט, אונ דיא געמען פון דיא ת"ג אונ די ת"ק
 נאכען ארדנונג וויא זיי שטאמען אָב איינע פון די אנדערע.

ת"ג אָ קמץ גדול, אי צירא, אי חירק גדול, או חולם, או שורק,
 ת"ק א פתח, א סגל, א חירק קטן, א קמץ קטן, א קפיץ.

ערסטע אנמערקונג) אום צוא גידיינקען יעדע תנועה קטנה פון וועלכע
 תנועה גדולה זיא אבשטאמט, האט מאן פונקטירט
 דעם נאמען פון יעדע תנועה גדולה דאס אין איהר געפינט זיך דיא
 תנועה גדולה אונ איהר תנועה קטנה, צום בייא שפיל: קמץ געפינט
 זיך אין דעם ווארט דיא תנועה גדולה אונ איהר תנועה קטנה
 אונ דאס גלייכין בייא דיא איבעריגע.

צווייטע אנמערקונג) דער אונטערשייד צווישען חירק גדול אונ חירק
 קטן איז, דאס חירק גדול איז מיט איז"ד אי אונ
 חירק קטן איז אן איז"ד א, אונ דעם אונטערשייד צווישען קמץ א
 דיא תנועה גדולה פון פתח, אונ קמץ קטן א דיא תנועה קטנה פון
 חולם, ונעט זיך דער שילער ערקונדיגין וויא צו ערקענען זיי ווייטער
 פון דיא רעגעלען פון נקוד, שמות אונ פעלים.

ה. מוצא התנועות.

אויך די תנועות האבן דריי מוצאות אין מזיל דורך וועלכע
 זייא קומען ארויס צוא בעוועגען דעם אות: קמץ אונ איהר ת"ק
 פתח קומען ארויס פון גרון, צירא אונ איהר ת"ק סגל, חירק גדול
 אונ איהר ת"ק חירק קטן—פון חך, חולם אונ איהר ת"ק קמץ קטן,
 שורק אונ איר ת"ק קפיץ—פון שפתים.

אנמערקונג) אויך דיא תנועות וועלכע זייא זיינען פון איין מוצא
 פערבייטן

פֿערבייטן זיך מאַנכע מאל איינע אויף די אנדערע וויא צב"ש,
בן בן ישפוטו ישפוטו .

ה. שָׁנָא .

עס גיבט נאך אַצייכן צווייא פינטעלעך איינע אונטער די
אַנדערע א , וועלכער קומט צוא ווייזען , דאס דער אות אונטער
וועלכען ער שטייט איז לעהר אן אַתנועה , דען זאנסט וואלט
מאן מאנכע מאל קענען אטעות האבן אונ מיינען , דאס דער אות
האט יא אַתנועה צב"ש , כשך ווען גיט דיא צוויי פינטעלעך ,
אונטערין ב , וואלט מאן מיינען אז דיא פינטעלע פון ש וועלכע
זיא ווייזט אז דער ש איז ימין דינט אויך פאר איין חולם אויפן
כ זא וויא בייא דעם ווארט "משה" . דיוער צייכען הייסט שוא ,
אונ ווייל דיוער טעות קאן מער גיט געפען נור אים אַנפאנג ווארט
אדער אין מיטען ווארט , גיט אס ענדע ווארט , דארום האט מאן
דעם לעערן אות אס ענדע ווארט גיט פונקטירט מיט איין שוא ,
צב"ש : "באב" , אויס גינומען צווייא בוכשטאפען לעערע אס
ענדע ווארט , האט מאן ביידען פונקטירט מיט שוא , נור דאס
טרעפט מער גיט שיידען דער אַנדער בוכשטאב איז פון די בוכש'
פ,ת,ך,ה,ק,ט,ב,ב: אל תוסף (משלי ל'), וישת, ויבך (בראשית כו) ויחד
(במדבר כד) נישק (שמות כז) אל ישט (משלי י) וישב (במדבר כה) , אונ אַענדע
ד , איז אפילו אליין אויך פונקטירט מיט אשוא וילך , אויך דער
פוכש' ת' איז אמאל פונקטירט איינער אליין אס ענדע ווארט
את פרת .

ה. שָׁנָא גַע , שָׁנָא נָה .

ווייל דער שוא איז גיט קיין תנועה צו פֿעווענין דעם פוכש'
אונ דאס איז דאך זעלבסט פֿערשטאנדליך אז אפוכש' אן אַתנועה
קאן גיט אויס געשפראכין ווערען , דארום מוז דער פוכש' וועלכער
אונטער איהם איז דער שוא , צו געצויגן ווערין צו נאך אפוכש'
וואס האט אַתנועה זייא זאלין צוא זאמען אויס געשפראכין ווערין ,
ענטוועדער צום פוכש' וואס נאך איהם, צב"ש : "שמע , בני" , אדער
צום פוכש' וואס פאר איהם , צב"ש : "באב" ; אויפן עקסטין

אַרַט הַיִּיסַט דְּעַר שְׁוֹא , שְׁוֹא נַע (בְּעוֹעֲגִלְיִכֶעס שְׁוֹא) , ווייל מִיט דֶּעס בּוֹכְשְׁטאַב פֿון שְׁוֹא אָנפֿאַנגען זײַךּ דִּיא שְׁפֿראַכְוִערֶקֶצִינֶע צו בְּעוֹעֲנֶען , אונז אױף דֶּעס אַנדֶער אַרַט הַיִּיסַט דְּעַר שְׁוֹא : שְׁוֹא נַח (רוהענֶדעס שְׁוֹא) , ווייל מִיט דֶּעס בּוֹכְשְׁטאַב עַנְדִּיגַט זײַךּ דִּיא זײַלְבֶּע , אונז דְּעַר אַטְהֶעס רוהעט עַטְוֹאס .

ה. שְׁוֹא מֶרְכָּב .

די פֿיר בּוֹכְשְׁטאַבִּין אַהה״ע ווייל זײ זײַנען פֿון דֶּעס שְׁוֹאכ־סמען שְׁפֿראַכְאָרְגאַן נאַמליך פֿון גֶּרוֹן , קענען זײַא נִיט זײַן שְׁוֹא נַע מִיט אײַן אײַנפֿאַכען שְׁוֹא , דאַרום האַט מאַן בײַא זײ צו גִּזְעֶצַט צום שְׁוֹא אײַנֶע פֿון דִּיא דְּרײַא תְּנוּעוֹת קִטְנוֹת : פֿתַּח , סְגֹל , קִמִּץ חֶסֶף , נוֹיא צב"ש : אֲשֶׁר אָמַת אָנִי , דִּזְעַר א' אונז דאַס גִּלְיִיכִין דִּיא אײַבערִינֶע בּוֹכְשִׁי הַח״ע ווערין אױס גַּעשְׁפֿראַכִּין מִיט אײַנֶע פֿון דִּזְעַר דְּרײַ ת"ק , נור זײַא ווערין זײַער שְׁנַעל צווא גִּיהאַפֿט צום אַנדֶער בּוֹכְשִׁי ; דִּזְעַר שְׁוֹא מִיט דִּיא תְּנוּעָה הַיִּיסַט עַס בְּכֹלל : שְׁוֹא מֶרְכָּב (צו זאַמען געזעצטער שווא) ווייל צווא אױס אײַן צו גִּזְעֶצַט אַתְּנוּעָה . אונז בְּפֶרַט הַיִּיסַט עַס , ווען עַס אײַן צווא גַּעזעצט אַפֿתַּח : חֶסֶף פֿתַּח , ווען אַסְגֹּל : חֶסֶף סְגֹל , אונז ווען אַקִּמִּץ : חֶסֶף קִמִּץ .

אכטערקונג) פֿון נאַטור זײַנען די פֿיר בּוֹכְשְׁטאַבִּין אַהה״ע כַּעֲדַר פֿייהיג צווא זײַן נַע אײַדֶּער נַח , דאַרום קומען זײַא עַל פֿירוב מִיט אַשְׁוֹא נַע אױך אײַן דִּיא עַרְטֶער וואס אײַן אַנדֶער בּוֹכְשְׁטאַב אױף זײַער שְׁטַעלֶע וואַלט גִּיווען נַח , צב"ש : יִפְקֹד , יַעֲבֹד .

ט. נַח גִּרְאָה , נַח גִּסְתָּר .

עַס גִּיבַט צווייערלייא שְׁוֹא נַח : נַח גִּרְאָה , אונז נַח גִּסְתָּר , ווען דְּעַר בּוֹכְשְׁטאַב וואס האַט מִיט קײן תְּנוּעָה זאַנט זײַךּ אױס , הַיִּיסַט עַס דאַן "נַח גִּרְאָה" , דאַס הַיִּיסַט דְּעַר בּוֹכְשְׁטאַב צִנוואר עַר רוהעט אָפֶּער עַר אײַן שְׁפֿירבאַר אײַן אױס שְׁפֿראַך , צב"ש : דְּעַר ב' אונז דְּעַר מ' אײַן וואַרט אַכְרֶס , ווען אָפֶּער דְּעַר בּוֹכְשְׁטאַב אַן דִּיא תְּנוּעָה זאַנט זײַךּ מִיט אױס , הַיִּיסַט עַס דאַן : "נַח גִּסְתָּר" ד"ה , עַר רוט אַן אַתְּנוּעָה אונז עַר אײַן אונזשְׁפֿירבאַר , צב"ש : בָּא , סָה .

לו, לי, דער א' דער ה' דער ו' אונ דער י' זיינען אונשפירבאר .
 אנטערקונג) אלע אותיות אויסער דיא פיר אההיע, זיינען אלע מאל
 נח נראה, ד"ה ווען זיין זיינען נח אן אהנועה אונ אן
 אשוא נע זיינען זיין נראה. זיין זאנען זיך אויס; דער א' ווען ער
 איז נח אן אהנועה אונ אן אשוא נע איז ער אלע מאל נסתה, ער
 זאנט זיך נימאלס אויס; די בוכשטאבין ה' ו' י', זיינען אמאל נראה
 אונ אמאל נסתה, צב"ש: ראה אותה, דער ערסטער ה' איז נסתה,
 דער אנדער ה' איז נראה, נטו קו דער ערסטער ו' איז נסתה דער
 אנדער ו' איז נראה, הוי בני דער ערסטער י' איז נראה, דער
 אנדערער איז נסתה .

צווישע אנטערקונג) נח נסתה איז קיין מאל ניט פונקטירט מיט שוא,
 (אויסער א' טרעפט יא אמאל: נאה, יאדימו), נח
 נראה איז נור אין מיטען ווארט פונקטירט מיט שוא, שידען
 ווען צוויי נהים נראים קומען אס ענדע ווארט זיינען זיין ביידע
 פונקטירט מיט שוא, נויא מיר האבין אויבין גישריבין אין סימן ו' .

י, נח נסתה בפועל, נ"ג בכח.

דיא מרקדקים זאגן אז יעדע ת"ג ציהט נאך זיך איינע פון
 דיא בוכשט' אהו"י אפילו ווען דער בוכשט' שטייט ניט דייטליך,
 אונ דאס הייסט: נג"ס בכח (ניכט ווירקליך שטאהענדער נג"ס):
 קמ"ן ציהט נאך זיך דעם בוכשטאב א' אדער ה', צרה, חירק גדוד
 ציהען נאך זיך דעם בוכשטאב יו"ד, חולם, שורק ציהען נאך זיך
 דעם בוכשטאב ו', דער מעס פון דיזען ארדנונג איז, ווייל די ת"ג
 ציהט נאך זיך דעם בוכשטאב וועלכער ער איז מיט איהר פון איין
 מוצא, אונ ווען דער נח נסתה שטייט דייטליך, הייסט עס: נח נסתה
 בפועל (ווירקליך שטאהענדער נג"ס), וויא: קרא, היטב, גדלות .

יא, מפיק .

דער ה' איז איין בוכשטאב וועלכער קאן זיין נסתה נאך
 דיא זעלביגע תנועות נאך וועלכע ער קאן זיין נראה, נאטליך:

נאך קמין, פתח, צב"ש: מה ראה, כמה לה, אין די ערסטע צווייא ווערטער איז דער ה' נסתר, אין דיא אנדערע—נראה, אונ וויא אס ענדע ווארט שטייט גיט דער צייכין שווא אפילו ביי נח נראה, היינט וויא אזו וואלט מאן נויסען אס ענדע ווארט ווען דער ה' איז נראה אונ ווען ער איז גביר? דארום האבן די בעלי הנקוד אריין גישטעלט אין ה' ווען ער איז נראה אס ענדע ווארט איין פינטעלע וועלכער הייסט ספיק (אויס זאגן).

יב, פתח גנובה.

דיא בוכשטאבין וועלכע זייא קומען ארויס פון גרון נעמליך: הח"ע (רען דער א' קאן גיט זיין נראה) קאנען פון נאטור גיט זיין נראה נאך את"ג, אויסער נאך קמין וואס ער איז מיט זיי פון איין מוצא, אונ וויא אס ענדע ווארט קומט אבער זייער אפט פאר, נאך דיא רעגעלן פון דיא שפראכע, דאס הח"ע זאלן זיין נראה אויך נאך דיא איבעריגע ת"ג, האט מאן דאן גישטעלט אונטער זיי אפתח, אונ דייער פתח הייסט: פתח גנובה (ארויס גישטויסן). ווייל דער פתח ווערט גילעזין מיט דעם בוכשטאב א' וועלכער ער שטייט גיט אין ווארט, אונ דער בוכשט' הח"ע איז נראה, ד"ה ער זאגט זיך אויס, נאך דיא ת"ק פתח אלה, צב"ש, הנבה ווערט גילעזין זא וויא עס וואלט שטייען הנבאה, גבוה, זא וויא עס וואלט שטייען גבואה, דע, וויא עס וואלט שטייען, דאע.

יג, דגש חזק, דגש קל.

מאן בענעגניט זייער אפט איין נקודה אין מיטן בוכשטאב; דיזע נקודה הייסט דגש. עס גיבט צווייערלייא דגש: דגש חזק (הארטער דגש), אונ דגש קל, (לייכטער דגש), דגש חזק קומט צוא פערדאפלען דעם בוכשטאב אין וועלכען ער קומט, זא וויא עס וואלט שטייען צווייא זאלכע בוכשטאבין, אונ דער ערסטער פון דיא דאפלונג ווערט גילעזין אלס שווא נח מיט די תנועה פון פאריגן בוכשטאב, צב"ש: "שבת" ווערט גילעזין וויא עס וואלט שטייען שבת, קטה וויא עס וואלט שטיין קטמה, זעלבסט פער-שטאנדליך

שְׁמֵאנְדְלִיק, אִז פֶּאָר אִיין דָּגֶשׁ חֹזֵק מִזוּ שְׁמִייעֵן אִיין בּוּכְשְׁטאַב
 מִיט אַתְּנוּעָה; דָּגֶשׁ קַל קוּמֵט צו פֶּעֶרְהאַרְטען די אַוּיס שְׁפֶּראַכע פֿון
 די זעקס בּוּכְשְׁטאַבִּין ב' ג' ד' כ' פ' ת' דען מִיט אַדְגֶּשׁ אִיז עֵס ב' ב'
 פ' ת', אונ אָן אַדְגֶּשׁ אִיז עֵס ב' ב' כ' פ' ת', אונ ווען דִּיזע זעקס
 בּוּכְשְׁטאַבִּין זײַנען אָן אִיין דָּגֶשׁ הײַסט עֵס רֶפֶה (שׂוּאָד) * דִּיזע זעקס
 בּוּכְשְׁטאַבִּין קוּמען מִיט אַדְגֶּשׁ קַל עֲנִטוועדער אִים אַנְפֶּאַנג וואַרט
 אַדער אִין מִיטען וואַרט, נֶאָך אַנְה נֶרְאָה צב"ש "בְּסֶפֶד". אונ אַמאַל
 טֶרעפֿט אַדְגֶּשׁ קַל אױך אַם עֲנִדע וואַרט, אונ אױך נֶאָך אַתְּנוּעָה
 "שְׁמֵרֶת שְׁמֵעֶת נִיחַד אֶת כֶּרֶת" (*).

אנמערקונג) מִיר, ווײַסען נִיט אונטער צוא שׂוּידין בײַ דיא צוויי בוכש
 ג' ד' צוויסן מִיט אַדְגֶּשׁ אונ אָן אַדְגֶּשׁ .

דער ד"ח קומט אין אלע בּוּכְשְׁטאַבִּין אויסער אין דִּיזע פֿינף:
 א ה ח ע ר, אונ אד"ק קומט נור אין די זעקס בּוּכְשְׁטאַבִּין ב' ג' ד'
 כ' פ' ת'; אַלזא הײַסט עֵס אַז אין די זעקס בּוּכְשְׁטאַבִּין ב' ג' ד'
 כ' פ' ת' קאן קומען אִי ד"ח אִי ד"ק, אִיז דיא פֿינף בּוּכְשְׁטאַבִּין
 א' ה' ח' ע' ר קומט גאר קיין דָּגֶשׁ, נִיט חֹזֵק נִיט קַל, אין דיא
 אַיבעריגע בּוּכְשְׁטאַבִּין געמליך: ט"ם שְׁק"צ נוזלי"מ, קומט מער
 נִיט וויא ד"ח. דער סִימָן צוא עֲרַקענען דעם דָּגֶשׁ פֿון בּג"ד כּפ"ת
 צוא ער אִיז חֹזֵק צוא ער אִיז קַל אִיז אַזו ווען עֵס שְׁמִיט פֶּאָר אִים

אבוכשטאב

(* יש מן המדקדקים האומרים, כי הדגש מהמלות אֶת כֶּרֶת נֶתַת, הוא
 ד"ח, יען כי המה מן אֶנְתַּ כֶּרֶת נֶתַת, אבל הטבע יענה כחשם בפניהם, כי אִיך
 יוכפל אות בלי תנועה בו או אחריו? אבל ד"ק יוכל להיות בטבע גם אחרי תנועה
 כמו שנמצא באמת ד"ק אחרי תנועה, שְׁמֵעֶת לִקְחָת, וכן אות הכפל הבאה מהדגש
 באותיות בּג"ד כּפ"ת נקרא בדגש קל אחרי תנועה כמו שֶׁבֶת, וכן נשאר הר"ק
 אחרי שוא נע במלות לְשָׁתִים לְשָׁתִי שהוא מן לְשָׁנָתִים, אִךּ מפני שאחרי תנועה
 אינה צריכה האות מבג"ד כּפ"ת לחזוק להקל על ההברה, ע"כ היא באה רפה, ופה
 כשנפלה התנועה מן האות ונעדרה איפא מן הדגש צד חזקתו, הנה צד קלותו בטקומה
 עומדת, כי יש בכלל חזק גם קל, אשר ע"כ לא יפול לעולם הר"ח מן שש אותיות האלה
 אף כשכאות בשוא. עוד קשה לדברי המדקדקים האלה, מדוע לא יבא ד"ח כזה גם
 בכפולים כמו סֶבֶ סֶבֶה לֶבֶת, אולם לפי דברינו ניחא כי הדגש הזה הוא אִךּ צד
 הקלות הנשארת להתנועה לפליטה ממה שהיה לה טקום, והזכרות והאחדות קודמות
 בטבע להנקבות והרבויו, ע"כ מן אֶתְה כֶּרֶת יבא אֶת כֶּרֶת ולא מן סֶבֶ סֶבֶיבא סֶב .

אָבֹכְשֵׁמֶאָב מִיט אַתְּנוּעָה אִיז עַר חֹזֶק , אֹנֵן ווען עס אִיז פֿאַר אַיִם
גִּיטאַ קִיין תְּנוּעָה , הֵיינו אַיִם אָנפֿאַנג וואַרט , אַדער אִין מִישֵׁען
וואַרט נאָך אַשׁוּא נַח , אִיז עַר קַל .

יֵד , הֶבְרָה פֿשוּטָה , הֶבְרָה מְרֻכָּבֶת .

דיא בֹּכְשֵׁמֶאָבִין וועלכע אַזױס שְׁפָרַעכִין זִיך מִיט אִיין תְּנוּעָה
הֵייסט : „הֶבְרָה“ (זילבע) , אֹנֵן פֿיל תְּנוּעוֹת עִם אִיז דא אִין וואַרט ,
אַזא פֿיל הֶבְרוֹת האַט דער וואַרט .

עס גִּיבט צווייע־לייא הֶבְרוֹת : „הֶבְרָה פֿשוּטָה“ (איינפֿאַכע זילבע)
אֹנֵן „הֶבְרָה מְרֻכָּבֶת“ (צו זאַמען געוועזענע זילבע) : ווען די תְּנוּעָה האַט
גִּיט נאָך זִיך אַשׁוּא נַח אַדער אַדגֶשׁ חֹזֶק , וואָס זײַן כַּח אִיז וויא
שׁוּא נַח הֵייסט עִם הֶבְרָה פֿשוּטָה , וויא צב"ש : קִדָּא וְעִשִׁיתִי ,
דִּינע אַלע הֶבְרוֹת זײַנען פֿשוּטוֹת , אֹנֵן ווען דיא תְּנוּעָה האַט נאָך
זִיך אַשׁוּא נַח אַדער אַד"ח , הֵייסט עִם : הֶבְרָה מְרֻכָּבֶת , דִּיה צווא
זאַמען גִּיזעצט פֿון דעם אֹזֵת וואָס האַט די תְּנוּעָה אֹנֵן פֿון דעם אֹזֵת
וואָס זאַגט זִיך אַזױס מִיט אִיהם , צב"ש : אַב־רַם גְּבִיבֹר (גבור) .

טו , גְּנִינָה .

יעדער וואַרט וואָס האַט אִין זִיך סְעֵהר וויא אִיין זילבע ,
דאַרף סאַן נאַט־דליך אִיין הֶבְרָה פֿון אִיהם שאַרפֿער אַזױס דִּרִיקען
מִיט אַהעכערין טאַן , דאַס דיא אַיבֿער־ינע הֶבְרוֹת זאַלִין צו גִּיצוּיגִין
אֹנֵן געאַיילט ווערין צווא אִיהר , אַזױף דעם קומט אִין דיא העבֿרע־ישע
שְׁפֿראַכע אַצײכען וועלכער הֵייסט גְּנִינָה (דער טראַפ , סאַן צײכען) וויא
אִין דיא רוסישע שְׁפֿראַכע דיא אַנדאַרעניע , נור נאָך דִּינען טעם
האַט דיא גְּנִינָה בעדאַרפֿט קומען נור אַזױף אַזא וואַרט וואָס האַט
אִין זִיך סְעֵהר וויא אִיין זילבע , דאַך זעהען סִיר דיא גְּנִינָה אַזױף
אַלע ווערטער אַפֿילו אַזױף דיא אַינזילבֿיגע , דיא אַנדאַכע דער
פֿון אִיז , ווייל

טז , מְשֻׁרְתִים מְפֻסְקִים .

די גְּנִינָה אִין דיא העבֿרע־ישע שְׁפֿראַכע האַט נאָך אִיין נוסֿיך ,
זיא ווייזט וועלכע ווערטער אִין זאַטֿיך זײַנען גִּישְׁלַאסִין אַינע מִיט

דיא אַנדערע, אונ וועלכע זיינען געטיילט, וואו דער זאץ אַנפֿאַנגט, אונ וואו ער ענדיגט זיך צב"ש: "כי אמר גר היתי בארץ נכריה". ווען ניט דיא גנינה וואלט מאן אזא קענען איבער זעמצען: דען איין פֿרעמדער שפראך: איך וואר אין איינעם פֿרעמדע לאַנדע, ווייזט מיר דיא גנינה דאס דער ווארט "אמר" איז אב געטיילט פון ווארט "גר" וועלכער ער איז גישלאסן מיטען ווארט "היתי"; דארום איז פֿאראן צווייא סארטען גנינות: מִשְׁרָתִים (פֿערבינדערע) וועלכע זיי ווייזען דאס דער ווארט איז פֿערבונדן מיט דעם צווייטן ווארט, אונ מפסיקים (פֿרענערע), דארום הייסן דיא גנינות אויך טעמים, ווייל זייא ווייזען אויפן געשמאק אויפֿען פֿשט אונ אויף דיא פֿונה.

אנמערקונג) אלע גנינות זיינען מפסיקים אפֿוואהל זיי זיינען ניט גלייך אין שטופֿע, דיא זיינען גרעסערע מפסיקים, אונ דיא קלענערע, אויסער דיזע אבט וואס דער סימן פון זייא איז קדמ'ך תכ"ם: קדמא ברנא מונח מרכא כפולה תלישא קטנה מהפך ירח בן יוסף מרכא, זיינען משרתים.

יו, מלעיל, ומלרע.

די גנינה קומט איסער ענטוועדער אויף דיא לעצטע תנועה פון ווארט הייסט עם מלרע (דיא לעצטע), אדער אויף איינע פֿאר דיא לעצטע הייסט עם מלעיל (דיא פֿאר לעצטע).

יה, נסוג אהור.

מאנכע מאל גיבט דאס דיא גנינה נאכען רענעל נאך האט בעדארפט זיין "מלרע" דאך איז זיא "מלעיל", דיא אורזאכע דער פון איז "קרבת הטעמים" (דיא נאהונג פון דיא טראפ), אונ דאס איז אלזא: ווען עם גיבט צווייא ווערטער איינער נעבען דעם אַנדערן דאס דער ערסטער ווארט איז מיט איין גנינה "משרת" וועלכע בעהעפטעט אים צום אַנדער ווארט וועלכער ער איז שוין מיט איין גנינה מפסיק, אונ דער ערסטער ווארט איז מלרע, ד"ה דיא גנינה קומט בייא איהם אויף דיא לעצטע תנועה, אונד ביים

אנדער ווארט קומט דיא נגינה אויף דעם ערסטין בוכשטאב (*), אלזא שטייסען זיך צוא זאמען צווייא נגינות אויף צווייא תנועות איינע נעבען דיא אנדערע אהנע עם זאל זיין אין מיטין אליידיגע תנועה אדער אשוא נע, וואס דאס איז שווער אין דיא אויס שפראך, אונ אב האקין זיך עטוואס ביים ערסטין ווארט קאן מאן גיט, ווייל דיא נגינה מסרת שליסט אים מיט דעם אנדער ווארט פון דיא נגינה מפסקת. אין אזא פאל רוקט זיך די נגינה אב ביים ערסטין ווארט פון מלדע אויף מלעיל, צב"ש: קרא לילה, דא האט אייגענטליך בעדארפט קומען דיא נגינה ביים ערסטין ווארט אויף דעם לעצטען קסין, נוד ווייל ביים אנדער ווארט קומט דיא נגינה אויפין ערסטין בוכשטאב, אונ דיא ערשטע נגינה איז מסרת אונ דיא אנדערע איז מפסיק, האט זיך דארום צוריק געצויגן די נגינה ביים ערשטין ווארט פון דעם לעצטען קסין אויף דעם ערסטען, הייסט עם "נסוג אהור" (צוריק ווייבענד); ווען אבער דיא נגינה דארף אייגענטליך קומען מלעיל הייסט עם דאן "בעצם מלעיל" (אייגענטליך מלעיל).

יט, מהג.

סתג איז איין שטריך אונטערין בוכשטאב: א, אונ ער גיט איין שוואכען טאן דיא זילבע אונטער וועלכע ער קומט, אונ דארום הייסט ער סתג (צוים), דען ער האלט אב עטוואס דיא זילבע דאס זיא זאל גיט פליהען האכטיג צוא דיא איבעריגע, זא וויא דער צוים האלט אב דעם פערד. דער ארט פון סתג איז ענטוועדער אויף דיא דריטע תנועה פון דיא נגינה, אדער פאר איין שוא נע, צב"ש: "אנכי, ישועתך", דיא זילבע אויף וועלכע דער סתג קומט איז אימער פשוטה.

מקף

יעדער ווארט האט אי נע בעזאנדערע נגינה, דאך זעהעט

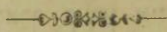
מאן

(* והנה נמצא בבי מלות נ"א אף אם טוא נע ביניהם והם ונתן לך, עשה פלי (י ל"א).

סאן זייער אָפּט דאָס צווייאַ אָדער דרייאַ פּיר קליינע ווערטער
 האָבען צואַ זאַמען נור איין נגינה אונז וויא אײן וואָרט ווערען זײ
 גילעזן, דאָס איז נור ווען זײַ זײַנען מיט אײַנעם קווערשטריך: -
 פֿערבונדן, צב"ש: „בִּקְטוֹב, כִּי־גִסְזָה, אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ“.

כא, תנועה קלה.

ווען אַשׁוּא ווערט פֿערוואַנדעלט אין אַתְנוּעָה, הייסט דיא
 תְּנוּעָה: תְּנוּעָה קֶלֶה (לייכטער וואַקאַל), צב"ש „מְלִכִּי“ יִשְׂרָאֵל האַט
 אײַגענמליך געוואַלט שְׁמִייעֵן „מְלִכִּי“ ווייל עס איז פֿון וואָרט „מְלִכִּים“,
 נור ווייל צווייאַ שוואַים געיס קענען גיט זײַן, דען דער ערסטער
 שוואַ האַט זײַ גיט אויף וואָס צואַ בעציהען זײַך, דאָרום איז ער
 פֿערביטען געוואָרן אויף אַתְנוּעָה, אָדער דער ו' מיטען שוואַ אײַם
 אַנפֿאַנג וואָרט ווען עס שְׁמִיט נאָך אײַם נאָך אײַן בוכשטאַב מיט
 אַשׁוּא מוז שױן דער שוואַ פֿון ו' פֿערביטען ווערען אויף אַתְנוּעָה,
 צב"ש וְרָאָה, וְרֵאִיתֶם, וְשָׁמַר, וְשָׁמַרְתֶּם, אָדער ווען נאָכען ו שְׁמִיט
 אײַנע פֿון דיא בוכשטאַבן ב, מ, פ, דאָ ווערט אויך דער שוואַ פֿון ו
 פֿערביטען אויף אַתְנוּעָה, צב"ש „וּבְרָךְ, וּמְרַךְ, וּפָדָה“, דאָס גלייכין
 אַהא מיט אַחַסְף פֿתַח פֿאַר אַאוֹת גְּרוֹזִית וואָס דאָן פֿאַלט אַרַאב
 דער שוואַ אונז עס בלייבט דיא תְּנוּעָה אַלײן, צב"ש „הַעִידוֹתַי,
 הַחֲלוֹתַי; הַאֲתָה? הַאֲנֹכִי? אַנְשָׁטָאט „הַקִּימוֹתַי; הַיְדַעְתָּ? הייסט
 עס אַלעס „תְּנוּעָה קֶלֶה“, ווייל אויף אײַהר קומט קײן מאל גיט
 דיא נגינה, אונז על פּי רוב אויך גיט קײן סתג, אונז נאָך אײַהר
 איז גיטא קײן ד"ח, אונז דער שוואַ וואָס נאָך אײַהר איז שוואַ נע.

פרק א' דיא רעגעל פֿון הִבְרָה.

§ 1. פֿון נאַטור מוז אַתְנוּעָה גְדוּלָה, ווייל זיא איז גיציגין
 אין אויס שפּראַך זײַן הִבְרָה פֿשוּטָה, דײַה עס טאַר נאָך אײַהר
 גיט זײַן אַשׁוּא נח (נְרָאָה) אָדער אַדגש חֶזֶק וואָס ער גיט אויך
 צואַ, דיא תְּנוּעָה אַשׁוּא נח, אונז אַתְנוּעָה קִטְנָה ווייל זיא אַ

שְׁנַעַל אֵין אוֹים שְׁפָרְאָךְ מוּז זִיא זײן הִבְרָה מוֹרְכָבַת ד"ה עִם מוּז
נָאךְ אִיהַר קוּמְען עֲנִטְוועדער אַשׁוּא נַח אָדער אַד"ח, דָּאךְ זַעהֶען
מִיר זײער אָפֿט דַעם גַענענְטְהײל, ד"ה דִיא ת"ג זַאל זײן מוֹרְכָבַת
אוּג דִיא ת"ק פֿשוּטָה, צב"ש "נְגִיד, מְלֶךְ, סִבּוּ", דִיא אוּרְזאַכֶע
דַער פּוֹן אִיז, נוֹייל אוֹיף דִיזַע אוּגְרענעלְמאַסינע הִבְרוֹת קוּמְט
דִיא נְגִינָה, דַען מִיט אַנְגִינָה (*). קַענען בֵּיידערלִייא תְּנוּעוֹת זײן
אִי פֿשוּטָה אִי מוֹרְכָבַת .

§ 2. דָּאס וואָס מִיר זאָגען אַז מִיט אַנְגִינָה קַענען בֵּיידערלִי
תְּנוּעוֹת זײן פֿשוּטָה מִינְט מֵאן ווען עִם שְׁמײט נִיט נָאךְ זײ קײן
שׁוּא, ווען עִם שְׁמײט אָפֿער יא נָאךְ זײא אַשׁוּא, אִיז גַעוּים
דַער שׁוּא, נַח, זײנען זײא אַלְזאַ בֵּיידע דָאן מוֹרְכָבוֹת, צב"ש
„שְׁמַרְתִּי קִמְנְתִּי שְׁמַעְתִּי“ (זִיהַע ווײטער אִין דִיא רעגֶעלן פּוֹן שׁוּא (§ 11))
אִינע אוּיסנאַהמַע פּוֹן דִיזַען רעגֶעל).

§ 3. אוֹיךְ אִיז דָא נָאךְ אִינע אוּרְזאַכֶע וואָס זִיא סאַכֶט
דָאס דִיא ת"ק זַאל זײן פֿשוּטָה, דָאס אִיז מְתַנּוּ ווען דִיא ת"ק
האַט אַמְתַּג קאַן זִיא שׁאַן זײן פֿשוּטָה „צֶלְלוּ“.

§ 4. תְּנוּעָה קֶלָה אִיז אִימְסַער פֿשוּטָה אָפִילו ווען זִיא
האַט נִיט קײן מְתַנּוּ, (אַנְגִינָה גַעוּים נִיט, דַען אוֹיף תְּנוּעָה קֶלָה
קוּמְט נִימאַלס דִיא נְגִינָה).

§ 5. דִיא תְּנוּעָה קִמְנָה וואָס נָאךְ אִיהַר האַט בַּעֲדֵאַרְפֿט
קוּמְען אַד"ח אוּג עַר קוּמְט נִיט, עֲנִטְוועדער נוֹייל דַער בּוּכְשְׁטאַב
אִין וועלְכֶען עַר דִאַרְף קוּמְען אִיז אִינער פּוֹן דִיא בּוּכְשְׁטאַבִין
„אהחעד“, וואָס זײא גַעמַען אִין זײך נִיט קײן דְגֶשׁ, אָדער ווען
דַער דְגֶשׁ פֿאַלט אַרוּנטֶער פּוֹן בּוּכְשְׁטאַב (זִיהַע ווײטער אִין דִיא
רענעלען פּוֹן דְגֶשׁ (§ 18)), דִיזַע תְּקִיט אִיז פֿשוּטָה אָפִילו ווען

זִיא

(*) אוֹיךְ אַמְתַּג בְּמִקּוֹם נְגִינָה מאַכֶט דִיא ת"ג מוֹרְכָבַת (זִיהַע ווײטער
אִין דִיא רעגֶעלן פּוֹן מְתַנּוּ).

זיא האט גיט קיין מתנ, צב"ש "החי, החג; חקק", אייגענמליך
האט בעדארפט שטייען אין ק' אדגש נור ער איז ארויס געפאלן .

§ 6. דיא ת"ק וואס קומט פאר דעם פנוי-בס-בן, (זעה
ווייטער אנפאנג פרק ד' דיא אנמערקונג), אפילו ווען זיא איז גיט
תנועה קלה, ד"ה זיא קומט גיט פון שוא, איז אויך אימער
הברה פשוטה אפילו ווען עס קומט גיט אויף איהר אמתנ, צב"ש
"דבר יד דם; דברו ידו דמו; דברכם ידכם דמכם", דער שוא איז
גע, ווייל דיא ת"ק קומט פון ת"ג (*). דייע דריי, נאמליך: תנועה
קלה, תנועה קטנה וואס פעלט נאך איהר דער דגש, תנועה
קטנה פאר דעם פנוי-בס-בן, (אסימן חקכס: חסרון הדגש, קלה,
כס-בן) זיינען אלע מאל הברה פשוטה אפילו ווען עס קומט גיט
אונטער זייא איין מתנ .

אנמערקונג) מיר זאנען אלס "אפילו ווען עס קומט גיט קיין מתנ"
ווארום מאנכע רעגעלין גיבט וואס עס קומט יא בייא
די דרייא אמתנ, וויא מיר וועלען שרייבען אין די רעגעלן פון מתנ (**).

זעקס

(* והטעם לפי שהת"ק באה מגדולה יש לה כח גדולה להיות ה"פ בל"ג
ובל"מ, ולא לענין המתג (ועיין בסוף הספר בדברינו על דבר המתג); וכן יבא
פתח תמורת קמץ לפני חית במלות לה מה ידחו אחר אחד (מן אהריב
אחדים) לדעת הרב בעל יל"א. והפתח הוא ה"פ בל"ג ובל"מ (לתיים טחים),
מפני כי הוא בא מת"ג. ואם הפתח הוא תנועה שלישית נראה לי שבוודאי יבא בו מתג
לתיים, כמו התי התיים והבן .

(**) והנה נמצא עוד תק"ט ה"פ בלי נגינה ובלי מתג כמו פלא פלא הנה
בכה נמא ועוד דומיהם. ראשון פארה טאמאתי (מן ומאמאתיה ישייה
י"ד), נאדר יאדימו תאשם ועוד דומיהם, (האלף בהם הוא ננ"ס כי אין בטבעו
להראות והשוא בו הוא נ"מ לענין המתג כמו ראשונים נאדרי, ולענין הר"ק
כי אם היה בא בתמונת ננ"ס ר"ל בלי סימן השוא לא היה בא דגש קל אחריו,
גם לענין הדגש חזק כמו פסאפאה כאפיר והבן). והנה יש לאמר כי כמו שהדין
בתק"ט המורכבת ע"י ד"ה תוכל להיות פשוטה בל"ג ובל"מ בהמנע הדגש חזק ממה
בסבת או"ג או אות שוא"ת, כן הדין בתק"ט המורכבת ע"י שוא נח תוכל להיות
פשוטה בל"ג ובל"מ כשיוכרה הנח להיות נסתר אם הוא א' או ה"א, והכלל הנודע
כי תנועה קטנה לא תוכל להיות פשוטה בל"ג ובל"מ הוא כשאין מקום לנ"ר או לדגש

פרק ב' דיא רעגעלען פון שווא .

§ 7. זעקס אורזאכען האט דער שווא נע .

(1) הסרון הסמיכות, ד"ה ווען דער אזה פון שווא האט ניט פריער פאר זיך אזה מיט אהנועה צוא בעציהען זיך אויף איהם, דארום איז דער שווא אים אנפאנג ווארט, נע, צב"ש שמע, אונ דארום איז דער אנדער שווא פון צווייא שוואין אין מיטען ווארט, נע (דען נור אם ענדע ווארט ניבט צווייא שוואים ביידע נחים וויא: "שמרת", אבער ניט אין מיטען ווארט), צב"ש פכפך; אונ דארום איז דער שווא פון דעם אזה וועלכער האט אין זיך אד"ח, נע, דען דער ד"ח פערדאפעלט דעם אזה, אונ דער ערסטער פון דיא דאפאנג ווערט גילעזין אלס שווא נה מיט דיא פאריגע תנועה, אלוא הייסט עם וויא עם וואלט שטייען צווייא שוואין וואס דער אנדער איז נע, צום ביי שפיל "דברו" איז גלייך וויא עם וואלט שטייען "דברו".

אנמערקונג) דער שווא בלייבט אויך נע אפילו ווען דער דגש פאלט ארויס פון אזה צב"ש "היקבם".

ת"ג

אחריה, (ובכל זאת החליפו על פי רוב את התנועה קטנה לפני נה נסתר לתנועה גדולה כמו קראת טלאת ה' פקדת חפצת, או שהחליפו את הנ"ס לנ"ס אחר כמו בכי תמורת בכה, לפי שהנסתר איננו נמשך בטבע המבטא מן התנועה קטנה, ובאלף הפילו לפעמים את התנועה קטנה כמו שווא חטא גיא משקלם הראשון כנודע, תמורת שווא חטא גיא, יען כי הסגל נמשך מטבע הברת שני ננ"ר כאשר השכיל לבאר זאת המדקדק האמתי הרב המנוח אדם הכהן ז"ל בעד יל"א והחזיק ביו"ד עין בית יבא תמורתו, (ואולי גם סבאך עפאים יבא בנפרד כבא עפא כואות), וע"כ פלא הנה מלעיל אף שהקדומה למלרע על מלעיל, ובכל זאת כשאין להתנועה הסוקרמת הכרח לנגינה אף שהיא תנועה גדולה הנגינה מלרע על הקטנה הפשוטה הזאת כמו שדה רעה. — והנה בדיון דחיק אפרה בך, יבא דגש חזק להשלים התנועה קטנה אף כשיש ננ"ס אחריה, ויש לישב, וגדולה מזאת מצינו במלת אלה שהיא תמיד מלעיל יען שהסגל הוא בשביל הה"א הנוספת, ובכל זאת כשהוא יחידי בין שתי נגינות יושלם בדגש חזק כמו: מי אלה לך (כדפיס לנע) לאיש אשר אלה לו (שם ל"ס) ועוד, וצריך עוד להתישב בזה.

§ 8 (2). ת"ג, אשׁוּא נאךְ אַת"ג וואס זיא האט נײַט אויף זיך דיא נגינה דארף זיא פון נאטור זיין פשוטה איז דער שׁוּא נאך איהר נע .

צנמערקונג) דיא נגינה וואס זיא איז נײַט „בעצם מלעיל“ זאנדערין „נסוג אהור“, אונ דאס גלייכען דיא ערסטע נגינה פון דעם ווארט וואס האט צווייא נגינות, רעכענען זייא זיך נײַט אלס נגינה זאנדערין אלס מתג, צב"ש „רוּדְפִי צְרָק; ומלאו“ .

§ 9 (3). אונ דאס גלייכען ווען דיא ת"ג פערפייט זיך אויף תק"ט נײַט צום ציל עם זאל קענען זיין הברה מורפכת אן אנגינה וויא צב"ש „יכלתיו פון יכלתי“, וואס דער חולם פון כ' איז פער-פיטען געווארין אויף קסין חטף זיין תק"ט ווייל דיא נגינה איז פון איהם אראפ אונ ער איז דאך הברה מורפכת, זאנדערען ווענען אזייטיגע אורזאכע *) וויא דער קסין צירא פאר דיא כנויים כס-כן. צב"ש

(* מפני כי הכנויים האלה נחשבים כמלות שלמות בפני עצמן, ע"כ יתחבר השם אליהם בתמונת הסמיכות כמו דבר ה', וכן הפעל יתחבר אליהם בתמונת יחס הפעול, כמו פקד אתכם, ע"כ פקדכם, ככל אלה התק"ט היא גמורה גם חוקה שבאה מתנועה גדולה, ולא תנק"ל, ויש בהם אשר ההק"ט היא תסורת שוא והיא תנק"ל כמו ברככם חותנכם מקדשכם יו ברכו חותנו מקדשו. אולם התק"ט אשר לפני הכנוי יך היא תמיד תנועה קלה כי הת"ג לא תתחלף לפניו כי אם כשתשתנה לפני יתר הכנויים לשוא, ואז ישתנה השוא לפני הכנוי יך לתק"ט אשר היא תק"ל, זולתי בפעל עבר נקבה נסתרת פקדה שהקמין יתחלף לפתח לפני כל הכנויים כמו פקדתהו ענ קתמו פקדתנו פקדתך שאז היא תק"ט גמורה ולא תנק"ל. ונעות השוא אחרי תנועה גמורה עם נגינה קשה וצריך עיון. וממה שנבלע השוא בהד"ח ככנויי פקדתו פקדתה מוכח שהוא נח, כי הנע לא יבולע בד"ח כנודע, ואולי מפני כי הכנוי יך לא נמצא כי אם או רפה או בד"ח כמו ישמרך (ומזה אתקנך עיין בהערה צד 13), ולא רצו לחדש חדשות בפעלי עבר נקבה נסתרת, ונשאר רפה אף אחרי שוא נח, כי מטבע המבטא אין מן הנמנעות להיות רפה אחרי נח, ודגוש אחרי תנועה ושוא נע, כמו שכתבנו בהערה הנ"ל .

צב"ש "דָּבָר , זָקֵן , דְּבָרְכֶם־כֵּן וְקִבְּלֶם־כֵּן" , דִּיא תִקְ"ט הָאֵם דְּעַם
בַּח פּוֹן ת"ג, אֵלְזָא אִיז דְּעַר שְׂוֹא נָאךְ אִיהַר נַע .

§ (10 4). תְּנוּעָה קְלָה , ד"ה ווען אַשְׁוֹא פֿעֲרוּאָנְדֶעֻלְט זיך
אין אַתְּנוּעָה שײַא ת"ג וויא צב"ש : "וּשְׁמַרְתֶּם" , אִיז דְּעַר שְׂוֹא פּוֹן
ו' פֿעֲרוּאָנְדֶעֻלְט גְּעוּוֹאָרִין אין אַשְׁוֹרֶק , שײַא תְּנוּעָה קְלָנָה וויא
צב"ש "מְלָכִי" , דֶאָרף זיא אױך זיין ה"פ , אִיז דְּעַר שְׂוֹא נָאךְ
אִיהַר נַע .

§ (11 5). דָּאָס גְּלִיכְען ווען אַתְּנוּעָה פֿעֲרַפֿייט זיך אױף
אַשְׁוֹא צוא ליב אײן אױבערניגען אות וואס ער קומט נור צוא פֿער-
שענערען דעם קלאנג פון ווארט , אָדער צוא ליב דעם בוכשטאב
ה' אָם ענדע ווארט וואס ער האט דיא דייטונג פון ווארט "אל"
וויא צב"ש "הַבֵּיתָה" אַנְשְׁטַאט "אַל הַבֵּיתָה" , דױער שְׂוֹא , שײַא ער
אִיז נָאךְ ת"ג צב"ש "הַיְיִבִי" אַנְשְׁטַאט "הַיְיִבִי" , "הַפּוֹתָה" אַנְשְׁטַאט
"הַפּוֹתָה" , שײַא נָאךְ ת"ק "הַיְיִבִי הַבֵּיתָה" , אִיז נַע *) אַפּוּוֹאֵהל די
תְּנוּעָה פֿאַר אִיהַם הָאֵם אַנְגִינָה , דְּעַר טַעַם דְּעַר פּוֹן אִיז , ווייל
דִיא תְּנוּעָה וואס פֿעֲרַפֿייט זיך אױף שְׂוֹא צוא ליב דעם אױבערניגען
בוכשטאב , פֿעֲרֶלֶרְט נִיט אין גאַנצען אִיהַר בַּעווענונג (**).

§ (12 6). דּוּמּוֹת , אַשְׁוֹא אױף דעם ערשטין בוכשטאב
פון צווייא גליכע בוכשטאבין , אִיז אַימער נַע , צב"ש "צ־ללו ,
ש־ממה" , דַען ווען ער וואלט געווען נח , וואלט זיך נִיט אױס
דריקען דייטליך ביידע בוכשטאבין עס וואלט נור גלייך זיין צוא
אײן בוכש' מיט אד"ה וואס קױם עס הערט זיך צוויי בוכשטאבן (***) .

נָאךְ

(*) ויצא מכלל זה : הַנְּנַבָה , נְחֻלָה עבר על נפשנו ודומיהם .
(**) נעות השוא באה מטבע המבטא כי לו גם לא נשתנתה התנועה לשוא
גם אז לא היתה נשמעת בהברתה כי אם כשוא נע כאשר יורה הנסיון אחרי שהוא
בדחקה בין תנועה המוטעמת בנגינה ובין תנועה אחרונה במלה שגם היא מוטעמת
מעט כמו חַיִּיכִי מוֹתָה צַעֲרָה והבן .
(***) אכל ישחרונני ימצאונני ודומיהם השוא הוא נח כדון שוא אחרי

§ 13. נאך פיר סמנים האט שױא נע , נור ניט זײא בע-
 אורזאכען עס זאל זיין נע . אין גענענטהײל , דער שױא נע בע-
 אורזאכט זײא , דער סימן פון זײא איז „מסנו“ (מתג , משרת ,
 נסוג אחר , ו' אותיות בג"ד כפ"ת רפה) : 1) מתג , פאר אשױא נח
 קומט ניט היין מתג אלזא ווען עס קומט אמתג פאר אשױא איז
 ער געוויס נע ; 2) מאנכע מאל קומט אויף דעס ארט פון מתג
 אנגינה משרת אונ זיא רעכענט זיך אלס מתג , צב"ש „ומלאו“ ;
 3) נסוג אחר רעכענט זיך אויך אלס מתג , צב"ש „תזככי שבט“ ;

ר

נגינה בעצם מלעיל כי אך כשהאות הראשונה מהדומות היא עיקרית בהמלה חשו
 לה להיות שואה נע , כי אם יהיה נח אזי לא תהי האות נשמעת אך כבכח ד"ח
 המשתמע לתרי אפי , והוא ממוצע בין קריאת אות אחת ובין שתי אותיות כאשר יעיד
 הנסיון על זה . (וזה כחו ביו"ד ובוא"ו אחרי חירק וקבוץ צ"ה צנה אף כי לא יתכנו
 להיות נג"ר כברור אחרי התנועות השוות עמהן כמוצא אחד כנודע.) ומה הועילו בתקנתן
 ששנו מן צלו" בד"ח לצללו באות הכפל בפועל , אשר ע"כ בשני כלים סותרין
 זה את זה שנו מן לננו ללנו , והוא מן אות הכפל בפועל (אשר אינו ראוי
 לקראתה אך כבכח ד"ח יען כי היא בפועל בהמלה) , לאות הנבלעת בד"ח , כל
 זאת הוא רק כשאות הראשונה מן הכפל היא עיקרית בהמלה , אולם כשהיא אך
 נוספת כמו ישחרונני לא חשו לה אם תהיה נבלעת ולא תהיה הברתה מבוארת
 כראוי כי דיה לה חיים שנתנו לה בהמלה , ולא כדעת אותו המדקדק שרצה לסתור
 מזה דעת המדקדקים שהניחו ליסוד מוסר , כי השוא שאחרי נגינה בעמ"ל הוא
 שוא נח , כי אמנם גם במלות ישחרונני ומצאונני השוא הוא נח . והנה
 מאשר הוכחתי פה כי הד"ח הוא ממוצע בין קריאת אות אחת לבין קריאת שתי
 אותיות , יוכח כל מבין דבר לאשורו , כי נמהרה היא עצת המדקדק הנ"ל
 לקראת האות הראשונה מהד"ח בבגד כפת רפויה שכך פת גב בור , כי אין בכח
 ד"ח להביע שתי אותיות מכוררות , ומה שקשה לו הדגש באות הכפל הראשונה
 מה תהי עליו אחרי שהוא אחרי תנועה ? שכח כי בטבע המבטא יוכל להיות דגש
 קל גם אחרי תנועה כמו שמעת , ויחד , פרת , וכן אחרי שוא נע כמו
 ושתתי (וספור) , כמו שבארנו למעלה , וכן להפך מטבע המבטא יוכל להיות
 רפה גם אחרי שוא נח , ע"כ ישבחונך , בנון נוספת רפה כמו ,
 ישבחוך , ועיין בהערה הקודמת , והבן . ועיין בהערה צד 21 על דבר כנוי-ך
 של פקרתך .

(4) ו' אותיות בג"ד כפ"ת רפה, ד"ה ווען איינע פון דינע זעכס בוכשטאבין זיינען רפה, ד"ה אן אדגש נאך אשוא, איז דער שוא געוויס גע, דען נאך אשוא נח קומט אין זיין אדגש קל וויא דער רעגעל איז.

§ 14) דער שוא נח האט דרייא אורזאכען.

- (1) הסרון הסמיכות, ד"ה, ווען דר שוא האט גיט נאך זיך אאות מיט אהנועה צוא בעציהען זיך אויף איהם, דארום איז דער שוא אס ענדע ווארט נח, דארום איז צווייא שוואין אין מיטען ווארט, דער ערשטער נח. (2) תנועה קטנה, ווען דיא ת"ק האט גיט קיין מתג אפילו ווען זיא איז אן אנגינה (דען מיט אנגינה איז נאך אהנועה גדולה אויך שוא נח) איז דער שוא נאך איר נח, ווייל את"ק אן נגינה אונ אן מתג מוז זיא זיין הברה מורכבת, אויסקער דיא דרייא וואס מיר האבען גערעכענט ענדע פרק א'.
- (3) נגינה, ווען אויף דיא תנועה וואס פארען שוא קומט אנגינה וואס זיא איז בעצם מלעיל, ד"ה זיא דארף דארט שטייען בעצם, גיט זיא איז נסוג אחור, שייא דיא תנועה איז גדולה שייא זיא איז קטנה, איז דער שוא נאך איהר נח, צב"ש "שמרתי, יכלתי", אויסקער ווען דער שוא פערבייט זיך פון אהנועה צוא ליב איין איבעריגען בוכשטאב וויא מיר האבען אויבען געשריבען אין § 11.

ערסטע אנמערקונג) נאך איין נגינה קומען מיט אשוא נח אפילו דיא פיר בוכשטאבין "אהח"ע" וואס זייא זיינען גע- וויינליך גע אפילו אין דעם ארט וועלכער ווען עס וואלטען גיווען אנדערע אותיות אויף זייער שטעלע וואלטען זיי גיווען נח, צב"ש "ישמור, יעבוד; שמרתי, גבתתי, שמחתי, שמעתי".

צווייטע אנמערקונג) אויך דעם שוא נח ערקענט מאן דורך די זעכס בוכשטאבין "בג"ד כפ"ת", נאמליך, ווען עס קומט אין זייא אדגש נאך אשוא, איז דער שוא געוויס נח, דען נאך איין שוא גע קומט גאר קיין דגש גיט; אויך בייא דיא פיר בוכשטאבין

בּוֹכְשֵׁטאַבּין „אהה“ע איז לייכט צוא ערקענען דעם שױא צוא ער
איז נע, צוא נח, דען ווען ער איז נע, קומט צוא איהם צוא
געזעצט איינע פון דיא דרייא ת״ק פתח, סגל, קמץ.

§ 15) עם קומט אמאל פאר דאס עם זאל שטייען אשוא
נאך איין נגינה וואס זיא איז בעצם טלעיל, דארף ער דאך
נאכען רעגעל נאך זיין נח, אפער דער אות אויף וועלכען דער
שױא קומט, האט נאך זיך נאך איין גלייכען אות, וואס דארף
שױן נאכען רעגעל נאך זיין נע, אלזא וועלען זיך דיא ביידע
רעגעלן ערווידער זיין איינע דיא אנדערע, אין אזא פאל האט
מאן ארויס געווארפן דעם אות פון שױא, אונ מאן האט איהם
ערזעצט דורך אדגש אין צווייטען אות, צב"ש: „ולנו, הכנו“
האט איינגעגליך געזאלט שטייען „ולנוה הכנו“.

§ 16) צווייא שואים נעים איינע געבען דיא אנדערע קאן
קיין מאל גיט טרעפן, צווייא שואים ביידע נח קאן טרעפען
אפער נור אם ענדע ווארט, אונ דער אנדערער איז אימער פון
דיא זיבען בּוֹכְשֵׁטאַבּין פ.ת.ך, ד.ק.ט.ב.: אונ ווען דער ערסטער
איז פון דיא קעהלע—בּוֹכְשֵׁטאַבּין, נאמליך הח"ע (דען ווען ער
איז איין א' געקומט דאן דער ווארט איין אנדער געשטאלט וויא:
קראת, הוצאת) ווערט דער שױא אונטער איהם פערוואנדעלט אין
אפתח, צב"ש: „גכהת, לקחת, שמעת“, אנשטאט: „גכהת,
לקחת, שמעת“.

פרק ג' דיא רעגעלען פון דגש.

§ 17) דער דגש חזק האט פינף אורזאכען:

1) צוא ערזאטצען איין בּוֹכְשֵׁטאַבּ וועלכער עם האט גיזאלט
שטיין, צב"ש: „מטה, אנשטאט מנטה“, דען דער שרש פון
ווארט איז מטה, סכו אנשטאט סככו, דען דער שרש איז סכב,
מפריו, אנשטאט מן פריו. דען דער מ' דייטעט אויף דעם ווארט

מן . 2) ער שטעלט אויף דעם משקל בייא שמות אונ דעם פנין
 בייא פעלים, וויא צב"ש: "שבת, אפר, סלם; פקד, פקד,
 התפקד". 3) ער קומט ציא מאכען דיא תנועה קמנה וועלכע פאר
 איהם, מורכבת, צב"ש עברי עבריה, עני עניה, מלכות
 מלכות. 4) ער קומט אמאל אנשטאט את"ג צב"ש "תלינו אנשטאט
 תלינו. 5) ער קומט צוא פערשאנערען דעם קלאנג פון ווארט
 וויא צב"ש: "המה, הנה, יפה, יפה, יפה, עקבי סוס".

§ 18) אונ זא וויא ער קומט אמאל איבעריג אום צוא
 פערשענערין דעם קלאנג, זא פאלט ער זייער אפט ארונטער ווען
 ער דארף קומען אין אבוכשטאב מיט אשוא, צוא פערלייכטען
 דיא אויסשפראכע וויא: יקחו, יסעו .

אנמערקונג) פון דיא אותיות בגד כפת פאלט נימאלס ארוג-
 טער דער ד"ה, ווייל דער ד"ה בייא וויא האט אין זיך
 דיא קראפט פון ד"ק אויך .

§ 19) דער ד"ה קומט צוא פערדאפלען דעם בוכשטאב
 אין וועלכען ער קומט, צב"ש: ספו וויא עם וואלט שטייען
 ספ-בו, זאלבסט פערשטאנדליך דאס דער ד"ה מוס האבען פאר
 זיך איין תנועה, אונ נאך זיך איין תנועה, דען זאנסט וויא וועט
 געדאפעלט ווערען דער בוכשטאב, אלזא פערשטייען מיר דאס
 דער ד"ה קומט ניט אים אנפאנג ווארט, אונ ניט אם ענדע
 ווארט, אונ ניט אין מיטען ווארט נאך אשוא, זאנדערען אין
 מיטען ווארט נאך אתנועה, וויא צב"ש: "פרת" איז דער ד"ה
 צווישען פתח אונ צווישען קמין; אונ דגש קל קומט צוא פער-
 הארטען דיא אויסשפראך פון דיא זעכס בוכשטאבין בגד כפת,
 ווען וויא שטייען אים אנפאנג ווארט אדער אין מיטען ווארט
 נאך אשוא נח (אונ אמאל טרעפט אויך אם ענדע ווארט נאך
 אתנועה, וויא: פרת, ויחד), דאך בענענענען מיר זייער אפט
 אדגש אים אנפאנג ווארט אויך אין דיא בוכשטאבין וועלכע זיי
 זיינען ניט פון בגד כפת, וואס געוויס איז דער דגש, "חזק",

צב"ש, "נשבעת לו", און דאס גלייכען זעהען מיר אפט די בוכשטאבין
בגד כפת אים אנפאנג ווארט, "רפה", ד"ה זיין זינען נאר אן
אין דגש. די אורזאכע דער פון איז, ווייל מאנכע מאל זיינען
צווייא ווערטער גירעכניט נור פיר אין ווארט, דהיינו ווען זיין
זיינען געשלאסן מיט אמקף, אדער דער ערשטער ווארט איז מיט
אנגינה משרת, וואס דאס ווערט אויך גירעכניט בייא די רעגעלין
פון דגש ביידע ווערטער פיר אין ווארט, און דער אנפאנג פון
צווייטען ווארט הייסט שוין יעצט אלווא אין מיטען ווארט,
וואס דארט קאן קומען אי ד"ה, אי ד"ק, אי רפה.

§ 20) דיא מדקדקים האבן אין דיזע רעגעלן מאריך גיווען
צוא ערקלערין ווען קומט אים אנפאנג ווארט ד"ה, און ווען
קומט ד"ק, און ווען רפה, מיר אבער וועלען דא שרייבען בקצור,
נור צוא ערקלערין דעם דגש פון בגד כפת (דען אין דיא
איבעריגע בוכשטאבין איז ער דאך גענויס, חזק) ווען איז ער
חזק, און ווען קל, אלווא: 1) ווען דער ערשטער ווארט וואס
פארען דגש איז אב געטיילט פון דעם אנדער ווארט וואס אין
איהם איז דער דגש, מיט איין נגינה ספסקת, הייסט עס אלווא
דאס דער דגש איז אים אנפאנג ווארט איז ער קל נאכען רעגעל
נאך צב"ש, "זכר ונקבה ברא" (מזכיות 6 כ"ו). און דאס הייסט אין
דיא מסורה בפסיק; 2) ווען דער ערשטער ווארט ענדיגט זיך
מיט הברה מורכבת, צוואר ער איז געשלאסן צום צווייטען ווארט
מיט אנגינה משרת, אדער מיט אמקף, אבער נאך ה"מ איז אויך
אין מיטען ווארט בגד כפת מיט איין דגש קל, אלווא איז
דער דגש, ד"ק, דען ד"ה מוס האבען פאר זיך אין תנועה צב"ש
"בצדה תשים, וירא בלק, המשל-בו". און דאס הייסט אין דיא
מסורה "מפיק" (אויס זאנען); 3) ווען דער בוכשטאב פון בגד
כפת אים אנפאנג דער צווייטען ווארט איז מיט אשווא און האט
נאך זיך איין גלייכען בוכשטאב צב"ש: "הלא ככרמיש", אדער
דער ב' מיטין שווא האט נאך זיך איין מ' אדער פ' וואס דיא

אלע דרייא נאמליך, כ מ פ זיינען פון איין שפראכארגאן, צב"ש :
 "כי במקלי, בהפכדי בפרעה", אויף דיזע פיידע ארטען איז
 שווער דעם ערשטען בוכשטאב פון דיא צווייא אויס צו שפרעכען
 רפה, דארום טיילט ער זיך אב פון ערשטען ווארט אפילו ווען
 ער איז מיט איהם געשלאסן דורך אנגינה משרת, הייסט עס
 שאן דאס דער בגד כפת איז אים אנפאנג ווארט, איז דער
 דגש אין איהם קל, אונ דאס הייסט אין דיא מסורה: "אתא
 מרחיק", אונ פייא דיא מדקדקים: הדומות, דארום אפער ווען ער
 איז געשלאסן מיטען ערשטען ווארט מיט איין מקף, וואס ער
 קען זיך ניט טיילן פון איהם, איז ער שאן רפה ווען דער ערשטער
 ווארט ענדיגט זיך מיט הברה פשוטה, צב"ש: "לא־תִּתֵּעַב" אונ
 ווען עס קומט אין איהם איין דגש, איז ער חזק, צב"ש: מכה.
 בטטהו, רודה־בפרך.

§ 21) אויף דיזע דרייא ארטען וואס מיר האבען פריהער
 גערעכענט, נאמליך: ספיק, מפסיק, דומות, איז דער דגש קל,
 ווען אפער ניט, דה, ווען דער ערשטער ווארט ענדיגט זיך ניט
 מיט הברה מורכבת, אונ ער איז ניט אב געטהיילט מיט נגינה
 מפסקת, אונ דער אנדער ווארט אנפאנגט זיך ניט מיט צווייא
 גלייכע בוכשטאבין, אדער מיט ב, מ, — ב, פ, איז ער, "חזק",
 צב"ש: "אקרה כה, ועשית פסח". אונ דאס הייסט אין מסורה
 דחיק (געדריקט), דה דער ה' פון ערשטען ווארט ווערט ארויס
 געדריקט פון ווארט, אונ עס ווערט גילעזן וויא עס וואלט שטייען:
 "אקרה, ועשיתפסח", איין ווארט אונ מיט אד"ח; דאס
 גלייכען מיט איין מקף איז אויך אלע מאל ד"ח, וויא מיר האבין
 פריער געשריבען, דען מיט איין מקף גיט ניט ד"ק שיידען נור
 ווען דער ערסטער ווארט ענדיגט זיך מיט הברה מורכבת.

§ 22) עס גיבט: "דגש תמורת נח" (אין דגש אנשטאט
 דעם נח), אונ: "נח תמורת דגש" (אין נח אנשטאט דעם דגש)
 דגש תמורת נח הייסט: ווען עס האט בעדארפט שטייען איין

תְּנוּעָה גְדוּלָה וּואס זיא ציט נאך זיך אַנְח נִסְתָּר . (איינלייטונג כלל י')
קומט אַמאָל אַנְשְׁטאַט איהר איין תְּנוּעָה קַמְנָה מיט איין דָגֶשׁ חֶזֶק ,
צב"ש "תְּלִינוּ אַנְשְׁטאַט תְּלִינוּ , וַיִּסְבּוּ אַנְשְׁטאַט וַיִּסְבּוּ" . נַח תְּמוּנַת
דָגֶשׁ הַיִּסּוּט : ווען עס קומט אויס צוא שְׁמִייעֵן דַעס ד"ה אין איינע
פּוֹן דיא בּוֹכְשְׁטאַבִּין אהה ע"ר , וואס אין זייא קומט ניש קיין
דָגֶשׁ , פֿערוואַנדעלט זיך דיא תְּנוּעָה קַמְנָה אין ת"ג : פֿתַח אין קמץ
איהר ת"ג , נויא "בְּבֶרֶךְ אַנְשְׁטאַט מְבֶרֶךְ" , חִירִיק קָמֶן אין צִירָא ,
וויא "בְּרֶךְ אַנְשְׁטאַט בְּרֶךְ , קוּבֶץ אין חוֹלֶם , נויא מְבֶרֶךְ אַנְשְׁטאַט
מְבֶרֶךְ" , אונ דאס הייסט אויך תְּשׁלוּם דָגֶשׁ , ד"ה דַעַר דָגֶשׁ ווערט
ערוואַצט דורך דַעס נַח נִסְתָּר וואס עס ווערט געצויגן פּוֹן דיא ת"ג .

אנמערקונג) אייגענטליך האט זיך דַעַר חִירִיק קָמֶן בעדארפֿט פֿער-
בייטען אויף חִירִיק גְדוּל זיין אַב , אונ קבץ , אויף שוּרֶק
זיין אַב , נור דיא ת"ג וואס זיא איז מְשֻׁלִים דַעס דָגֶשׁ דאַרף נאך
איהר ניש זיין אַנְח נִסְתָּר בְּפוֹעֵל , זאַנדערען נור בְּכַח , אונ חִירִיק
גְדוּל האט נאך זיך אימער י' אונ שוּרֶק האט נאך זיך אימער ו ,
דאַרום פֿערבייטען זייא זיך ניש אויף דיא תְּנוּעוֹת גְדוּלוֹת זייערע
אַבוֹת , זאַנדערען אויף דיא תְּנוּעוֹת גְדוּלוֹת וואס זייא זיינען מיט
זייא פּוֹן איין שְׁפֵאַכְאַרְנאַן .

§ 23) דיא בּוֹכְשְׁטאַבִּין ה"ח ע טרעפֿט זייער אַפֿט דאס
דַעַר דָגֶשׁ וואס האט געזאלט שְׁמִייעֵן אין זייא , ווערט ניש
ערוואַצט , ד"ה דיא ת"ק פֿאַר זייא ווערט ניש פֿערוואַנדעלט אין
ת"ג , צב"ש "הַי , נְהַנֵּת" ; אונ ווען זייא זיינען פּוֹנְקֶטִירט מיט
קמץ גְדוּל מוז דיא תְּנוּעָה קַמְנָה פֿתַח פֿאַר איהם פֿערבייטען זיך
אויף סְנֵל , דַעַן עס איז איין רַענַעֵל , דאס פֿאַר איין אות
גְרוּנִית (קעהל בוכשטאב) וועלכער ער איז פּוֹנְקֶטִירט מיט קמץ גְדוּל
טאַר ניש זיין קיין פֿתַח , וויא : "הַחֶכֶם , הַחֶמוֹן , הַעֲנַנְ" , אַפֿשַׁר
פֿאַר קמץ חֶסֶף קאַן יא קומען פֿתַח , וויא : "לַחֶשֶׁי , הַחֶכְמָה" .

פרק ד' דיא רעגעלען פאן מלעיל אונ מלרע בייא שמות אהן דיא כנוים *

§ 24) דיא נגינה בייא שמות אהנע כנוים, אונ דאס גלייכען בייא אלע ווערטער אויסער פעלים, קומט דיא נגינה מלרע אונ מלעיל נאך דיזע רעגעלען :

1) ההכרח, (דיא נאטהווענדיקייט), ד"ה, ווען איינע פון דיא צווייא תנועות נאמליך, דיא לעצטע אדער דיא פאר לעצטע, איז איינע אונרעגעלמאסיגע זילבע, היינו ת"ג ווען זיא איז הברה מורכבת אונ ת"ק הברה פשוטה, קומט אויף איהר דיא נגינה, אום צוא פאכען איהר רעגעלמאסיג, שייא מלעיל שייא מלרע, ווייל זיא איז נאטהעווענדיג צוא דיא נגינה, אונ דיזער רעגעל איז אלגעמיין, אי בייא שמות אי בייא פעלים, צב"ש : יבראון, יפן, יפן, יעל .

(* שמות הייסט וויא צב"ש : „אדם בית הכמה תמונה אברהם ירושלים, פעלים הייסט וויא צב"ש : אכל שתה היה יהיה כתב כותב יכתוב, אד"ג אלע ווערטער וואס זייא ווערען געפיינט נאך דיא צייט (צייט ווערטער), אונ דיא איבעריגע ווערטער וועלכע זיי זיינען ניט פון דיא צווייא זארטען, וויא צב"ש : כי גם יען בעבור עוד לפה שפה אנה אנה אד"ג, הייסען בייא דיא מדקדקים מלות. אונ דער בינוני, דאס הייסט דיא גענענווארטגע צייט, פון יעדער פעל, צב"ש : אוכל, יושב, מלמד, משלה, משליך, סברה, משתדל, אונ דאס גלייכין רעכענט זיך אויך פיר שם; כנוים הייסט דיא בוכשטאבן וואס זייא ליינען זיך צוא, צוא דיא שמות אדער צוא דיא פעלים אדער צוא דיא מלות אויס צוא דריקען דיא דיסונג : מיינע, דינע, זיינע, אונזערע, אייערע, מיר, סוף, דיר, דרך, אונז, איך, אונ זא ווייטער, וויא צב"ש : דברי, (מיין ווארם), דברו (זיין ווארם), אודוו; פקדני (ער האט מיר געדאכט), פקדך (ער האט דיר געדאכט), פקדו (ער האט איהן געדאכט), אוד"ו ;

§ 25 (2). הַקְדִּימָה (דַּעַר פֿאַרצױג) מְלַרַע אַיז פֿאַרצױגלִיכֶער אַיבֶער מְלַעִיל, דִּיה ווען עס קאן קומען נאָך דִּיא רַענְעֶל נאָך פֿון הַבְּרָה אַי מְלַרַע אַי מְלַעִיל, אַיז מְלַרַע בִּילְכֶער, אונג ת"ג אַיז פֿאַרצױגלִיכֶער אַיבֶער ת"ק, אונג דאס אַיז אַלְזָא: ווען דִּיא לַעצְטֶע אונג דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע זײנען בִּיידֶע תְּנוּעוֹת גְּדוּלוֹת הַבְּרוֹת פֿשוּטוֹת, אַדֶּער בִּיידֶע ת"ק ה"ם, וואס דאן זײנען בִּיידֶע נִיט נאַטֿהווענג-דיג צוא דִּיא נְגִינָה, קומט דִּיא נְגִינָה מְלַרַע, ד"ה אַזײף דִּיא לַעצְטֶע, ווייל מְלַרַע אַיז בִּילְכֶער פֿאַר מְלַעִיל, אונג ווען די לַעצְטֶע אַיז ת"ק מורכבת אונג דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע אַיז ת"ג פֿשוּטָה, קומט דִּיא נְגִינָה אַזײף דִּיא ת"ג דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע, ווייל ת"ג אַיז בִּילְכֶער פֿאַר ת"ק אַפִּילו ווען דִּיא ת"ק אַיז מְלַרַע אונג זײא דִּיא ת"ג אַיז מְלַעִיל, אונג אַפֿשײטָא שאן ווען דִּיא לַעצְטֶע אַיז ת"ג פֿשוּטָה אונג דִּיא פֿאַר לַעצְטֶע אַיז ת"ק מורכבת, וואס דא האט שאן דִּיא ת"ג בִּיידֶע פֿאַרצױגע, אַי זײא אַיז ת"ג אַי זײא אַיז דִּיא לַעצְטֶע, קומט שאן געוויס אַזײף דִּיא ת"ג מְלַרַע.

§ 26 (3). בְּאֵת כֹּחַ גְּדוּלָּה, ד"ה ווען אַיז תְּנוּעָה קִטְנָה קומט אַזײף דַּעַם אַרְט פֿון דִּיא ת"ג האט זײא דַּעַם פֿאַרצױג פֿון דִּיא תְּנוּעָה גְּדוּלָּה.

(4). נִוֶּסֶפֶת (אײנע אַיבֶער פֿליסיגע), אַיז אַיבֶערִינֶע תְּנוּעָה בִּיא שְׂמוֹת צוא לִיב אַיז אַיבֶערִינֶען בּוֹכְשֵׁטֶאב פֿון דִּיא בּוֹכְשֵׁטֶאבִין אה"ו

לְמַעַנִי (מײנעט וועגען), לְמַעַנְךָ (דײנעט וועגען), לְמַעַנֶם (זײערט וועגען), אַזײז. אונג דִּזֶע צוא גַעלִיינְטֶע אַזײזת הַיִּסְעֵן: „הַבְּנוּיִם“, ווייל דִּזֶע זַעפֿס ווערען צוא גַעלִיינְט אַזײז צוא דִּרִיקֶען דִּזֶע דײטונג; אונג „פֿקִדְתּוֹ פֿקִדְתָּהּ“ (זײא האט איהם געדאַכט, זײא האט איהר געדאַכט) וואס עס ווערט גִילַעזִין דוּרְך דַּעַם דְּנֶשׁ חֹק: פֿקִדְתּוֹ פֿקִדְתָּהּ, רַעֲכַעֲנֶט זײך דַּעַר יְתוּ יְתָה, פֿון בְּנוּי, ווייל דַּעַר אַנְדֶּער ת' אַיז אַנְשֵׁטֶאט דַּעַם ה' פֿון בְּנוּי, גְּלִייד וויא עס וואלט שְׂטִייעֵן „פֿקִדְתּוֹ פֿקִדְתָּהּ“.

אה"ו, אָדער צוא ליב דעם ה' אַם ענדע ווארט וואס האט דיא
דייטונג פון ווארט אַל, וויא: "חַרְנָה, אַנְשָׁטאַט לְחַרְן, הַפִּיתָה,
אַנְשָׁטאַט אַל הַפִּיתָה", אויף אזוא איין תנועה קומט ניט דיא
נגינה בייא שמות .

§ 27 נאך דיזע פיר רעגעלען קאן מאן שאן וויכען בייא
שמות אונ דאס גלייכעז בייא אלע ווערטער אויסער פעלים, ווען
דיא נגינה קומט בייא זייא מלרע, אונ ווען מלעיל אַלזא, צביש
„גדול, משפט, שלום" איז מלרע נאכען ערשטען רעגעל נאך,
אונ דאס גלייכען אלע ווערטער וואס ענדיגען זיך מיט ת"ג ה"ם;
שָׂרָה, גֵּאָה, רָעָה, מִקְנָה, מִטָּה" אונ דאס גלייכען, איז אויך
מלרע נאכען ערשטען רעגעל נאך; „מִלֶּךְ, צָמַח, בָּעַל, עֵין,
שָׁנִים" איז מלעיל אויך נאכען ערשטען רעגעל נאך, אונ דאס
גלייכען אלע ווערטער וואס זייא זייגען מיט ת"ק ה"ב, וויא צביש
„גַּדְר, יַעֲן, לְמַעַן, וַיִּגַל; סַעְרָה, מִצּוּחַ, מִטָּה, בְּרוּל, גְּרוּן אונ
דאס גלייכען, איז מלרע נאכען צווייטען רעגעל; „מֹות, סִפֵּר,
מִצָּח, קִדְשׁ, בַּח, רוּחַ" איז מלעיל אויך נאכען צווייטען רעגעל;
תְּמוּנַת ה', גוּרל הצדיקים, קומט דיא נגינה מלרע נאכען דריטען
רעגעל, דען אייגענטליך איז דיא פארמע פון ווארט: תְּמוּנָה
גוּרל, גוּר טייל ער בעציהט זיך אויף איין צווייטען נאמען-ווארט
איז דער בוכשטאפ ה' וואס ער ווייזט אויף סימן נקבה, פֶּעַר-
וואנדעלט געווארין אין ת', אונ דער קמץ ת"ג, אין פתח זיין
ת"ק, אַלזא קומט דיא ת"ק אַנְשָׁטאַט דיא ת"ג, האט זיא דארום
דעם פארצוג פון ת"ג, אונ דאס גלייכען רגע הים, לקע הארץ
איז פֶּעַרְקִירְצַט פון רגע קָע, אַלזא קומט דיא ת"ק אויף דעם
אָרט פון דיא ת"ג, קומט אויף איהר דיא נגינה, ווייל זיא איז
אי ת"ג אי דיא לעצטע; אַסְפָּתָא, פּוֹרְתָא אונ אַלזא ווייטער,
איז דער לעצטער קמץ צוא ליב דעם איבעריגען א' וואס נאך
איהם, לִילָה, הַמָּה, הַגָּה, יִמָּה שָׁמָּה אָנָה, איז דער לעצטער
סץ צוא ליב דעם איבעריגען ה' דען אייגענטליך איז דער ווארט,

ליל, הם, הן, ים, שם, אן, (דער ד"ח בייא זייא איז נור צוא פערשענערין דעם קלאנג פון ווארט). אונ ד"ג לפה *) , אפּוואהל עם געפֿינט זיך נימאלס אן דעם ה' ; ״הרנה מרתה אנשטאט לחון, אל מרה; ״תהו בהו אהו פֿעו״ איז דער שורק צוא ליב דעם איבעריגען ו, בייא דיזע אלע שמות אונ דאס גלייכען, איז דיא גנינה מלעיל נאכעז פֿירטען רעגעל, אפֿער איין איבעריגער חירק צוא ליב דעם איבעריגען י' ביים בינוני פֿעל זכר וויא צב"ש ״המנפֿיהי, המשפֿילי, שכני סנה היושבי בשמים״, איז דיא גנינה מלרע, אפֿער בייא בינוני נקבה איז מלעיל: אזהבתי לדוש, ותרא אויבתי, רבתי בנוים, שרתי במדינות, פון אזהבתי, אויבתי רבה, שרה .

אנמערקונג) עם איז לייכט צוא ערקענען דעם איבעריגען בוכשטאב, מאן זאל נור בעטראכטען וויא דער ווארט קומט אנדערש וואו: סופתה, עולתה, עזרתה ישועתה צרתה אימתה איז גע- וויינליך, כופה עולה עזרה ישועה צרה אימה, נחלה עבר על נפשנו (תהלים קכד) פון נחל (שמראם) .

§ 28 נאך דיא אויפשטעלונג אונ דיא פארמע פון דיא שמות קומט אויס דאס יעדער שם — אונ דאס גלייכען אלע ווערטער אויסער פֿעלים — ווען ער ענדיגט זיך מיט ת"ג וואס זיא איז ניט צוא ליב איין איבעריגען בוכשטאב, איז אימער בייא איהם דיא גנינה מלרע, דען ווען דיא ת"ג איז מורכבת, מוס דאך קומען אויף איהר דיא גנינה, אונ ווען זיא איז אפילו פשוטה

*) אונ ווען ער איז מיט איין גנינה משרת פאר אַווארט וואס אנפֿאנגט זיך מיט איינע פון דיא אותיות א"ש עו"ה איז ער מלרע אונ אן אד"ח, למטה אמרת למטה הרעות למטה עזבתני למטה זנחתני למטה שכחתני. אונ ד"ג פאר דעם שם הויה וואס ער ווערט אויך גילענען אדני, אדער אלקים מיט איין אלף (מוה"ל § 13 אין דיא הערה) .

פשוטה, האט זיא דאך אויך ביידע פארצינע, אי זיא איז מלרע ד"ה דיא לעצטע, אי זיא איז ת"ג, איז זיא דאך אלזא פילכער פאר דיא ת"ג וואס פאר איהר, אונ אפשיטא שאן פאר דיא תק"ט וואס פאר איהר, דען איינע אונרענעלכטאסינע זילבע פאר ת"ג אס ענדע ווארט בייא שמות, קאן גאר ניט געבען נאך זייער אויף שטעלונג אונ פארקע, דען ווען פאר דיא לעצטע ת"ג שטייט נאך את"ג, געפינט זיך ניט עם זאל זיין נאך איהר אשוא (* אדער אדגש. אונ ווען דער שם קומט אין פילפאך וואס דאן טרעפט שאן יא אשוא נאך איהר וויא צב"ש, סופר סופרים" סעג ער דאך זיין נע. אלזא טרעפט גאר ניט דאס עם זאל פריהער זיין ת"ג מורכבת. אונ דאס גלייכען ת"ק פשוטה ניט אויך ניט. דען ענטוועדער זיא האט נאך זיך איין שוא נח, צב"ש סצנה, הככה, אדער אד"ח, ענטוועדער ווייל עם פעלט אבוכשטאב וויא: כטה קומט דער ד"ח אנטשטאט דעם נ' וואס פעלט, דען דער שרש איז נטה, אדער ווייל דער משקל פון שם ד"ה דיא אייגענשאפט פון זיין פארמע איז מיט אדגש, וויא צב"ש: דפא אנה ענה, אדער כאן האט לכתחלה אריין גישטעלט אדגש צוא כאכען דיא תק"ט ה"ט, וויא עברי עברייה תהתייה כלכיות:

§ 29) עם גיבט מאנכע ווערטער וועלכע זייא שיינען ארויס צוא גיין פון דיזע רענעלין, היינו דיא ווערטער: ככל, ועד, להם שעים, ערפל, אכרפל; שער, סמך; כובע, דונג, אד"ג, וואס אייגענטליך נאך דיא פארינע רענעלין האבען זייא בעדארפט זיין מלעיל אונ דאך זיינען זייא מלרע, נור אין דער טהאט זיינען זיי אויך אין כלל פון דיזע רענעלען, דען אין דיא משקלים פון דיא שמות געפינט זיך ניט איין משקל קמץ סגל, שיינען נור דער סגל זאל זיין אויף א ו, וויא: סות, תוך, און, עול, אדער פאר איין

(* ונמצא שם אחד סוללה על משקל פוקדה והשוא הוא נע, וכן אנשי בוגדות והנפרד בוגדה אם יפרד, ועוד דומיהן.)

איין ה' : שָׁדָה , קָנָה , יָפָה , (אָדער דער סָגַל אונ דער צרא פון
מִשְׁקַל פֶּעַל פֶּעַר ווערען אַמָּאָל פֶּערוואַנדעלט אין קִמֵץ דוּרָךְ
דיא נְגִינָה מַפְסַכַת וויא צפ"ש עֶבֶד שָׁבַט עֶבֶד שָׁבַט) אַלּוּזָא איז
דער סָגַל פון בָּבֶל , אונ דיא איבעריגע ניט אייגענטליך , זאנדערען
ער קומט פון זיין ת"ג , נאמליך , צרא , וואס ער האט זיך פֶּעַר-
ביטען אויף איהם ; דאס גלייכען געפינט זיך ניט אונטער שמות
אַמלֶּשְׁקַל קִמֵץ פֶּתַח , אַלּוּזָא כּוּס מֵאֵן זאגען דאס דער פֶּתַח פון
שָׁשֶׁר אונ דיא איבעריגע , קומט פון זיין ת"ג קִמֵץ ; דאס גלייכען
געפינט זיך ניט אַמֶּשְׁקַל חוּלָם פֶּתַח שיידען נור ווען ער קומט אויף
איין אות גְרוּזִית (קעהל בוכשטאב) : תֶּאֱר , צַהַר , שַׁחַד , פֶּעַל , אָדער
ווען נאך איהם איז אאות גְרוּזִית : גְּבַה אֲרַח , אַלּוּזָא מוז מֵאֵן
זאגען דאס דער פֶּתַח פון דוּנָג אוד"ג קומט פון קִמֵץ , אונ דארום
קומט נאך דיזען חוּלָם איין ו , אויף דעם אָרַט וויא כּוּכָב , אַלּוּזָא
קומען מיר שוין ווידער אויף דעם רעגעל . דאס ווען דיא ת"ק
קומט אויף דעם אָרַט פון ת"ג . האט זיא איהר פֶּאַרצוג . דארום
איז דיא נְגִינָה בייא אַלֶּע דיזע ווערטער מלרע .

§ 30) דאס גלייכען געפינט זיך זאלכע שמות וועלכע זיין
זייגען מלעיל , וואס נאך דיזע רעגעליון האבען זיין אין פֶּלוג גע-
דארפט זיין מלרע : מָשִׁי , דְּחִי , קָרִי אוז"וו ; חֲלִי עֲנִי צָרִי , נור אויך
היר איז דער חירק ניט אייגענטליך , זאנדערען ער קומט פון ת"ק
סָגַל , דען דער גרונד מִשְׁקַל בייא זיין איז מִשָּׂה דְּחָה קְרָה חֲלָה
עֲנָה צָרָה , איז דער ה' פֶּערוואַנדעלט געווארין אין י' , אונ דער
סָגַל אויף חירק , אַלּוּזָא הייסט עס דאס דיא ת"ג קומט פון ת"ק ,
האט זיא שוין ניט דעם פֶּאַרצוג פון ת"ג , דארום איז מָשִׁי דְּחִי
מלעיל , וויא דער רעגעל בייא צווייא סָגַל איז , חֲלִי עֲנִי איז מלעיל ,
ווייל ת"ג איז בילכער פֶּאַר ת"ק , דען דער חירק האט ניט דעם
פֶּאַרצוג פון ת"ג , ווייל ער קומט פון סָגַל ת"ק * , וויא מיר האבין

אויבען

(* הגם דער גרונד-משקל פון חֲלִי עֲנִי , דאס איז חֲלָה עֲנָה ,

אויבען געזאגט, ניקט אלזא דיא ווערטער נ.ק.י. צלי, קלי", וואס
 בייא זייא איז דער חירק מיטען י' ניט אנשטאט סגל ה' זאנדערין
 זייא זיינען פון משקל, זא וויא נניד קצין וואס אייגענטליך האט
 דא אויך בעדארפט זיין "נקיה צליה קליה" נוד דער ה' פאלט
 ארונטער, דארום איז דיא ננינה בייא זייא מלרע וויא דער רעגעל
 איז פון את"ג אם ענדע ווארט.

אלזא האבען מיר שאן נאך איין רעגעל נאמליך: די תיג
 וואס זיא קומט אויף דעם ארט פון ת"ק, האט זיא ניט סעהר
 פארצוג פון דיא תנועה קטנה, אונ דיזען רעגעל גענען מיר "באת
 כח התנועה קטנה".

§ 31) נאך איין סימן *) איז דא בייא אייגיגע שמות צוא

ערקענען

האט בעדארפט זיין מלרע, איז דאס נוד ווייל עם איז אאונרע-
 געלטאסיגע זילבע, אפער איצט אז עם קומט שאן ת"ג, חירק
 מיט י', איז זיא דאך שאן רעגעלטאסיג.

(*) בשוא או תנועה המשתנים בתוך המלה בסבת מפסיק, הנגינה באות
 המשתנה להרגיש השנוי (מוה"ל § 13), ואנכי דקדקתי בלשוני להניח זאת
 אך לסמן ולא לכלל כי באמת משפט לא צדק הוא לאמר, כי התחלפות הנקודות
 תסבב מקום הנגינה כי אמנם שניהם כאחד באים בסבת המפסיק, ויצויר על אלה
 אופנים: א) התנועה המוסרה תשוב למציאותה ע"י המפסיק כמו פרי חצי
 עני חפצה יכלה, פרי חצי עני (מן פרה חצה ענה כנודע) חפצה יכלה,
 או שהתק"ט תתחלף לת"ג עבד אמר עבד אמר, או שתשוב ותתחלף יחד
 כמו אמרה אמרה, והנגינה הנדחה ממקומה שלא במפסיק בסבת התנועה
 המוסרה כיון שתמצא מקומה העקרי נכון לפניו ממילא תבחר את נהלתה אשר
 לה בצדק ולא ממעם להרגיש השנוי. ב) וכן להפך הנגינה תשוב למקומה בסבת
 המפסיק והתנועה המוחלפת בסבת השמטת הנגינה ממנה כיון שתמצא מושבה איתן
 בהמלה ממילא תשוב לקדמותה כמו ויכלת ויכלת וימת וימת. ג) ויש אשר
 החזרת הנגינה למקומה וחלוף התנועה יחד באים בסבת המפסיק כמו ואכלת
 ושבעת וילך וילך מן ילך. ד) ויש אשר הנגינה תשוב למקומה בלי חלוף
 התנועה כמו והוצאת והעלית והוצאת והעלית אבל בכסף תשבורני

עֲרָקְעָנָעַן וּוּאוּ דִיא נְגִינָה קוּמְט , דָּאס אַיִן : ווען אַיִן שׁוּא פֿעֶר-
 פֿייט זיך פֿיִיא זַיִיא אױף אַיִן תְּנוּעָה , אָדער אַיִן תְּנוּעָה קטנה
 אױף אַיִן תְּנוּעָה גדולה , — דיא אורזאכע דער פון אַיִן ווייל עס
 קוּמְט אױף יַעֲנֵעַ תְּנוּעָה אַיִן נְגִינָה מִפְּסָקַת , אַסּוֹף פֿסוּק אָדער
 אַיִן אַתָּנָה — קוּמְט דִיא נְגִינָה אױף יַעֲנֵעַ תְּנוּעָה , וּנִיא צב"ש

בכי

וְאֶכְלָתִי — והנה בין חלוק מצב הנגינה במפסיק ובין חלוק הנקודות הוא תמיד
 אך במקומה העקרי של הנגינה עד כי יותר יצדק לאמר כי חלוק הנקודה
 הוא תמיד במקום מצב הנגינה באופן שיורגש השנוי
 וכדמשלים הנ"ל (ומזה יִנְוֵעוֹן באות נוספת אשר בגללה לא תאבד האות זכותה
 בהתנועה כמובן) , וע"כ אַחַד אַחַד מִצֵּה מִרְאָה אף במפסיק, מַעַט דְּבֶשׁ מִן
 מַעַט דְּבֶשׁ ולא אַחַד אַחַר (ע"ד יִנְוֵעוֹן) מִצֵּה מִרְאָה כמו אִמֵּר אִמֵּר ,
 מַעַט דְּבֶשׁ, כמו אִמֵּר מִן אִמֵּרָה , כי אין חלוק הנקודה כ"א במקום מצב
 הנגינה אשר תמיד לא תנח במפסיק מקומה העקרי והבן — ומלת עֵתָה שֶהֵא"א
 בה נוספת כמו מִפְּנֵה היה ראוי להיות מלעיל אף שלא במפסיק , ולהפך מלת
 אֶתָּה שבתשלומי הוא אֲנִתָּה מן הנקבה אֶת (אֲנִתָּה אֲנִתָּה מִן מִלָּה מִלָּה
 כנודע) שלכאורה ה"א הוא לסימן זכר, וכמו בשם המספר שֶבַע , שֶבַעָה , היה ראוי
 להיות מלרע אף במפסיק ובלי חלוק הפתח לקמץ ובאו שתיהן מלרע שלא במפסיק ומלעיל
 במפסיק ובחלוק התק"ט לת"ג, ואולי כן היו נגזרות בפיות המדברים אשה אחרי רעוּחָה —
 וְאֲנִי אֲנִי עקר מקום הנגינה הוא בחולם וע"כ הוא בקיום הקמץ אף בתנועה
 שרשית שלפני הנגינה אשר לא תשתנה לשוא בהשמטת הנגינה ממקומה בשביל
 איזה סבה קלה וכמו שהוא בוא"ו המהפך וְאִמֵּרָה , וכן לרוב ביו"ד היחס אֲשֶׁרִי
 עֲרָנִי ובצרא עה"פ כשאין התנועה לפניו בעלת שנוי שְׁלֵמִי (זולתי כשהיא
 באות השמוש שעקרה בשוא לפני תנועה ע"כ יְקִימוֹן ולא כמו יִנְוֵעוֹן הנ"ל לענין
 דין חלוק התנועה במפסיק והבן) וכן להפך בנס"א מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ אַחֲזִיתִי הִיא
 והבן — והנה ממה שבמשקלי השמות בעלי המלעיל ישתנה תמיד הסגל לשוא
 ביו"ד היחס פֶּרְצִי יִצְרִי קָרְחִי ראייה נצחת היא לאמתת המשפט כי הסגל בהם
 הוא אך תנועה נולדת מטבע הברת שני ננ"ר ובסור הננ"ר השני ממילא ישוב
 השוא כשהיה וכמו באות נוספת אֵהְלָה חִיִּיכִי , וממה שצירא העה"פ בבינוני
 פועל ישתנה תמיד לשוא ביו"ד נוספת אֲוֹסְרִי עוֹזְבִי וכו' אות היא כי כן הוא
 משקלו הראשון (עיון יל"א § רל"ב סימן ז') וע"כ הנגינה בו מלרע הַמְנַבְּיָהּ
 ויש עוד להאריך בזה .

בְּקִי שְׂבִי פְּרִי כְּלִי אֹנֶן דָּאָם גְּלִיבְעֵן פּוֹן בְּקִי שְׂבִי פְּרִי כְּלִי , הָלִי עֲנִי
 צְרִי חֲצִי פּוֹן חֲלִי עֲנִי צְרִי חֲצִי ; בֵּית עֵין לִי ; זְרַע גִּטַּע אֲרִיז פּוֹן
 בֵּית עֵין קִיל זְרַע גִּטַּע , אֲרִיז אֹד"ג ; אֲתָה עֲתָה פּוֹן אֲתָה עֲתָה ,
 אֹנֶן דִּיזְעַר רַענַעֵל אִיו אֹיךְ בִּיא פְּעֵלִים צב"ש אֲמַר אֲמַרְהָ אֲמַרְהָ
 חֲפְצָה חֲפְצוֹ יְכֻלָּה יְכֻלוֹ יְהִי יְהִי פּוֹן אֲמַר אֲמַרְהָ אֲמַרְהָ חֲפְצָה חֲפְצָה
 יְכֻלָּה יְכֻלוֹ , יְהִי יְהִי . זֶאלְכֶסֶט פֻּעֲרִשְׁטֶאנְדִידִךְ דָּאָם ווען דער פֻּעֵל
 עֲנִידִיט זײך מײט ת"ג הברה מורכבת , מוז בײא אײהר בְּלִיבְעֵן
 דִּיא גְּנִינָה , וויא צב"ש "יְגוּעֵן יִפְרֵאֹן יִדְעוּן , פּוֹן יְגוּעֵן יִפְרֵאֹן
 יִדְעוּן" דִּיזְעַר סִימֵן הַיִּסָּט חֲלוּף הַנְּקוּדוֹת .

אנמטרקונג) בײא דִּיא ווערטער "יְגוּעֵן יִפְרֵאֹן יִדְעוּן אײז ד"ג , קומט
 דִּיא גְּנִינָה אײף דַּעס שוּרְק , יעדאך פֻּעֲרִבִיט זײך דער
 שׂוּא אײף תְּנוּעָה , גִּיבְט נאכען רַענַעֵל , דָּאָם דִּיא וועכסלונג פּוֹן
 דִּיא נְקוּדוֹת צווא לִיב דִּיא גְּנִינָה מַפְסַקֵת אִיו נור אײף דַּעס אַרְט
 פּוֹן דִּיא גְּנִינָה , ווייל דער נױן — וואס ער מאַכט דִּיא תְּנוּעָה
 מורכבת , אונ צווא לִיב דַּעס מױס קומען אײף אײהר דִּיא גְּנִינָה —
 אִיו נור אִיו אִיבֻּעֲרִיגֶער בּוּכְשְׂטאַב , אונ צווא לִיב דַּעס אִיבֻּעֲרִיגֶען
 בּוּכְשְׂטאַב פֻּעֲרִלִיטֵט קײן בּוּכְשְׂטאַב זײן גִּיהֶעֲרִיגֶע תְּנוּעָה , צב"ש
 בײא דַּעס וואַרט "יְגוּעֵן" וואס אָן דַּעס נױן קומט יְגוּעוּ , בְּלִיבְט

אויך

שוב מצאתי לאותו המדקדק שכתב בנידון זה וז"ל : והוא
 כי בה"מ תתחלף הפתח בקמץ וע"כ תבוא בה הנגינה מפני הרוש
 התנועה , ולא עשו כן במשקל פֻּעֵל (אל נכון שכח מליצת התלמוד:
 זבין וזבין תנרא איקרי !!) שלא יתחלף לפעמים במשקל הַנְּעַר
 גַּעַר אחר שיפתח הקמץ שבע"פ לסבת השמטת הנגינה ממנו
 וכמו שנהירו במלות יזבל הָיא (ר"ל לענין דין נס"א) , אולם אף
 אנכי אשאלהו , (מלבד מה שעיקר קושיתו מבוטלת ע"פ
 שיטתנו הנ"ל) ומדוע באמת לא חשו במשקל הַנְּעַר גַּעַר שלא
 יתחלף בפעל מן גַּעַרו כגורי אריות וכן גַּעַל זְרַע גִּטַּע ודומיהם
 אשר נמצא גם הפעל מהם וכמו שנהירו בשמות גמל עשן וכו'
 שלא יתחלף בפעל לענין נס"א, ואף שבשמות משקל פֻּעֵל פֻּעֵל

אויף דער קמץ אויף דעם וא"ו אפילו ווען דיא ננינה גייט פון אים אראפ צו ליב דעם וואס דער ווארט ענדיגט זיך מיט דעם איבעריגען נון יגען; אונ דאך ערווידערט דאס ניכט דעם פאריגען סימן, נאמליך דאס דיא ננינה קומט אויף דיא פעראנדערטע גקודה, אין געגענטהיל פון דיזען סימן האבין מיר נאך איין סימן, דאס דער נון בייא דיזע ווערטער איז איבער פליסיג, דען זאנסט ד"ה ווען דער נון דארף זיין, אונ דיא ננינה אלזא איז אייגענטליך אויפגען שורק, וואלט זיך דאך דער שווא פון וא"ו ניט פעדפייטן אויף תנועה.

§ 32) דער קצור פון אלע דיזע רעגעל איז, דאס: 1) קמץ, סגל אויף ו מות, 2) צירא, סגל הברה מורכבת ספר, 3) צירא, פתח ה"ם סצה, 4) חולם, סגל ה"ם חדש, 5) חולם, פתח צוא ליב איין אות גרונית (קעהל-בוכשטאב) תאר, ארח, 6) חולם, חירק י עני צרי, 7) ת"ג פתח גנובה וואס זיא שטייט אויף איהר אייגענעם ארט רגע, ניכט אבער רגע, 8) סגל, סגל סלך, עמרת, 9) סגל, חירק י משי, דחי, 10) סגל, פתח צמח, 11) פתח, פתח בעל, 12) פתח, חירק אויף איין י וואס זיא איז ת"ק בית, ניכט אבער ת"ג חיים, 13) איין תנועה צוא ליב איין איבעריגען בוכשטאב פון

אהו"י

הנזכר מלעיל ובפעלים היא מלרע (ולא כן בנסוג אחור שאז יהיו שניהם מרעיל), אולם הלא לא לאלה אשר אין בהם דעה להבדיל בין שם לפעל כללי מלרע ומלעיל, וכמו שיחוש המדקדק הנל להחלפה במשקל פעל הדגוש למשקל פעל הבלתי דגוש, אולם האמת תורה דרכה כי לא חשו להתחלפות התמונות השוות כי אם לבלי הרע את כח התנועה להחליפה מת"ג לתק"ט, ולגרוע חוק הננינה להסירה מנבירה כי תשרת אך בתור מתג בהמלה וכמו שהוא הדבר לענין נסוג אחור, אולם לא לבלי יפות בשביל זה את כח התנועה להחליפה מתק"ט לת"ג ועל זה אמרו טובי המדקדקים כי אין חשש טעות בלשונו.

אהו"י "אֶסְפָּתָא לַיְלָה שְׁחוּ אוֹיְבֵי תִי" פון אוֹיְבֵת (אזיס גענאמען איין איבערינר י' ביי דעם בינוני פועל זכר (געגענווערטיגע צייט מאַנליך) אוסרִי) אָדער צוא ליב דעם ה' וואס האט דיא דייטונג פון אל, הַרְגָה אַנְשָׁטָאט לְחַרֵן, זיינען מלעיל, אונ דיא איבערינע זיינען מלרע.

אנמערקונג) סגל, סגל איז אויך מלעיל אפילו בייא דיא אייניגע גע- ציילטע ווערטער פֿלא פֿלא מְנָא הִגָּה בְּכָה, אַבּוּוּאָהַל זיי זיינען ביינע אוּנְרַענעלמאַסינע הַבְּרוּת, אויך נמא איז מלעיל (*).

§ 33) נאך דיא בילדונג פון דיא ווערטער, צוא זאמען מיט דיא קללים פון מלרע אונ מלעיל קומט קיין מאל גיט אזיס עס זאל זיין דיא נגינה אויף תק"ל, שיידען נור ווען דיא נגינה איז נסו"א, וואס זיא דינט דארט אלס מתג, אויך קומט גיט אזיס דיא נגינה אויף פתח גנובה.

פרק ה' דיא רעגעלען פֿאן מלעיל אונ מלרע בייא בננים .

§ 34) דער ווארט וואס קומט מיט אפנוי, שייא שם שיי פעל שייא מלה, קומט בייא איהם דיא נגינה אויף דיא תנועה וועלכע זיא איז פאר דעם אות הפנוי, אלזא קומט אזיס, ווען דער אות הפנוי האט גיט זאלבסט אַתְנוּעָה, איז דיא נגינה מלרע,

אום

(* ואף כי הסגל הוא תק"ט בל"ג ובל"מ לא חשו לו מפני שהוא אך תנועה מוכרחת הבא בטבע שני נג"ר במשקלי השמות שהם מלעיל כמו און ספֿר קדֿש מלֿך ואין לנו צורך אך בכחה הטבעי כפי שהוא בלי נגינה וכש"כ אָהַ אָנָה לְמָה נְבָה (שהה"א הוא ת' למ"ד בתחלתה) שהה"א אשר בשבילה בא הסגל נוספת היא לגמרי, לא כן שָׂדָה גָּאָה רָעָה ודומיהם שגם הה"א גם הסגל עקרים בהמלה כי הסגל לפני הה"א הוא תמורת תנועה אחרת כמו גִּלְהָ מְנִלְהָ יִגְלָה שהם תמורת פֿקֿד מִפְּקִיד יִשְׁמַע. ועיין עוד סוף פרק כללי הברה בהערתנו העברית .

(אום צוא מאַקען מַעַרְקֻואַם דעם פֿנוי *) וויא צב"ש "פֿקֶדוּ פֿקֶדָה פֿקֶדֶם" אוז"ו פון פֿעל "פֿקֶד ; דִּבְרֵי דִבְרָה דִּבְרָם" אא"ו , פון שם דִּבְרֵי ; לִמְעַנֵּי לִמְעַנָּה לִמְעַנִּים פון מֵלֶה לִמְעַן , אונ ווען דער אות הפֿנוי האט זאלפֿסט אַתְּנוּעָה איז דיא נְיִינָה מלעיל (דא איז דער פֿנוי , פון זיך זאלפֿסט מַעַרְקֻואַם , ווייל ער האט פֿאר זיך זאלפֿסט איין תְּנוּעָה **) וויא צב"ש : "פֿקֶדְנִי פֿקֶדְנוּ פֿקֶדְמוּ , דִּבְרָנִי עֲדָנִי , אא"ו .

§ 35) דיא פֿנוים יִכָּם יִכָּן יִהְיֶה יִהְיֶה : פֿקֶדְכֶם יִכָּן , דִּבְרָכֶם

כֵּן

(*) ומוזה הטעם יבא הה"א דִּבְרָה פֿקֶדָה יִפְקֶדָה במפיק כי כל אשר יכלו לעשות הרגש באות הכנוי כשהיא בלי תנועה עשו . ואולי מזה הטעם יבא עֲזַתְתִּי בנגינה על הת"ו השני שהוא המורת ה"א נוספת עֲזַתְתָּ משם עֲזָה שהשתנתה לָתָו בכנוי כמו הה"א הנוספת במקור חֲמִצְתָּ בְּקִרְבָּתְךָ מִן חֲמִצָּה קִרְבָּה ואין אנו צריכים לחדש שם חדש משרש עֲזַת על משקל פֿעֲלָה , ויש לחלק בינה לבין יִשְׁרָתְנוּךָ .

(**) ומוזה הטעם עצמו יבא פֿקֶדְתָּה (שהוא המורת פֿקֶדְתָּה) יִפְקֶדְנָה בלי מפי' הה"א (ובפתח לפנוי כמו פֿקֶדְתָּם כרין ת"ג מורכבת בלי נגינה שחתחלה לתנ"ק"ט) יען כי אות הכנוי מורגשת בפני עצמה ע"י הנועחה . — וזה לשון רד"ק אבל כשיש לפני הה"א תו או נון כרגש , הה"א בלי מפי' . והנה טעם דגש הת"ו הוא כמו שכתבנו , שהדגש מורה על חסרון אות בתנועה אחרי הת"ו שהיא (ר"ל האות החסרה) היא אות הכנוי וא"כ אין צורך להמפי' , ודגש הנו"ן אגב גררא נקט , או אולי כיון לטעם ג' מורגשות , ר"ל שלא נכון להיות ג' אותיות מורגשות בהברה אחרי הנגינה , (יעוין יל"א § מ"ח סימן 2) ור"ל אחרי שיש דגש בהת"ו ובהנו"ן ואם גם יבא הה"א במפיק אז בהכרח תבא הנגינה מלרע על אות הכנוי שהיא בתנועה פֿקֶדְתָּה יִפְקֶדְנָה , (ולא פֿקֶדְתָּה יִפְקֶדְנָה) , שלא כרצון בעלי הנקוד , והוא שלא לצורך אחרי כי להרגש הכנוי גם הנגינה גם המפי' שניהם למותר המה , יהיה איך שיהיה לא להנמס תלה הרד"ק חסרון המפי' בדגש הת"ו והנו"ן , ואותו המדקדק ראה את מציאת הדגש ונפל עליה וימהר להחליט ועל ספר לחֲפָה כי ע"כ יבא בְּהִשְׁמָה וְאַתְּנָה בלי מפי' הה"א מפני הדגש שלפניה מבלי התבונן על טעם הדבר ומבלי הבט על פרסום בטול הדבר הזה , ולא ראבינאוויץ שגה בזה שהשב את המלות האלה בין הזרות כי אם הוא .

דָּבָר דְּבָרֵיכֶם יָבֹן , דְּבָרֵיהֶם יִהְיוּ קוֹמֵט אִימְעַר דִּיא נְגִינָה אוֹיף זַיִא , אַבְּוואהל זַיִא האַפֶּען זְעֶלְפֶסֶט אַתְּנוּעָה , אוּם צוּא מֵאכֶען מְעַרְקוּאָם דָּעם ס' אונ דָּעם ן' וועלכֶע זַיִא אונטער שײדען דָּעם מִין (געשלאַכט) מֵאנליך צוּא ווייבליך , נֵאכֶען סָגל וואָס ער אִיז אַיִנע שװאַכֶע תְּנוּעָה .

אנמערקונג) דָּאָס גְלײַכֶען קוֹמֵט דִּיא נְגִינָה בַיִיא פֶּעֲלִים אָן פֶּנּוּים אוֹיף יתָם יתָן שְׁמֵרְתֶם יתָן אִמְרְתֶם יתָן .

§ 36) אַיִנִינֶע פֶּנּוּים גַּיִען אַרוּים פּוֹן דָּעם רַענֶעל : פֶּקֶדֶךְ , דְּבָרֶךְ אִיז מלרע , אַבְּוואהל דֶּער אֹזֶת הַפְּנוּי נֵאמְלִיךְ דֶּער עֲנֹדֶע כ' האַט זאַלפֶּסֶט אַתְּנוּעָה , דְּבָרֶךְ פֶּקֶדְתּוּ פֶּקֶדְתָּה (״ פֶּקֶדְתֶּם יתָן פֶּקֶדְתֶּךָ ״) אִיז מלעיל , אַבְּוואהל דֶּער אֹזֶת הַפְּנוּי נֵאמְלִיךְ דֶּער דְּעַר ו' דֶּער ה' דֶּער ס' אונ דֶּער ן' האַפֶּען נִיט זאַלפֶּסֶט אַתְּנוּעָה , דֶּען דֶּער י' פּוֹן ״דְּבָרֶךְ״ אִיז נִיט פּוֹן פֶּנּוּי זאַנדֶערען ער גִּיהֶערט צוּם שֵׁם פּוֹן דְּבָרִים , דָּאָס גְלײַכֶּיךְ דֶּער ת' בַיִיא דִּיא אִיבֶּערינֶע אִיז אַנְשְׁטאַט דָּעם ה' פּוֹן פֶּקֶדָה נִיט פּוֹן פֶּנּוּי ; נֵאךְ מֶעֱהַר אִיז צוּא בַּעוואונדֶערין דָּאָס דְּבָרֶךְ פֶּקֶדֶךְ צִדְקָתְךָ אִיז מלרע , פֶּקֶדְתֶּךָ״) אִיז שׂאן מלעיל , אונ מִיט נְגִינָה מִפֶּסְקֶת קוֹמֵט פֶּקֶדֶךְ דְּבָרֶךְ צִדְקָתְךָ , גַּעבִיטען דָּעם שׂוּא אונ דָּעם אָרְט פּוֹן דִּיא נְגִינָה , פֶּקֶדְתֶּךָ גַּעבִיטען דָּעם פֶּתַח אַבֶּער נִיט דָּעם שׂוּא אונ דָּעם אָרְט פּוֹן דִּיא נְגִינָה .

אנמערקונג) דִּיא אורזאַכֶע פּוֹן אַלֶע דִּיזֶע זאַנדֶערבאַרְקִיטען , וואָס מיר וועלן אִיהר אויך פִּיר אִיין רַענֶעל מֵאכֶּיךְ , אִיז נֵאךְ אונזֶער

מִינּוּנַנ

״ באלה השנים נוכל לאמר יען כי הם נקצדים מן פֶּקֶדְתָּהוּ פֶּקֶדְתָּהּ (עיין תל״ע § רסח) .
 ״ אַהֲבַתְךָ (רות ד'), שׁוֹכְבַתְךָ (ישעיהו סו) . ״ ילְדַתְךָ (ירמיהו כ״ב) אַכְלַתְךָ (יחזקאל כ״ח) ילְדַתְךָ (שה״ש ח') רֵאתְךָ (איוב ס״ב) וּמַלַּת חֲבַלְתְךָ (שה״ש שם) בַּקֶּמֶץ אַף בְּלִי מַסְסִיק הוּא בְּשִׁבִיל הַשְּׂמֵטָה הַנְּגִינָה מִסְּקוּמָה וַיְהִיָה ת״ק ה״ס בְּלִי נְגִינָה .

מִיִּנְוֹנָנִי אֶלְזָא, "''") נֹר פֶּאֲרָהֶר מוֹזֶעַן מִיר הִיר פֶּרִיִּנְגֶּעַן אִיִּן רֶעֶנְעֶל
 זָאס אִיבֶער הַיִּפֶּט וועלען מִיר אִי"ה שְׂרִיִּבֶען פֿון אִיהֶם אִין חֶלֶק
 הַשְּׂמוֹת, רִיזֶער רֶעֶנְעֶל אִיז אֶלְזָא; דִּיא ת"ג קִמֶץ אונג צָרָא (אונג
 מֶאָנְכֶע מֶאל אויך חוֹלֶם) ווען זַיִא קוֹמֶט אויס צוא זַיִן די דֶרִיטֶע
 תַּנּוּ' פֿון דִּיא נְגִינָה, פֶּעֶרֶבִיטֶען זַיִא זַיך אויף שׂוֹא, זאַלְפֶּסֶט פֶּעֶר-
 שְׂטאַנְדֶליך דָאס אויב פֶּאר דִיזֶען שׂוֹא קוֹמֶט אויס צוא שְׂמִיִן נֶאָך
 אַשְׁנָא וואס ער מוז זַיִן גֶע. פֶּעֶרֶבִיט ער זַיך אויף תַּנּוּעָה
 קֶלָה וויא מִיר הֶאָבִין שָאן פֿון דָעם גֶעשְׂרִיבֶען אִיִּנְיֶע מֶאל. זֶא
 אִיז דֶער רֶעֶנְעֶל פֿון קִמֶץ צֶרָה ווען זַיִא זַיִנְען־דִיא דֶרִיטֶע תַּנּוּעָה
 פֿון דִּיא נְגִינָה. שִׂידֶען נֹר ווען זַיִא קֶעֶנֶען זַיך גִיט פֶּעֶרֶבִיטֶען
 אויף שׂוֹא נֶאָך דִיא פֿונְקֶטֶען וואס מִיר וועלִין אִי"ה דֶארַט אויפִין
 אָרַט שְׂרִיבֶען. פֶּלִיִבֶען זַיִא וויא גֶעווען אונג עס קוֹמֶט אויף זַיִא
 אִיִּן סֶתֶנּוּ וויא דֶער רֶעֶנְעֶל אִיז; אויך מוֹזֶעַן מִיר פֶּעֶקאַנֶט מֶאָכֶען

הִיר

"''") מודעת היא מבוכת המדקדים בענין מצב הנגינה אצל הכנויים, גם
 הכובב המאיר בשמי הדקדוק הלא הוא הרב הסנוח אדם הכהן ז"ל לא יהל פה אורו
 והניח הדבר בצ"ע, והיותר גרועה היא שיטת אוחו המדקדק שהנגינה אצל הכנויים
 תבא תמיד בלה"ש אם היא בתנועה בין בפעלים בין בשמות, אבל מה יענה על
 כל שם נקבה שהנגינה בתו כמו צִדְקָתִי צִדְקָתוֹ וכן נקבות רבות בכנוי מב"ע
 כמו צִדְקוֹתִי וכן כל המשקלים שסופם זֹת יִתְּן זֹן כמו אַחֲזִיתִי
 אַחֲרִיתִי מִלְכוֹתוֹ קִרְבָּנוֹ רֶעִבּוֹנוֹ שכלם מלרע אף אם להפ"ע היא בתנועה.
 שוב מצאתי בחלק שני מספרו שכתב כמתנצל ששכח להוציא מכללו הכולל הזה
 כי ת"ו הנקבה בשמות תבא בה הנגינה לעולם אף אם לה"ס בתנועה וכתב בהערותיו
 שם הטעם: והוא כדי להרגיש היטב את הת"ו לפי שהיא מחודשת ובאה ת' הה"א
 שביחידה צִדְקָה (ומדוע לא פִּקְדָתֶם פִּקְדָתוֹ מלרע שגם בהם הת"ו היא תס' ה"א
 הנקבה פִּקְדָה? ויותר טוב היה לו לאמר: להבדיל בין שְׂרִיתִי יוד הכנוי לבין
 שְׂרִיתִי יו"ד נוספת) אבל כדי ריק יגע להתחזק בעד שיטתו ולא התבונן כי לא על
 המשקל שסופו ה"ה לבדו עושה שיטתו זאת כי על כל המשקלים שאות ותנועה
 נוספות על השרש כאלה שהזכרנו למעלה, וזרות עוד יותר מתסיהות בשיטתו זאת
 בחסץ בעליה למתחה גם על כנויי יָכֶם יָכֶן אך לא רציתי להאריך עוד, אולם
 לפי שיטתי הכל על מקומו יבא בשלום אין טרץ ואין יוצאת.

ה'יר . 1) דאס דיא פארמע פעל וויא צביש "בְּקֵד שְׂמֵר זְכָר" אוד"ג
 איז דיא ערשטע פארמע פון פעלים . אונ דער משקל אָדער דיא
 פארמע פעל וויא צב"ש דְּבַר הַכֶּם זְכָר עֲשֵׂן אוד"ג איז דער ערשטער
 משקל פון שימות . 2) יעדער משקל קאן זיך פון אים אים בילדען
 נאך איין משקל נִבְרָה (ווייבליכעס געשלאכט), אַלֹּזא איז אויך פון
 משקל "פעל" בילדעט זיך נאך איין משקל "פעלה", וויא צב"ש
 דְּבַר דְּבָרָה, יעצט קערין מיר זיך צוא אונזער זאך אונ מיר
 זאגן אַלֹּזא : דיא פעלי הנקוד זיינען בייא דיוע אין פלוג זאנדער-
 פארע כנוים אב געטראטין פון רענעל אונ וויא זיינען גינאננען
 מיט איין אנדער וועג אום צוא פערהיטען דיא פארמע פון ווארט ,
 נאמליך, דער פ' הפעל ד"ה דער ערשטער אות פון שרש זאל
 זיין מיט שווא , אונ דער ע' הפעל ד"ה דער אנדער אות פון שרש
 זאל זיין מיט תנועה זא וויא עס איז בייא דיא איבעריגע כנוים
 וועלכע זייא זיינען דער נאנץ גרעסטער טהייל , וויא "דְּבַר : דְּבַר
 דְּבָרָה אונ אַלֹּזא ווייטער, פְּקֵד : פְּקֵדוּ פְּקֵדָה אוא"ו , פְּקֵדוּ : פְּקֵדוּהוּ
 פְּקֵדוּהָ אוא"ו , פְּקֵדְתִּי : פְּקֵדְתִּיו פְּקֵדְתִּיה" אונ אַזא ווייטער ,
 אונ דאס גלייכין בייא דיא איבעריגע דבורים וויא פְּקֵדְנוּ פְּקֵדְתָּ
 אונ אַזא ווייטער , קוּמְט אַלֶּם אַזִּים ווען דער ווארט קוּמְט מיט
 אַכְנוּי עס זאל זיין דער ערשטער בוכשטאב מיט שווא , וויא דער
 רענעל איז בייא דיא דריטע תנועה פון דיא נגינה, אונ דער אנדער
 בוכשטאב איז מיט תנועה , אונ ווען אָבער בייא דיוע אין פלוג
 אונרענעלמאסיגע כנוים וואלט דיא נגינה גינאננען נאך דעם
 פארינען רענעל , ד"ה זיא זאל זיך שטעלין אויף דיא תנועה וואס
 פאר דעם אות הכנוי , וואלט שאן דער ווארט סווען קומען אין
 אינע אנדערע פארמע "דְּבַרְךָ פְּקֵדְךָ", דען דיא אנדערע תנועה
 פאר דיא נגינה ווערט דאך גיט פערענדערט אויף שווא ; דברוך *)

פקרתו

f) הנה עיקר טעם מצב הנגינה בכנוי זה הוא מפני כי בא על משקל פעל
 ואנכי סדרתי אותו בין הכנויים הזרים לכלול אותם בשיטה אחת .

פְּקֻדְתוֹ פְּקֻדְתָּהּ פְּקֻדְתָּם פְּקֻדְתָּן פְּקֻדְתָּךְ (*), וְיֵאָדָּר דָּעַר רַעְגַּעַל אִיז
דָּאָם דִּיא דְרִיטַע תְּנֻעָה פֿון דִּיא נְגִינָה מִזֵּן פֿערֶענְדֶּערֶט ווערען
אויף שוואונג דער שוואונג נע וואס פאר איהר מוז פֿערֶאנְדֶּערֶט
ווערן אויף תְּנֻעָה וואס זיא הייסט תְּנֻעָה קלה, דען דער מִתְּנֵן
קומט נִיט אויף דִּיא דְרִיטַע תְּנֻעָה פֿון דִּיא נְגִינָה שײַדען נור ווען
זיא קאן נִיט פֿערֶאנְדֶּערֶט ווערן אויף שוואונג (**); אונד דאס גלויבן
בִּיא דַעס שֵׁם נְקֻבָּה פֿון מִשְׁקַל פֿעֶל, דְּבַר (אָדער פֿעֶל, זֶקֶן)
נֶאֱמָר דְּבָרָה (אָדער זְנֵנָה) וואס בִּיא אִים קומט אִזִּים דִּיא פֿאַרמַע
פֿון וואָרט ווען ער אִזִּים מִיט אַכְנֹוּי עַם זֶאל זִיין חִירָק שׁוּא (***) ר"ה
דער עֶרשְׁטער אִזִּים מִיט חִירָק תְּנֻעָה קלה, אונד דער אָנְדֶּער אִזִּים
מִיט שׁוּא וִוִיא: דְּבָרָתוֹ צִדְקָתוֹ (זְקֻנָתוֹ) דְּבָרָתִי צִדְקָתִי (זְקֻנָתִי)
אוא"וו, מִזֵּן אִזִּים קומען בִּיא דַעס פֿנוֹי דִּיא אויף אִים דִּיא נְגִינָה
דְּבַרְתָּךְ

(*) מלכד אשר לא יהיה הבדל בפעל נקבה בגורת השלמים עם הכנויים
בין בנין הקל לבנין פֿעֶל בנפילת הדגש מפני אות שואית.
(**) ומוזה הטעם נראה לי לא נמצא בכל כה"ק כנווי נוכחים ונוכחות עם פעל
עבר נקבה נסותרת או רבים נסתרים, יען כי אז תשתנה המלה בהכרח מתמונתה
התמידית "פֿעֶ" לבא בתמונת "פֿעֶ" פְּקֻדְתְּכֶם כֵּן פְּקֻדְכֶם-כֵּן, וכן בעתיד
ממשקל אֶפְעַל אשר דין העיון לבא בכנויים בקמץ כמו יִשְׁאֲלוּנִי ופה יבא בהכרח
יִשְׁאֲלוּכֶם כרין תנועה שלישית שלפני הנגינה, ע"כ יבא בהם גוף הפעול נפרד
ביחס הפעול ולא בכנוי כמו פְּקֻדָּה אֲתֶכֶם פְּקֻדוֹ אֲתֶכֶם יִשְׁאֲלוּ אֲתֶכֶם,
משא"כ בכנוי הקנין כֵּם כֵּן הֵן אִם יבא גוף הקונה נפרד ביחס שאליו,
אזי עלינו להרבות במלים ובאותיות ולאמר: הַדְּבָרִים אֲשֶׁר לָכֶם-לָהֶם, תחת
אשר כעת יאמר: דְּבָרִיכֶם-הֵם.

(***) ולא יבא גם הוא בתמונת "פֿעֶ" צִדְקָתוֹ צִדְקָתָה בלי מסיק כרין ת"ג
בלי נגינה או צִדְקָתָה במסיק, כי הנה מלכד אשר אז לא יורגש בכל הכנויים
אות הכנוי שהיא בלי תנועה, ואשר אז תתבלבל כל שיטת הכנויים, הנה תשתנה
עוד התמונה בין יחידה לבין רבות אשר שמה בהכרח יבא בתמונת "פֿעֶ"
צִדְקוֹתֵי צִדְקוֹתֶיהָ צִדְקוֹתֶיהָ וכו' כמובן מאליו, ולהפך בשם זכר כאשר
יבא ברבים או בהכרח יבא בתמונת "פֿעֶ" דְּבָרֵי דְּבָרָם וכו' כמובן.

דְּבַרְתָּךְ צְדָקְתָךְ (זְקֵנְתָךְ), וַיִּיל זֶאנְסְט ד'ה ווען זיא וואלט נישט
קומען אויף אים וַיִּיל ער האט זאלבסט אַתְּנוּעָה, וואלט אויס
קומען דיא פֿאַרמַע פון ווארט דְּבַרְתָּךְ צְדָקְתָךְ (זְקֵנְתָךְ), אַלזא
זיינען דיא בעלי הנקוד בייא דיזע זיבען פֿנוים אב געטראטין פון
רעגעל אום צוא היטען דיא פֿאַרמַע פון ווארט, אויסער בייא דיא
פֿנוים יִכּם יִכּן יִהֵם יִהֵן דְּבַרְיִכֶם יִכּן דְּבַרְיִהֶם יִהֵן וואס זייא מוזען
האַפֿין אויף זיך דיא נְיִנְהָ וויא מיר האפין אויפין גישריפֿין,
אום קערקזאם צוא מאכין דאס געשלאכט, דא מוז שוין נישט
וויילענדיג פֿעראַנדערט ווערין דיא פֿאַרמַע פון ווארט און קומען
חירק תנועה קלה און שוא, נישט שוא און תנועה נאך דיא
פֿאַרמַע נאך.

און דער מיט איז שוין אויך רעכט וואס פֿקדָךְ דְּבַרְךָ צְדָקְתָךְ
איז מלרע, און פֿקדָתָךְ איז מלעיל, וַיִּיל זֶאנְסְט וואלט מוזען
קומען פֿקדָתָךְ, און דאס גלייכען איז אויך רעכט וואס מיט נְיִנְהָ
מפסקת קומט פֿקדָךְ דְּבַרְךָ צְדָקְתָךְ געפֿיטען דעם שוא אויף סגל
און דעם אָרט פון דיא נְיִנְהָ, און פֿקדָתָךְ, געפֿיטען דעם פֿתח
אויף קמץ און נישט דעם שוא אויף סגל, עכ זאל געפֿיטין ווערין
דער אָרט פון דיא נְיִנְהָ *) וַיִּיל דאן וואלט שאן מוזען אויס
קומען פֿקדָתָךְ נישט וויא דיא פֿאַרמַע איז.

און דיא איבעריגע פֿאַרמַען, נאַמְלִיךְ אַלע בְּנִינִים פון אַלע
נְזוּת אין זייערע אַלע צייטען בייא פֿעלים, און אַלע מִשְׁקָלִים
בייא שמוט גייען שוין נאך, נאך דיא ערשטע פֿאַרמַע, נאַמְלִיךְ

נאך

(*) ואשר אז היה הדין לכא פֿקדָתָךְ בקמץ להפֿע אף בלי נ"ם כדין
לפני שוא המשתנה לפעמים לתנועה. וראיתי לאותו המדקדק שכתב כי באמת יבא
פֿקדָתָךְ בה"ם ופֿקדָתָךְ בלי ה"ם, וכל פעלי נקבה עם כנוי הֵבֵאִים בכה"ק
אַכְלָתָךְ ילְדָתָךְ שלא בה"ם, ילְדָתָךְ רֵאתָךְ בה"ם זרים הם על דעתו,
אולם הנשמע זרות כמזה? ואשר נשגן על המלה תְּבַלְתָּךְ שבא בקמץ אף בלי
נ"ם משענת קנה רצוף היא לו באשר שם בהכרח החחלק העתה לקמץ מפני
הנגינה שירדה למטה כמובן.

נאך דעם ערשטען בגין פון דיא ערשטע גזרה בייא פעלים, דאס איז פעל, פקד, אונ נאכען ערשטען משקל בייא שמות דאס איז פעל, דבר, דען דאס איז דאך גענויס גיט קיין פארטע, דאס דער זאלבניגער פנוי זאל זיך אפט אנדערין, דא מלדע אונ דא מלעיל, וויא צב"ש פקדתם מלעיל, הפקדתם צותם מלרע, דבניך מלעיל גדולך מלרע.

דיזע אורזאכע נאמליך צוא היטען דיא פארטע פון ווארט רעכענען מיר פיר איין רעגעל, אונ מיר נאנען איהם: "שמירת התמונה".

אנמערקונג) אייניגע נגינות האבין זיך איין גישטעלטען ארט אים ווארט וואס זייא שטעלין זיך אימער דארט, אונגעאכט טעט צוא דיא נגינה איז מלרע צוא מלעיל, דארום דארף מאן גיט קוקין אויף זייער ארט צוא שטעלין דארט דעם טאן, זאנדערין מאן זאל קוקין נור אויף דיא רעגעלין פון מלרע אונ מלעיל. אונ דאס זיינען דיא נגינות וואס זייא האבין זיך זייער גישטעלטין ארט אים ווארט: דער יתיב איז אימער פאר דעם ערסטען אות עשב, תלישא גדולה איז אימער אויף דעם ערשטען אות חית הארץ; סגל, זרקא, תלישא קטנה שטאלען זיך אימער אויף דעם לעצטין אות אים ווארט "ויאמר האדם ויצר", אויך דער פשטא שטעלט זיך אימער אויף דעם לעצטען אות "חיה" נור אפער ווען דיא נגינה דארף זיין מלעיל קוסט אויך אויף יענע תנועה איין פשטא לחם.

פרק ו' דיא רעגעלען פון גסוג אחר.

§ 37) נ"א הייסט ווען דיא נגינה האט בעדארפט זיין מלרע אונ זיא ווערט מלעיל. נור בעפאר מיר וועלין שרייבין דיא רעגעלען פון נ"א, ד"ה דיא פונקטען וועלכע עם פאדערט דאס דיא נגינה זאל ווערין נ"א, וועלין מיר ערקלערין דיא דייטונג פון נ"א,

ד"ה איהר ווירדע אין ווארט, אונ וויא אזוא עם ווערט אזוא,
ד"ה אויף וועלכען גרונד איז געגרינדעט איהר ווירדע, נאכהער
וועלין סיר ערקלערן דיא אורזאכע וואס בריינגט מיט עם זאל
מוזען זיין ג"א, אונ הערנאך וועלין סיר שרייבן דיא פונקטין.

דיא ווירדע פון ג"א אין ווארט איז מער ניט אלס סתנ,
אונ דער גרונד פון דעם איז אלוא: מאנכע מאל קומט פאר עם
זאל זיך רעכענען צווייא ווערטער פיר איין ווארט, אונ איין
ווארט דארף נאטירליך ניט האבן צווייא גנינות עם זאל זיך
דער ווארט צערטהיילען אין צווייען, נור דאס יא אויף דיא
דריטע תנועה פון דיא גנינה קומט אמתג וועלכער האט דיא קראפט
צוא ציהען דיא הברה אויף וועלכע ער קומט וויא אהלבע גנינה;
מאנכע מאל קומט איין גנינה משרת אויף דעם ארט פון סתנ,
וויא צב"ש, "ומלאו" אבער ער האט נור דיא קראפט אונ דעם
רענעל פון סתנ, אלוא ווען צווייא ווערטער רעכענען זיך פיר
איין ווארט קאן דער ערסטער ווארט קיין גנינה האבן ווייל דער
צווייטער ווארט האט דיא גנינה, זאנדערין נור זיא רעכענט זיך
אלס סתנ, אונ זיא מוז זיך אלוא אויך שטעלין אויף דעם ארט
פון סתנ, אונ ד"ה: "נסוג אהור", ד"ה דיא גנינה פון ערשטען
ווארט רוקט זיך אפ פון איהר ארט אונ שטעלט זיך אויף דעם
ארט פון סתנ אונ דינט אויך אלס סתנ אונ האט אויך דעם
רענעל פון סתנ ד"ה דיא הברה אויף וועלכע זיא קומט מוז זיין
הברה פשוטה.

יעצט וועלין סיר שרייבן דיא אורזאכע פון נסוג אהור,
ד"ה וואס בריינגט מיט דאס צווייא ווערטער זאלין זיך רעכענען
נור אלס איין ווארט דאס דער ערשטער זאל פערלידען זיין גנינה;
דיא אורזאכע דער פון איז: "כבודת המבטא" (דיא שווערקייט
אויף דיא אויס שפראכע) אדער וויא עם הייסט בייא דיא
מדקדקים "קרבת המעמים" (דיא נאהונג פון דיא טראם), אונ דאס
איז אלוא, ווען איין ווארט איז גישלאסן צום צווייטן מיט איין

נגינה משרת, ביים עֲרֶשֶׁטִין וואַרט קומט אויס נאָכען רענער
דאס דיא נגינה זאל זיין מרע, אונ דיא נגינה פון צווייטן וואַרט
איז אויפֿין עֲרֶשֶׁטִין בוכשטאב, הייסט עס צווייא נגינות שטייען
איינע נעבען דיא אנדערע אָהנע עס זאל זיין צווישין אליידיגע
תנועה אָדער אַשוא נע, וואס דאס איז שווער אויף דיא אויס
שפּראַכע, אונ אָב שטעלין זיך עטוואס צווישען קאן מאן גיט,
ווייל דער עֲרֶשֶׁטִער וואַרט איז געיאַנט צום צווייטן דורך דיא
נגינה משרת, אין אַזא פאל רעכענען מיר ביידע ווערטער נור
פיר איין וואַרט, אונ דער עֲרֶשֶׁטִער וואַרט פּערלירט שאן אַלזא
זיין נגינה, אונ זיא דיא נגינה, פּערלירט שאן איהר וויִרדע,
אונ רוקט זיך אָב פון איהר אָרט אונ שטאַלט זיך אויף דיא
דריטע תנועה פון דיא צווייטע נגינה צוא דינען אַלס סתג, וויא
צב"ש: "משיבת נפש", ווען אָבער גיט, ד"ה ווען עס איז דא
צווישין ביידע נגינות איינע ליידיגע תנועה אָדער אַשוא נע דא
איז שאן קיינע אונזאָכע (* עס זאל זיך רעכענען ביידע ווערטער

פיר

(* כל הרואה את לשון המרקדים בבארם לנו סבת הנס"א יבין את כוננתו
במה שהארכנו בענין הזה ואל מה ירומון מלינו אלה גם יבין מה שהכאנו לקמן
בהדוגמאות את הדוגמא אַכְלָתִי לַחֵם אף שלכאורה איננו שייך לענין נס"א גם
לקיים בזה דעת אלה המרקדים המקיימים את הנגינה במלות נַעֲרָמוּ נַעֲמָדָה,
גם להסיר בזה את קושית אותו המרקדק (אשר גם הוא מקיים את הנגינה במלות
נַעֲמָדָה נַעֲרָמוּ אשר הטעם לרעתי הוא כי הנס"א לא לבד כי דין מתג לו
להיות הברה פשוטה כי אם בעצם הוא מתג כנגינת משרת הבאה עם מפסיק במלה
אחת) מדוע לא תסוג הנגינה ממלה השניה ממקומה? כי אחרי שהנס"א ישרת
בתורת מתג בהמלה הנה אין כל מקום להקושיא הזאת, כי המתג יבא לפני
הנגינה ולא לאחריה, ואף אם נהפוך הקערה על פיה ונאמר כי הנגינה השניה
הנסוגה אחור תשאר בערכה והנגינה הראשונה הנשארת במקומה תשרת בתורת
מתג, אך מי נדחה מפני מי? זאת ועוד שנית כי אך להנגינה כללי מלרע ומלעיל
ולא להמתג והוא כאיש מגן הולך תמיד לפני הנגינה כתנועה השלישית או לפני
שוא נע, מלבד אשר יש עוד לתרץ גם לדעת אלה אשר אינם חושבים את הנס"א

פיר איין ווארט פֿעֿרלירט שוין ניט דער ערשטער ווארט זיין
 נגינה ד'ה זיא גייט ניט אראפ פון איהר ארט אונ פון איהר
 ווירדע, ד'ה זיא האט דעם רענעל פון נגינה צוא שטיין אויך
 אויף הברה מורפבת וויא צב"ש "מאירת עינים אכלתי לחם; אכל
 מעט, אונ דאס גלייכען ווען דער ערשטער ווארט איז אפ גע-
 טיילט מיט נגינה מפסקת איז אויך קיינע אונזאבע עם זאל
 דארפען זיין נ"א, וויא: "באשר שמע עבד".

אנמערקונג) מפסקים הייסן ביא דיא רענעלין פון נ"א (* אַלע
 נגינות, אויסער דיא אכט משרתים.

§ 38) יעצט וועלין מיר שרייבן דיא פונקטין וואס עם
 פאדערט צום נסוג אחר :

(1) דער צווייטער ווארט זאל זיין מיט נגי' מפסקת, דען
 ווען ער איז אויך מיט נגינה משרת קאן ער זיך ניט רעכענען
 פיר איין ווארט מיט דעם ערשטין ביא דעם דין פון נ"א (*),
 בלייבט שאן אלזא דיא נגינה פון ערשטין ווארט אויף איר ארט
 אונ ביא איהר ווירדע, וויא צב"ש מעל זבח השלמים.

(2) דער ערשטער ווארט זאל זיך ניט ענדיגען מיט אזא
 הברה וואס זיא מוז האפן אויף זיך דיא נגינה אונ דאס איז אויף
 דרייא ארטען: (1) ת'ג הברה מורפבת וועלכע זיא קאן ניט פער-
 וואנדעלט ווערן אין תק"ט נאך דיא פונקטין וואס מיר וועלין
 ווייטער שרייבן. (2) דיא ענדע ווערטער הם תן כם כן הם הן

וואס

למתג רק כי שוה הוא למתג שלא יבא רק על ה"פ, אשר ע"כ יביטו בעין רעה
 על הנס"א שבמלות נערמו נעמדה אך לא רציתי להאריך עוד.

(* אויך ביא דיא רענעלין פון דגש, אבער ביא דיא פער-
 בייטונג פון דיא תנועות רעכענען זיך פיר מפסקים איבער הויפט
 סוף פסוק אונ אַתנָה.

(**) אבער ביא דיא רענעלין פון דגש רעכענען זיך, אויך
 צווייא משרתים פיר איין ווארט.

וואס זיין טוויזן אימער האפן אויף זיך דיא ננינה . (3) ווען דיא לעצטע תנועה איז פאר דעם אות הפנוי , וואס זיא טוז האפן אויף זיך דיא ננינה סעקוואם צוא מאכין דעם פנוי , איין בייא שפיל אויף דיזע דרייא ארטען : „יבל היא , עדית עדי ; והכאתם שמה ; תאכלך אש , תכריתך הרב * . (3) דיא תנועה אויף וועלכע דיא ננינה בארף זיך אב רוקין זאל זיא גיט זיין הברה מורכבת (**), דען וויא מיר זאגן אז נסוג אהור האט דעם דין פון מתג אונ מתג קאן דאך גיט קומען אויף הברה מורכבת אדער אויף תנועה קלה , ווען אפער דיא תנועה איז יא הברה מורכבת , טוז שאן דיא ננינה בלייבן אויף איר ארט אונ בייא איהר ווירדע , דען ווען פון איהר ארט אונ ווירדע וועט זיא אראב גיין , אונ צוא דינען אלס מתג וועט זיא אויך גיט האפן קיין ארט , וועט דאך פון איר גאר קיין זכר גיט בלייבן אין ווארט (**). וויא צב"ש „ונכלח לו למטה דן , בארום ווען זיא קאן יא געפינען איין ארט אין ווארט צוא דינען אלס מתג , זאגאר אויף דיא פירטע תנועה פון דיא ננינה , רוקט זיא זיך אב דאהין , דען זא איז אויך דער רענעל בייא מתג (זעה ווייטער אין דיא רענעל פון מתג) , וויא צום בייא שפיל „העמודים ; גערמו מים

נעמדה

(* וכן דודי לי כמה פעמים דודי צח בהיותו חי (מלכיס ה' י"ב דברי סימס ב' י') ועוד . ויוצא מזה אהותי את , בכורי אתה , אשר גם מבלעדי זאת פתחות האלף בחזרת הננינה למקומה זרות היא , ועין יד לנקוד שנתן טעם אחר בשתי המלות תאכלך תכריתך הנל והמבין יבין לבחור בין שני הטעמים האלה .

(**) זבחת דוא האסט געשלאכטעט דארף זיין נאכען רענעל מלעיל , „וזבחת דוא וועסט שלאכטען מאכט דער ו' עם זאל זיין מלרע , נור אפער בייא קרבת הטעמים „וזבחת פסח“ בלייבט דיא ננינה מלעיל אפנוואהל דיא תנועה איז הברה מורכבת , דען דאס הייסט גיט נסוג אהור צוא ליב קרבת הטעמים , זאג- דערין דיא ננינה האט זיך גאר לכתחלה גיט אראב גערוקט פון איהר ארט נאמליך פון פתח עם זאל גיט ווערין קרבת הטעמים .

נְעֻמָּה יַחַד דָּען דִּיא תְנוּעָה פֿון ע' אִיז תְנוּעָה קְלָה פֿון גַּעֲרָם
נְעֻמֹד וּוּאָס אויף אִיהֶר קָאן גִּיט קוֹמֶען דֵּער סְתָנ אוד'ג דֵּער נסו"א

אָנשטערקונג) ווען דער עֲרֻשְׁטֶער וואָרט וואָס האָט אִין זיך גִּיט קיין
אָרט פֿיר נ"א אִיז אִיין שֵׁם וואָס בַּעֲצִיחֵט זיך אויף
דַּעם אַנדער שֵׁם וואָס אִין נאַטור קָאן פֿאן זיַיא רַעכֶּנען פֿיר
אִיין וואָרט, אָרט אונז שָׂאן גִּיט וואָס פֿון דִּיא עֲרֻשְׁטֶע נְנִינָה
וועט קיין זֶכֶר גִּיט בְּלִיבֶען אִין וואָרט, אונ דער עֲרֻשְׁטֶער וואָרט
קוֹמט גִּישְׁלָאסִין צום צווייטן מיט אַמֶּקָף וויא דִּיא פֿאַרמֶע אִין
פֿון אַוואָרט וואָס האָט פֿאַר זיך קיין נְנִינָה, וויא צב"ש מַלְכֵי-
אֶרֶץ שְׁמַהֲיִלֵב .

4) מִיר זאַלן גִּיט אָן שְׁמוּיִסִין אויף דִּיא זאַך פֿון וואָס מִיר
אַנטלויפִין, נאַמְלִיד „קִרְבַּת הַטַּעֲמִים, הֵינֵנו ווען דער עֲרֻשְׁטֶער
וואָרט האָט אִין זיך נור צווייא תְּנוּעוֹת, אונ ווען עס זאַל זיין
גִּיא וועט דאַך דִּיא נְנִינָה קוֹמֶען אויף דִּיא עֲרֻשְׁטֶע תְּנוּעָה,
פֿאַר דַּעם וואָרט אִיז אָבֶער דִּיא אִיין וואָרט מיט אִין נְנִינָה מִשְׁרַת
וואָס זיַיא קוֹמט מִלְרַע, אַלזאַ וועט שָׂאן בִּיא דִּיא צווייא ווערטער
ווערן קִרְבַּת הַטַּעֲמִים, אִין אַזאַ פֿאַל בְּלִיבֶט שָׂאן דִּיא נְנִינָה
אויף אִיהֶר אָרט, הַגֵּם אַפִּילוּ בִּיא צווייא מִשְׁרָתִים אִיז גִּיטאַ
דער דין פֿון קִרְבַּת הַטַּעֲמִים, נור לַכְּתָהֵלָה פֿאַכִין קִרְבַּת הַטַּעֲמִים
אַפִּילוּ אויף אַזאַ אָרט, הֵיִסֵּט עִם כַּמֶּעַט „יֵצֵא שְׁכָרוֹ בְּהַפְסְדוֹ“
צב"ש: כִּי לֹא שׁוֹנֵא הוּא, ווען דִּיא נְנִינָה פֿון נו"ן וועט זיך
אַב רוֹקִין אויפִין שִׁין וועט ווערן קִרְבַּת הַטַּעֲמִים מיט דַּעם
וואָרט לא .

5) ווען צום עֲרֻשְׁטִין וואָרט אִיז צואַ גַּעשְׁלָאסִין נאַך
אִיין וואָרט מיט אַמֶּקָף אִיז אויך גִּיטאַ דער דין פֿון גִּיא צב"ש
„בַּל־לְמַד צֶדֶק, מִי בָרָא אֱלֹהִים, אִיין טַעַם קָאן פֿאן זאַגן אויף
דַּעם, ווייל דִּרייא ווערטער מאַכען פֿיר אִיין וואָרט צואַ לִיב קִרְבַּת
הַטַּעֲמִים מאַכט פֿאן גִּיט, נור אַנדערע סְדָקָדִים אִיין שְׁמִימֶען
גִּיט צואַ דיוּעם רַענַעל, ווייל דער יוֹצֵא מִהַבְּלֵל אִיז מַעֲהֵר פֿיר

דעם כלל, און דיזע בייא שפילע און דאס גלייכען רעכענען זייא פיר זאנדערבאר .

§ 39) דיזע זיינען דיא ת"ג ה"מ וואס זייא קענען זיך ניט פערוואנדלען אין ת"ק אום דיא ננינה זאל זיך אָב רוקען פון זייא : 1) יעדער שם און דאס גלייכין דער בינוני פון יעדער פעל, וואס ער רעכענט זיך אויף פיר שם, צב"ש, "מחר חדש, אכל עֶיב, דער טעם דער פון זאגין דיא מדקדקים, ווייל מאנכע קאל קרינט דער ווארט בייא זייא דורך דיא פערוואנדלונג איינע אנדערע פארמע וויא צב"ש, "זכר נמל עשן" ווען עס זאל פער-וואנדעלט ווערין דער קמין דיא ת"ג אין איהר ת"ק פתח וועט עס האבין דיא פארמע פון פעל זכר חסדו נמל עלי עשן כלו, ד"ג דער בינוני פועל ווען דיא ת"ג דער צרא וועט פערוואנדעלט ווערין אין זיין ת"ק סגל, וועט דאס האבין דיא פארמע פון שם "אכל אכל אמר אמר. 2) בייא פעלים ווען דיא ת"ג ציהט נאך זיך איין נח נסתר וועלכער ער איז נייטיג אין ווארט, זייא ער איז פון שרש, צב"ש "עדית עדי", דא איז דער י פון שרש, זייא ער איז פון בנן "אחריב ים" דא איז דער יוד פון בנן .

פרק ז' דיא רעגעלען פון סתג .

§ 40) דער סתג קומט ענטוועדער אויף דיא דריטע תנועה פון דיא ננינה, ד"ה צווישען דיא תנועה פון סתג און צווישען דיא תנועה פון ננינה זאל בלייבען אליידיגע תנועה, וויא : "אנכי", אדער פאר אשוא נע ד"ה צווישען דיא תנועה פון סתג און צווישען דיא תנועה פון דיא ננינה זאל זיין שוא נע, וויא "פקדה", דער טעם פון סתג אויף דיא דריטע תנועה איז ווייל דיא תנועה וואס ווייטער זיא איז פון דיא ננינה איז זיא אלס שוואכער און איהר קלאנג איז כמעט גלייך וויא אשוא ,

דארום קומט אויף איהר דער סתג אב צוא האלטען איהר עט-
 וואס זיא זאל אזוא האסטיג ניט פליהען אונ פערלירען דיא
 קרעפטען, אונ דיא מדקדקים זאנען דאס דער סתג האט אין
 זיך העלפט קראפט פון איין נגינה; אונ דער טעם פון סתג פאר
 אשוא נע איז, אב צוא האלטען עטוואס דיא תנועה אוס צוא
 געבען נייע קרעפטען דעם שפראכארגאן ער זאל קענען האסטיג
 בעווענען דעם בוכשטאב פון שוא צוא דעם בוכשטאב פון דיא
 תנועה, אשטייגער וויא איינער לויפט אב אהינטער אוס ער
 זאל קענען אהסטינען שפרונג טאן; נאך דיזע טעמים קומט
 אויך אויף די דריטע תנועה וואס פארין סתג, אדר אויף דיא תנועה
 וואס פארען שוא נע וועלכער ער איז פארען סתג, אצווייטער
 סתג, דען דא איז אויך פאראן דיא זאלפיגע טעמים, אונ דאס
 גלייכען איז דער דין פארען צווייטען סתג, דאס עס קאן געפין
 אנוארט זאל האבין דרייא סתגים, וויא: סרחמניזיתין.

אנמערקונג) ווען דיא תנועה וואס אויף איהר איז דער ארט פון
 סתג איז ניט פעהיג נאך ווייטערדיגע רענעלין צוא
 האבען אויף זיך דעם סתג, רוקט זיך דער סתג אב אויף איין
 תנועה ווייטער, נאמליך אויף דיא פירטע פון דיא נגינה, אונ
 דאס גלייכען אויף דיא צווייטע פון שוא נע, ווען דיזע תנועה
 איז אויך ניט פעהיג, רוקט זיך אב דער סתג אויף איין תנועה
 נאך ווייטער, אונ אלזא ווייטער, ווען אלע תנועות פון ווארט
 זיינען ניט פעהיג צום סתג, איז דער ווארט גאר אהן אסתג
 וויא „הצדיקים“.

צווייטע אנמערקונג) וויא מיר ווייסען איז דער ווארט וואס ער איז
 געשלאסן מיט איין סקף צום צווייטען ווארט
 גירעכענט מיט איהם פיר איין ווארט גענען דיא נגינה, דארום
 זיינען זייא אויך גערעכענט פיר איין ווארט גענען סתג, דאס
 ווען דיא דריטע תנועה פון דיא נגינה קומט אויס אויפין ערשטין
 ווארט, קומט דארט דער סתג, וויא צום בייא שפיל „בִּרְתִּיא“

אונ ווען יענע תנועה איז ניט פעהיג, קומט דער סתג מיט איין תנועה ווייטער „קבורת-רחל“.

§ 41) נאכדעם אז מיר האבען געשריבען דיא אורזאכע פון סתג, אונ זיין ארט אין ווארט, וועלען מיר איצט שרייבען דיא פונקטען וואס עס פאדערט עס זאל האבען דיא תנועה וואס אויף איהר דארף קומען דער סתג, אלזא: (1) דיא תנועה אויף וועלכע דער סתג דארף קומען זאל זיא ניט זיין הברה מורכבת, ד"ה זיא זאל נאך זיך ניט האבען שווא נח אדער ד"ח, שייא זיא איז ת"ג שייא זיא איז ת"ק. אונטער דיזען פונקט גייען ארונטער נאך צווייא פונקטען: (1) ווען דיא ת"ק האט נאך זיך אשווא וואס אייגענטליך נאך את"ק אשווא דארף ער זיין נח אונ ער איז אבער גע ווייל דיא ת"ק קומט פון את"ג (זעה § 9) וואס דיזער פאל טרעפט זייא דעם שווא נאך איין תק"ט פאר דיא פנוים „כס כן דברכס פקדכס“, דיזע תק"ט רעכענט זיך זייא סתג וויא זיא וואלט גיווען מורכבת, קומט זיט אויף איהר קיין סתג (*); (2) דאס גלייכען ווען דיא ת"ק האט נאך זיך איין דגש חזק ער איז אבער ארונטער געפאלין ווייל ער איז אין איין אות פון איין שווא אום צוא פערלייכטערין דיא אויס שפראכע וויא מיר האבין געשריבען אין דיא רעגעלין פון דגש (§ 18), דיזע תנועה רעכענט זיך אויך אלס מורכבת זייא דיא רעגעלין פון סתג וויא „יקחו“ האט בערארפט קומען אין קוף איין דגש ווייל עס פעלט דער למ"ד פון לקח.

דיא

(* ויש לתת לזה טעם אחר כי הנה טעם חלוקת הת"ג לתק"ט לפני כס כן הוא מפני כי הם נחשבים למלות בפני עצמן (עיין § 9 בהערה למטה) ואם יבא בתנועה קטנה ההיא סתג למשוך אותה מהשווא, אזי תהי האות השואית נפרדת לגמרי מהמלה ומחוברת אל הכנוי אשר הוא נחשב למלה בפני עצמה, זולתי כשהשווא הוא מורכב אז בהכרח יפרד מהמלה ויבא לפניו סתג ומוראכם ומשאכם.

(2) דיא תנועה פון מתג זאל ניט זיין תנועה קלה, ד"ה דיא תנועה קומט פון איין שווא.

§ 42) דיוע לעצטע דרייא נאמליך, דיא ת"ק וואס נאך איהר איז אראב געפאלין דער דגש, אונ וואס דער שווא נאך איהר איז גע פאר יכם יכן, אונ תנועה קלה, (דער סימן איז ח ק כ ב: הקרון הדגש תנועה קלה יכם יכן האפין דרייא אויס- נאהמע וואס עם זאל יא קומען מתג. 1) שווא מרוב, פאר איין שווא מרוב קומען זייא מיט מתג, וויא צב"ש, "וזהב ושקה באשר באמת באניות ומוראכם ומשאכם" דער ואו דער כ' איז דער פי"ת וועלכע אים אנפאנג ווארט זיינען מיט תנועה קלה, אונ דאך קומט אויף זייא דער מתג ווייל זייא זיינען פאר שווא מרוב, דער טעם דער פון איז ווייל אויף שווא מרוב מוז סאן סעהר קראפט פרויכען צוא בעוועגען איהם, דארום מוז סאן זיך אב ציהען פריער צוריק דורכען מתג, דארום קומט אימער פאר שווא מרוב אמתג. 2) אות גרזנית, פאר איין קעהל בוכשטאב קומט אימער אויף דיא תנועה קלה אמתג ווען עם קומט אויס זיין ארט בייא איהר, ד"ה זיא איז דיא דריטע פון דיא נגינה אום צוא געפין קראפט דיא אויס שפראכע פון דעם אות גרזנית *) וואס ער איז פון דעם שוואכסטען שפראכארנאן נאמליך פון גרון, אפילו ווען דער אות גרזנית איז מיט איין תנועה וויא, "העידותי" איז דער ה"א מיט פתח אנשטאט חטף פתח השיבותי; האתה? אנשטאט הסן העץ?; אונ דאס גלייכען ווען נאך די תקיט קען ניט קומען דער דגש "החי הקיים, גהלת גהלת" (אונ דאס איז דער אונטער- שייד צווישען וואו עם קומט ניט נאך דיא תנועה קטנה דער דגש אויס דיא אורזאכע פון אות גרזנית, אונ וואו עם פאלט ארונטער נאך איהר דער דגש אויס אורזאכע פון אות שואית, וואס אויף ביידערלייא ארטען קאן דיא תנועה קטנה זיין ה"פ

אן

(*) ואם התק"ל באות גרזנית עצמה לא יבא עליה המתג תעבדו מן תעבדו.

אן אַמטג, וויא צב"ש יקחו, החי, אונ דאך זיינען זייא גיט גלייך בייא רעגעל פון מתג*), דען בייא דעם ערשטען בייא שפיל קומט גיט קיין מתג אַבְוֹנֹאֵהַל זיין אַרְט איז דאַרְט, גאַמְלִיך פאַר שׂוֹא, אונ בייס אַנְדֵער בייא שפיל קומט יא דער מתג אויף זיין אַרְט הַהַיִים, דער טעם איז איינפאַך ווייל בייס ערשטען פאַל איז אימער דיא ת"ק גיט פאַר אַזֵת גְרוֹזִית וויא עס איז זאַלְבֵכֵט פֿערשטאַנדליך, אונ בייס צווייטן פאַל איז אימער פאַר אַזֵת גְרוֹזִית; אונ דאַס גלייכין ווען דער אַלף איז נסתר גאך דיא תנועה צב"ש "ראשון ראשונים טאטאטי טאטאטיה", אויך בייא תנועה קלה "לאדוני", דער טעם איז אַלס ווייל עס איז פאַר אַזֵת גְרוֹזִית.

(3) דומות, פאַר דעם שׂוֹא פון דיא צווייא גלייכע אַזֵתֵזֵת קומט דער מתג אויך אויף תנועה קלה (***) יללת הרועים גללי אדם, אונ אויך וואו עס פאַלט אַרוֹנְטֵער דער דגש הַגְנִי פון הַנָּה תָּלְלוּ רָגְנוּ פון הַלֵּל רָגַן; (דאַס גלייכין קומט אויך נסוג אַחֲזֵר אויף דוּעַ תְּנוּעָה מְחַלְלֵי חֶרֶב פון מְחַלְלֵי) אויך דאַס גלייכין אום צוא מְעַהְרֵעַן קְרַאפֵט דעם שׂוֹא נַע עַר זאַל זיך דייטלעך אַזֵת שְׁפָרְאֵכֵעַן.

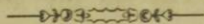
§ 43) אַמַּל קומט איין מתג אַנְשְׁטאַט דיא נְגִינָה האט ער דעם רעגעל פון דיא נְגִינָה אונ דאַס איז אַלְזאַ: ווען אַוֹאֲרֵט וואס ענדיגט זיך מיט ת"ג ה"ם וואס זיא מוז אַלְזאַ האַבִּין דיא נְגִינָה אונ פֿערוואַנדעלט ווערין אין תק"ט קאן זיא גיט צוא ליב דעם נח נסתר וואס עס ווערט פון איהר געצויגין וועלכער ער איז גייטיג, אדער דאמיט דער ווארט זאל גיט בעקומען דורך דיא פֿערוואַנדלונג איינע פאַרמע וועלכע זיא קאן האַבֵען איינע אַנְדֵערע דייטונג, ווען אַזאַ וואַרט איז געשלאסן מיט איין

(*) מלבד אשר יש לחלק בינם כי שם נפל הרגש ע"כ תחשב התנועה קטנה להברה מורכבת גם לדין הסתג ופה לא בא מעיקרו.
 (**) ובא פֿרָכְךָ יִבְרָכְךָ בלי מתג על החק"ט אף לפני אותיות דומות.

איין פּאָק צום צווייטען וואָרט וואָס דורך דעם פּעַרלירט ער דיא
 נגינה קומט אויף אים איין מתנ אויף דעם אָרט פון דיא נגינה
 דאָס דיא תנועה גדולה זאל קענען זיין ה"ט וויא צום פייל שפּיל
 „בית־אל, השאיר־לו“ דא וינען דיא יודען זייטיג אין וואָרט ;
 קום־נא בן־פּריץ, דא ווען דיא ת"ג וואלט פּערנוואַנדעלט ווערען
 אין ת"ק וואלט אויס געפילדעט ווערען איינע פּאַרמע קם וועלכע
 זיא האט דיא זייטונג פון עבר נסתר *) ער שטאַנד אויף ד"ג
 בן־פּריץ דעם פּערפּרעכערס זאָהן , אָבער בן פּריץ איז איין
 זאָהן אפּערפּרעכער , אונ דאָס הייסט פייל דיא מַדְקָקִים מתנ
 בַּמָּקִים נגינה .

§ 44) מאַנכע מאל קומט איין נגינה משרת אויף דעם אָרט
 פון מתנ האט זיא דעם רענעל פון מתנ דאָס דער שוואַ נאָך איר
 איז נע „זאַמרו“ אונ דאָס הייסט פייל דיא מַדְקָקִים נגינה בַּמָּקִים
 מתנ, אויסער קדמא זקף קאָן אין איין וואָרט רעכענען זיך פיר
 איין נגינה „וּתְבַשֵּׁר, דאָרום קומט דער קדמא אויף אויף ה"ט .

(* משא"כ וַיָּקָם תְּשֻׁב־נָא שיש אותיות איתן לפניו ואין מקום למעות
 ועין בתל"ע § ע) שלא נזהר בלשונו וכלל זאת בכלל נג"ס לצורך ובאמת אין
 חלוק בין צווי לעתיד כי שניהם לרוב בשוק ומעמים בחולם כמו שוב אלי מל .

השטמה לצד 21 סוף ההערה : או להפך כי בשביל רפיון הך' ינוע השוא גם אחרי
 נגינה וכן העיקר, וע"כ הַבְּלָתָה בחלוף הפתח לקמץ בהשטמת הנגי' מסנו .
 השטמה לצד 22 סוף ההערה השניה : וראיה לנעותו הוא ממה שאותיות הגרון
 יבאו בשוא מרכב, כי בנחות השוא אחרי נגי' שוות הן ליתר האותיות ,
 גם ממה שיבאו היו"ד והו"ו בשוא ולא בנג"ס כדינם בשוא נח כמו מַלְבֵּן בֵּיתוֹ מוֹתוֹ .
 שורה 3 צד 36 עין בסוף הספר בדברינו על דבר הר"ח שבנְקִים , ולפי שמתנו זאת
 נאמר כי עָנִי נָקִי הם ממשקל פְּעִיל אך ממה שיבאו תמיד בחירק הע"ס , כי לו
 היה היו"ד תסורת ה' השרש בפלס מַלְה היה בא העי"ן לרוב בקמץ .
 לצד 51 שורה 13 : ואף כי להסתג לא חשו אם לא יהיה לו מקום בהמלה אך
 לכתחלה לא עשו את הנגינה למתג באופן שלא יהיה לה שם ושארית בהמלה .

דברים אחרים ע"ד התק"ל .

זה לשון התל"ע (§ י"א) כל תק"ט שאיננה בעצם כי אם ת' שוא נע וכו' התנועה הזאת נגרעה עוד בערכה מתנועה קטנה גמורה עד שהשוא שאחריה הוא שוא נע, ועכ"ז לא נשלם הכרתה לא במתג ולא בננינה ולא בד"ה וכ"ש שלא תנוח אית אהו"י אחריה ולכן נקראה תק"ל עד כאן .

אמר הכותב וכשאתני לעצמי אינני רואה בה בזה כל צד קלות כי הנה מה שזוהו המדקדקים אמר שלא יבא עליה מתג הנה טרם אדע אם משפט צדק הוא ועל דעתי אך עלילות דברים שמו לה כי אמנם בכל האופנים אשר יבא המתג בתק"ט גמורה ע"פ הכללים אשר סדרתי בפנים הספר בכללי המתג יבא גם בתק"ל מקודמתם כמו וְזָהָב וְשֵׁקֶה בְּאֶמֶת בְּאֶשֶׁר וְאֲנִי הָעֵידוּתִי הַחֲנָם? (והוא לפני שוא מרכב או לפני אות גרונית) תְּלִי גְלִי (והוא לפני דומות), ומה שלא תבא עליה ננינה הוא מפני כי מקומה בהמלה בכל האופנים אשר תצויר מציאותה כמו מְלָכִי תַעֲבֹדוּ פְקַדְךָ בְּרַבְךָ יִפְקַדְךָ לא יוכשר לננינה על פי חוקי מלרע ומלעיל ולא מפשעה היא הננע הזה לה וכמו הקבוץ והקח"ט, ומה שלא יבא עליה נסוג אחור הוא מפני כי הנס"א יבא בתורת מתג ובכלל מתג הוא ובהאופנים שיבא המתג על התק"ט ובכללה גם התק"ל אמנם יבא גם הנס"א שמה כמו מְחַלְלֵי הָרֵב (יחזקאל ל"ב) גְּחִלֵי מַיִם (ירמיה ל"א) וְאֶהְבֶּנּוּ מָוֶב (עמ"ס ה'), זולת באותיות וכל"ב כמו וְאֲנִי לוֹ (שה"ש ב') מטעם אשר כתבנו בהערתנו בדיני נס"א ולא מפאת חסרון התק"ל, ומה שלא יבא אחריה ד"ה הוא גם כן מפני שלא תתכן מציאות הדגש אחרי תק"ל ולא מצד חולשתה והדבר אשר איננו בחיק המציאות איננו נופל תחת חוקי מעלה וחסרון, ומה שלא יבא אחריה דג"ה בגזרת חפ"נ ולמ"ד וחפ"י כמו וְשֵׁקֶה וְקָחוּ וְצָאוּ להשלים חסרון פהפ"ע הוא מפני כי איננה

דרושה שם כל השלמה כי אלו היה דרוש שם ד"ה להשלמה כבר התחבר שם ה"א כמו במקור צווי נפעל הפקד והיה ראוי גם פה להיות הנשֶׁת הנֶשׂ הצאת הצֵא הפקת הפָּק, ולחנם תלה אותו המדקדק חכרון הדגש במלת וּשְׁקָה בחולשת התקיל, ומה שלא יבא דגש חזק להשלים הברתה כדין תנועה קטנה הוא מפני שאלו היתה צריכה לתשלום כבר נשלמה על ידי השוא שאחריה שהיה נח ולא נע, ומה שבאמת איננה נשלמת על ידי השוא הנה גם בתנועה קטנה נמורה יש אופנים אשר היא הברה פשוטה בלי נגינה ובלי מתג כמו תַחַי יִדְחֻוּ הִקְדָּ דְבָרְכֶם (יעוין היטב בהערתנו בדיני המתג), גם מה שאמרו כי לא יבא אחריה ננים הוא גם כן ע"פ רוב מפני העדר המציאות ולא מפאת חולשתה אחרי כי נמצאהו גם אחרי שוא נע, צְוֹאֲרֵי וכן אותיות זכ ל ב לפני שם אדני הויה ואלקים יבאו בתקיל ובננים אחריה, ואולי גם הקמץ במלות רְאֵשִׁי רְאֵשִׁיכֶם הוא תק"ל מן רְאֵשִׁי רְאֵשִׁיכֶם כמו אֶהְלֹו אֶהְלִיכֶם ולא מן רְאֵשִׁים בנפרד שהוא תמורת רְאֵשִׁים, ונשאר המתג במלת רְאֵשִׁיכֶם שהיה ראוי לבא לפני נפילת השוא כדין המתג לבא לפני אות נרונית או לפני שוא מרכב גם בתנועה קלה, ובְרֵאשִׁי נפל בהכרה המתג יען כי כמיה עתה היא שניה לפני הנגינה.

הנה הראיתיך קורא יקר כי מצד דיניה אינה נבדלת במאומה התנועה הבאה תמורת שוא מתק"ט נמורה, ומה שיש לקראתה קלה הוא אך מצד תולדתה, והוא כעין טעם על מה שהשוא שאחריה הוא נע, כי הנה כל תק"ט שהשוא שאחריה הוא נע הוא מפני איזה סבה המיוחדת לה כמו השוא באות נרונית הוא מפני שטבעה להתנווע, שוא באותיות דומות — כדי שלא תתבלע האות הראשונה ותבוטא רק כבכה ד"ה, שוא בנפילת הד"ח כמו חֶקֶד — כי נחשב כמו שהד"ח קיים לענין הברת השוא, שוא הבא מתנועה בסבת אות נוספת כמו תִּיכִי הַפִּיָּתָה — כי בשביל האות הנוספת לא תאבד התנועה כח תנועתה לנמרי אף אחרי שנשתנתה לשוא, שוא אחרי תק"ט הבאה מכה גדולה

דברכם

דְּבַרְכֶם יְדַכֶם וּמְכֶם הַמְנַכֶם, — מפני כי רוח הת"נ עוד עומדת בקרבה להיות השוא שאחריה נע וכמו באופן שלפני זה במלת תִּיבִי שכה התנועה לא בטל עוד מכל וכל אף אחרי שנשתנתה לשוא, הנה כי כן כל שוא נע אחרי תק"ט יש לו סבה מיוחדת המחיבתו להיות נע, וכן גם השוא שאחרי תנו' הבאה תמורת שוא יען כי קלה היא בתולדתה הפך התק"ט הבאה ת' ת"ג שחוקה היא בתולדתה, ושתיהן ר"ל בין שהיא חזקה בין שהיא קלה תספכנה נעות השוא, ובמקום שיבא המתנ לפני השוא נע ביתר אופני התק"ט יבא גם בה, ובהאופנים אשר לא יבא המתנ בה לא יבא גם בתק"ט גמורה כמו שבארנו בפנים הספר ובהערתנו שם.

אולם לא אמנע הטוב ממך קורא יקר ואניד לך את אשר מצאתי אני דין מיוחד להתק"ל לבדה ואשר בשביל זה ראוייה היא להקרא בשם קלה וזה הוא: הנה התנועה הבאה לפני שוא מרכב נמצאָה על שני אופנים, יש אשר תתחלף לתנועת מין המרכב או שתנועת ההרכבה תבא ממינה אם היא אחת משלש התנועות פתח סגל קח"ט המוכשרות להרכבת השוא כמו יַעֲבֹד אַעֲבֹד יֶאֱסֹר יַעֲמֹד אֶהְלוּ, ויש אשר לא תתחלף כמו פְּעָרָה כְּעָרִים נֶאֱצוּ, ואשר הסברה הישרה נותנת כי אין הדבר תלוי במעלת ופחיתות התנועה שלפני השוא אם היא גדולה (או שהיה ראוי להיות ד"ח אחריה כמו נֶאֱצוּ) אם קטנה, כי אם בנעות ובנחות השוא, אם השוא הוא נח ומחובר אל התנועה להיות נשמע אתה בתברה אחת אזי תשא אתו התנועה במשא השנוי אם יחויב השוא להנזע בסכת או"נ ר"ל שתבא התנועה מעין הרכבת השוא וגם הוא מעינה כדי שלא יתרחקו באכות הברתן גם עתה איש מאחיו, וגם כי ידמו שניהם אך כהברה אחת ארוכה מעט כאשר יעיד הנסיון, ואם השוא הוא בעצם נע אזי אין להתנועה דבר עם שנויו, ע"כ מן גִּפְקֹד תִּפְקֹד ודומיהן שהשוא הוא נח יבא נַעֲבֹד נַחֲפֹךְ הַאֲכֹל וּמִן פִּקְדָה פִּקְדוֹ ודומיהן שהשוא הוא נע יבא שְׁאֵלָה נֶאֱצוּ בלי חלופ התנועה לעין הרכבת השוא; הנה כי כן

הוא

הוא בתנועה עצמית, אולם בתנועה תמורת שוא אף כשהשוא שאהרית הוא נע בכל זאת מן פֶּקֶד פֶּקֶדוּ יבא שֶׁחֲטוּ אָהֲבוּ (הוֹיֵן מַפְעֵם אַחַת יבא בלי הלוף שֶׁחֲדוּ כְּמוֹ שֶׁנִּמְצָא בְּאוֹפֵן זֶה גַם בְּתַקִּיט גְּמוּרָה תִּתְּלֶךְ) וְזֶה הוּא צִד קְלוּתָהּ .

והנה ראיתי לאותו המדקדק שתלה טעם הלוף התנועה לפני שוא מרכב בסכת הרחבה לפני אוֹיֵן וכוללם יחד במשקל פֶּעַל שיתחלף הסגל לפני אות גרונית לפתח להרחבה, וכתב עוד שם כי בבנין פֶּעַל אין דין הרחבה נוהג וע"כ פֶּעַר בְּעָרָה, (והנה אף כי יש לתת טעם לזה לבלי יהיה כחוקה בלי טעם וסוזה יונח גם נִחְלוּ נִחַר נָחַת מְבִינִין נִפְעַל שִׁיבָא בלי הרחבה אך אין צורך להאריך בדברים שעקרם במלין ומבוטלין) אבל אין ממש בדבריו כי לפי שמתו לא היה נוהג דין הלוף התנועה לתנועת מן המרכב בתק"ל הבאה ת' שוא אשר גם הוא בעצמו לא יורחב לפני אוֹיֵן כְּמוֹ וְעָבָד, ולפי דבריו הוא שכתב כי באלף אין דין הרחבה נוהג רק בהתנועה שתחתיו בעצמו כמו תֹּאֵר ת' תֹּאֵר ולא בהתנועה שֶׁלִּפְנֵינוּ כְּמוֹ בְּלֹא לְשׁוֹנוֹ שֵׁם (§ ע"ז), קשה עוד מדוע לפני שוא מרכב נוהג דין הרחבה גם לפני האל"ף כמו יֹאסֵר מֵאֲכָל, עוד קשה כי לפי שמת הרחבה הנה הק"ח בבנין הפעל ובמשקל פֶּעַל בנטיה יתחלף לק"ג להרחבה (אשר הוא באמת דעת כל המדקדקים ואולי גם הם טעם ההרחבה הביאם למשפט זה ועיין לקמן בדברינו ע"ד הקמין הטף), והיה יותר ראוי לתתחלף לחולם אביהו כאשר באמת נמצא הֶעֱלָה וכמו הבינוני בּוֹעֲרִים אשר החולם בעצמו מבלי התחלף לאחת משלש תנועות מין המרכב שהם מטעם הרחבה לדעתו ישפוק להרחבה, והיה ראוי להיות הֶאֱבַל אֶהְלוּ כְּמוֹ שְׂבִאֵת נִמְצָא תֹאֲרוּ פֶּעַל, אלא שבוודאי הוא ק"ה תולדות החולם אשר לא יבא להרחבה כי אם הוא תנועה העצמית שבבנין הפֶּעַל ובמשקל פֶּעַל בנטיה, ותנועת התרכבה יבא מנינה; עוד קשה מדוע קפדו בעלי הנקוד שתהיה תנועת ההרחבה שלפני השוא ותנועת המרכב ממין אחד, וע"כ החליפו כפעם בפעם אותן למען תִּתְּאֲמָנָה יחד ותהיינה תמים בחוברת, ומדוע לא הסתפקו

בדרך אחד בהרחבה, ר"ל כי תשמורנה תמיד את דרכן בתנועתן העצמית (ולא תהיינה נגרות בחזקה אשה אחרי רעותה לבא מעין תנועתה) שהיא פתח תנועת ההרחבה העצמית כמו שתבא תנועה המרכב שהיא באמת להרחבה תמיד בפתח, אם אך אין לה הכרח מצד עצמה או מצד התנועה שלפניה לבא בחטף סגל או בה"ק כמו בַּעֲרָה נָחֵלוּ (נפעל) נֶאֱצוּ (פֶּעַל), וכן בעתיד יַעֲבֹד וּבְצוּי יַעֲבֹד וּבְמִקּוֹר לְאַתְּבָהּ, וכן בשמות מֵאֲבָל, יֵעַן כִּי הִפְתַּח הִיא תנועה היותר מוכשרת להרחבה וכמו במשקל פֶּעַל פֶּעַל, (והקמץ חטף אף כי הוא איננו תנועת הרחבה כלל בכל זאת יבא גם הוא לפעמים בהרכבה לשוא אם השוא בא מהחולם כמו יֵעַנִי אֲרַחֵת מִן עֵנִי אֲרַח וכן אֲנִי אֲנִיָּה שלא יתחלף בְּאֲנִי מלת הגוף המצוי מאד, או שהתנועה שלפני המרכב קמץ חטף והוא נגרות אחריה וע"ד מליצת התלמוד אדם רוצה בקב שלו יותר מעשרה קבין של חברו, בכל אלה יבא המרכב בקח"ט אף שהוא איננו תנועת הרחבה, והוא יֵעַן כִּי בערך השוא הפשוט גם התנועה היותר צרה רחבה היא), וכן התנועה שלפני המרכב עצמותה ראויה להיות פתח לשטת ההרחבה, וכשיחויב אחת מהן לבא בסגל או בקמץ מסכה מיוחדת לזה כאשר נקל להקורא המבין אשר דרכי השמות והפעלים לא נפלאו ממנו להבין אותה מאליו, היה ראוי שאך היא בעצמה תתחלף ולא רעותה, והיה ראוי להיות אַעֲבֹד יֶאֱסֹד יַעֲשֵׁן או יַעֲשֵׁן (יעין הקורא ביל"א רמ"ח סימן 3) בַּאֲמַת בַּעֲנִי אֲהֵלוּ יַעֲמֹד נַעֲבֹד, אחרי כי לשטת המדקדק הנ"ל אחת היא שְׂאָלוּ בעבר וּשְׂאָלוּ בצווי שניהם מטעם הרחבה, מלבד מה שיש להקשות עוד אך לא רציתי להאריך עוד, אלא העקר כמו שכתבתי כי השוא אחרי תק"ט שהוא בעצם שוא נח ובהכרה אחת יבוטא עם התנועה, רצו בעלי הנקוד שלא יתפרדו מכל וכל גם אחרי שיחויב השוא להפרד ממנה בסבת או"ג שטבעה להתנווע, ולהיות גם עתה בהן מעין הברה אחת, משא"כ בת"צ שהשוא אחריו הוא נע, ובתק"ל מצד פחיתותה הרעו כחה גם בזאת אף שהשוא שאחריה הוא נע, בשביל שלא תשתכר ע"י

קלותה — והנה פנת הבדל שטתי משטתו הוא כי עליה זו לפי שיטת ההרכבה שלו ירידה היא לפי שיטתי, שיהיו המרכב והתנועה אשר לפניו אך כהברה אחת ארוכה מעט, ולמען שלא תתבלע תנו' המרכב לגמרי בהתנועה שלפניה, הציגו בהתנועה מתג למשוך אותה מעט לאחור מהמרכב, וכאשר לפעמים הפילו באמת את המתג ותנועת המרכב, ויתבלע בהתנועה כמו יִחְפֹּץ יִחְפֹּץ שהם ת' יִחְפֹּץ יִחְפֹּץ .

שייך לדיני הדגש

יעוין ביל"א § י"ז סימן 9 וסימן 11 שלדעתו יבאו שמות נְקִי עָנִי בנטייה בדגש תמורת נח נְקִיָּה עָנִיִּים, והיו"ד הוא תמורת ה"א לה"פ ויו"ד המשקל שראוי להיות בננ"ס יושלם בדגש אשר יבא תמורתו, והדבר קשה מעט כי הנה כשיבא השם בנפרד יבא יו"ד המשקל ויו"ד השרש חסר כי על כן הנגינה מלרע (ויעוין בכללי מלרע ומלעיל), וכשיבא בנטייה יתהפך הדבר שיבא יו"ד השרש ויו"ד המשקל יפול, מלבד מה שנקשה עוד על זאת בהמשך דברינו, ע"כ נראה לי כי גם בנטייה נשאר יו"ד המשקל על מקומו ויו"ד השרש חסר כבנפרד, וכשקבל יו"ד המשקל עליו תנועת החירק סימן הרבים או יתר התנועות אשר היה ראוי לבא על יוד השרש אלו לא נפל נשאר החירק שלפני יו"ד המשקל תק"ט (וכמו שהוא גם להפך מִיָּדוּ מִיָּדִי לְפָקוּד לְיִשׁוּן וכן בשורק מְלָכוֹת מְלָכִיּוֹת ולהפך לְפָנָה משפחת הפוגי והבן). וצריך לד"ח להשלימה, והדגש פה הוא בשביל התק"ט ולא התק"ט בשביל הדגש, כי אין דגש תמורת נח כי אם כשהננ"ס נופל מהמלה ולא כשהוא קיים רק שקבל תנועה, ולמען הבן את הקורא דברינו נציג את המשקל הזה בנפרד ובנטייה כמו שהיה ראוי לבא בשלטותו — נְקִיָּה בַּפֶּלֶס קָצִין (ובחלוף ה"ה השרש ליווד נְקִי וּבְנִפִּילַת ה"ה השרש נְקִי) נְקִיָּה (ובחלוף ליו"ד נְקִיָּה וּבְנִפִּילַת ה"ה השרש כמו בנפרד תבא תנועת הה"א על יו"ד המשקל הנח הנסתר נְקִיָּה) נְקִיָּהִים (נְקִיָּיִם נְקִיִּים

גְּקִיּוֹת (גְּקִיּוֹת) גְּקִיּוֹת (גְּקִיּוֹת) גְּקִיּוֹת (גְּקִיּוֹת) וכו' הנה בכל
 אלה קבל היו"ד הנסתר את תנועת הה"א והחירק לפניו נשאר
 תנועה קטנה. — ויעוין עוד כיל"א § קפ"ה סימן 5 שלדעתו
 שם שגם שמות המקרה שסופס ית זאת תחתית מלכות
 כשיבאו ברבוי נקבות ישתנה הת"ו ליו"ד, והננ"ס שהיה ראוי
 להיות תחתיות מלכויות נופל מהמלה ויבא הדגש תמורתו. והנה
 לפי שטתו שנראה שהיא שיטת כל המדקדקים כאשר נבאר זאת
 בהמשך דברינו קשה לי טובא, אחת, איך לא אישתמיטת אף
 שם אחר כמשקלים האלה שיבא הנח בעצמו ולא הדגש תמורתו,
 שנית, הנה בכל משקלי השמות לא יבא דת"נ כשהנ" הוא
 בפועל כי אם לעתים רחוקות ועל דרך זרות כמו חֲרָלִים שְׁעָפִים
 מן חֲרָל שְׁעִיף (ואולי גם הם ממשקל חֲרָל שְׁעָף כמו שבאמת
 נמצא השרש הזה בצרא הע"פ במשקל הדגוש סַעְפִים בפלם
 חֲרָשִׁים), וכל משקל פֶּעַל אשר יבא בנמיתו בדת"נ הוא תמיד
 חסר בלי וא"ו כמו עָרַם נָקַד וכו', ואלה אשר הם בואו כמו גָדוּל
 לא יבא הדגש תמורתו בנטיה כנודע, שלישית, ומדוע עשויות
 בננויות גלויות (וכן בשמות מחלואים תחלואים שקוני שקווי) בנה
 קיים ולא בדי תמורתו כמו מלְכִיּוֹת? ואך פעם אחת ראיות בדת"נ
 והוא על דרך זרות כנודע, רביעית, מה הוא לפי שיטתם הדגש
 ביו"ד משמות היחס עֲבָרְיָה תַחְתִּיּוֹת רַחֲמָנִיָּה, ומה הוא הדגש של
 קומטיות אֲבִירִיּוֹת ועוד שמות כאלה אחרי כי אין מקום בהם לכל
 ננ"ס? חמישית, איך יבא תַחְתִּיּוֹת (שם המקרה, "שאל תַחְתִּיּוֹת"
 מן "תַחְתִּית הַהַר") עֲשִׂירִיָּה (שם המקרה, "ועוד בה עֲשִׂירִיָּה" מן
 "עֲשִׂירִית הַאִיפָה") בה"א סימן הנקבה וביו"ד תמורת ת"ו המשקל
 שבתחתית עשירית שהמה שמות נקבה גם בלי סימן נקבה,
 אשר לא יראה ולא ימצא כזה בכל משקלי השמות זולתם כמו
 שלא נמצא מן חֲרָב אֲרָץ רָגַל גם חֲרָבָה אֲרָצָה (מלרע) רָגַלָּה
 אחרי שגם בלי ה"א המה שמות נקבה, ולא ימצא כ"א מִשְׁעָן
 מִשְׁעָנָה צָדָק צָדָקָה סַעַר סַעַרָּה ודומיהן אשר הראשון הוא זכר,
 אבל לא יבא הא לסימן נקבה על שם שהוא נקבה גם זולתו,

ולפי דברי בעל ילא הראשונים בסימן הנל שהת"ו בתקנתית ובמלכות הוא סימן נקבה ובתקנתיות מלכות יבא היוד תמורתו יעוין שם, ובא בהכרח סימן נקבה יחידה אף ברבוי למען ישא עליו את תנועת החולם -זת קשה עוד יותר מלות תקנתיה שלישייה (ולפי דבריו בסימן § 14 קצ"ד נשמע שלדעתו כל השמות שסופם ית היה ראוי לבא גם בסימן יה והוא בשני סמני נקבה ביוד תמורת הת"ו ובו דגש המורה על יוד ננ"ס שבמשקל ית ובהא נקבה ולפניו קמץ, ואיפה מצינו שם שיבא בשני סמני נקבה? ולא יבא ה"א על ה"א כ"א שהראשון הוא שרש בלחה או שהשני נוספת סופתה, ע"כ נראה לדעתי כי היו"ד בכל אלה הוא הנח הנסתר שבמשקל ית-ות וכשתבא עליו תנועת הקמץ לפני ה"א הנקבה והחולם -זת סימן הרבוי נקבה והחירק יים סמן הרבים נשאר איפא החירק והשורק לפניו תק"ט (מובן מאליו כי לא יתכן זאת רק בחירק ושורק שמושכות אחריהן ננ"ס בפועל) וצריך לד"ח להשלימה, והיה ראוי באמת לחיות מלכות אך כדי שלא יבואו שני ווין רצופים בהברה ע"י הד"ח, ושנים — במכתב, החליפו את הו"ו ליו"ד כמו שבא מן אחות ברבוי אחות ולא אחות, שהם תמורת אַחַתְּהָ אַחַתְּהָ, שלא יבוא שתי אותיות אהו"י רצופות, וכמו שבא מן אַחַתְּהָ אַחַתְּהָ אַמָּה וּמִן אַבְל אַבְל (ויעוין עוד בתלע § 7 בהערה שם ובי"א שם סימן 2) ועוד דוגמאות דומיהם — וכן כשיבא שני המשקלים ית ית יחד בהרכבה בשם אחד כמו קוֹמְמִיּוֹת אַבְרָמִיּוֹת שהוא מורכב מן אַבְרָמִיּוֹת וְאַבְרָמִיּוֹת, והיו"ד אשר היה ראוי להיות ננ"ס בהמשקל הראשון קבל עליו את תנועת השורק שבמשקל השני ונשאר איפא החירק תק"ט ובא הד"ח להשלימה, וכן הדין ביוד המשקל פֶּעִיל בנל"ה כמו גָּקִי עָנִי שהזכרנו למעלה, והוא הדין ביוד היחס עֲבָרִי עֲבָרִיָּה פְּנִימִי קְדָמוֹנִיָּה תַּחְתִּימִי אֲדָמִי רַחֲמִי עֲשִׂירִי, וכן הדין ביוד השרש גְּדִי גְדִיָּה שְׂבִי שְׂבִיָּה בּוֹכִיָּה פּוֹרִיָּה מִן היחיד בּוֹכִי פּוֹרִי (תמורת בּוֹכָה פּוֹרָה כמו רָעִי מִן רָעָה) ועוד הרבה משקלים מעין זה, וכן הדין בשעצ"פ המורכב משם עם יו"ד הכנוי

מדבר בערו ועם שם הוי"ה כמו עֲנִיָּהוּ אֱלִיָּהוּ ודומיהם שהיוד עולה לשניהם עֲנִיָּיָה כמו שכתוב עֲנִי וזמרת יָהּ (ולא שחסר אחד והדגש יבא תמורתו), כמנהג בשעצ"פ שאות אחת עולה לכאן ולכאן כמו שְׁמֵעוֹן מִן שְׁמַע עֲנִי יִרְפָּעַל מִן יָרֵב בּוֹ תִּפְעַל (אשר על כן יבא על דעתי אותיות יה"ו בשע"פ בסופו הוֹן בשורק ולא בחולם כמו שבא מחובר בראשו יְהוֹנָתָן יְהוֹנָקִים יְהוֹאֵשׁ, לפי שהה"א והוֹן עולים גם למלת הוא כמו עֲנִיָּיָה־הוא ונתחברו יחד לשעצ"פ עֲנִיָּהוּ), בכל אלה קבל הנג"ס תנועה (לאפוקי פִּיזֵר אֵיזֵב תִּיב צִוָּה מְעַתָּה שהיו"ד והוא"ו יבואו בעצם וראשונה בדגש ותק"ט לפניו לסימן המשקל והכנין), והתנועה לפניו נהיתה לתנועה קטנה בתשלום דגש ולא שהדגש הוא תמורת נה כי אין הנח חסר בהמלה, ויש עוד להאריך בדברים האלה. אולם הדגש בהשם פְּתִיזֵת בוודאי הוא תמורת נה שהיה ראוי להיות פְּתִיזֵת בפלס אֵילֹזֵת (כמו פְּתִיִּים מהנפרד פְּתָה ממשקל פֶּעַל והדברים עתיקים ומקומם במשקלי השמות) אהרי כי אין היוד נג"ס להקמץ ואין להפתח שום שייכות עם היוד ויבא תמורת הקמץ.

וכפי הנראה לי הנה השיטה הזאת שהדגש בהיו"ד ברבוי נקבות בשמות שסופם ית-ות הוא ת' נח היא היתה בהמדקדים לחדש דין זר ומוזר והוא, שהשמות האלה ישתנו ברבויים לזכר מברבויים לנקבה ותהת תִּתְחַתִּיזֵת מִלְכִּיזֵת ברבוי נקבות, יבא חֲמִשִּׁיתִּים כְּרִיתוֹתִים ברבוי זכרים בלי כל טעם, אולם השטה הזאת הביאתם לזה והוא: אחרי שהדגש יבא תחת הנח החסר ואם כן איפא היו"ד בְּתִתְחַתִּיזֵת ובמִלְכִּיזֵת הוא תמורת התו שבתִּתְחַתִּיזֵת ובמִלְכֹּזֵת, ואהרי שסימן נקבה יחידה איננו ראוי לכא ברבוי נקבות, יחויב מזה שהתו הזה איננו לסימן נקבה כי אם שהוא סימן המשקל (שם ביל"א סימן הנ"ל) שנתחלף ברבוי נקבות ליו"ד ואחרי כי מצינו ברבוי זכרים יבא ת"ו המשקל כמו שהוא בלי הלוקף ליו"ד יצא להם הכלל המוזר הזה להלק בין רבוי זכרים לרבוי נקבות, והיל"א בהסימן הנ"ל דחק עצמו לתרץ זאת באמרו

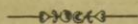
שם כי ע"כ לא יבא תהתייזות מלכותות יען כי קשה הברת ב' תוין רפויית זא"ז (?), ומה שנמצא קשטות דלתות חנייתות (וכן כל בינוני רבות כשלה"פ תי"ו) נאלץ להלק עוד בין ת"ז המשקל לת"ז השרש, ומי לא יראה כי מדחק אל דחק ומלחץ אל לחץ יצאו המדקדקים בזאת, אולם לשיטתי אין היוד בתהתייזות ובמלכיות ת' הת"ו כי אם שהוא הננ"ם הנשאר גם ברבוי לסימן המשקל, והתו נופל ברבוי לפי שהוא סימן נקבה ויען שהם שמות נקבה לכן יתרכו ברבוי נקבות, ולו נקרה בשם מן השמות האלה להתרבות ברבוי זכרים כמו חטה חטים באמת היה בא בתמונת חמשיים מלכיים כמו תחתיים עבריים שמות היחס, ואלה אשר יבאו ברבוי זכרים בת"ו חמישתיים פרייתות הוא יען כי התו בשם חמשיית פרייתות איננה לסימן נקבה כי אם מהמשקל והמה שמות זכר וע"כ יתרכו ברבוי זכר (או שחם באמת שמות נקבה בלי סימן נקבה), ולו היה דינם לבא בתמונת רבוי נקבה כמו מן צבא צבאות היה בא באמת חמשייתות פרייתות, ואולי גם הת"ו בשם פריית איננה מן שרשו פרה מן וברא אתהן בחרבותיו בחלוף אלף לה"א ובא בדחול פרייתות, ואל תתמה על ההפץ שהת"ו הוא פעם סימן נקבה ופעם סימן המשקל כי גם לשיטת המדקדקים הנה הת"ו בשמות היחס סימן נקבה כמו עברית מצרית פושית שבאו תמיד תמורת עברית מצרית פושית ומה שיש להאריך עוד בענינים האלה אכתוב ברצות ה' דרכי בחלק השמות, והנה ידעתי נאמנה כי אהיה בדבר הזה מן המתמיהים לחדש דבר נגד שיטת כל המדקדקים ע"כ הנני מקדים להתנצל כי לא כתבתי זאת בהחלטה כי אם כפי הנראה לי בהשקפה ראשונה כי עוד לא העמקתי חקור בדבר הזה ביאות.

דברים אחרים על דבר הקמץ הטף .

הנה כמעט כל המדקדקים השבו בדיני הנגינה וכו' בדיני המתנן כי לא יבאו על קמץ הטף, ולפי דעתי אך למותר הוא בדיני הנגינה אחרי כי לפי תמונת המלים, ועל פי כללי מלרע ומלעיל

זמלעיל אין מקום להננינה בשתי תנועות הקטנות קמץ וקבוץ
 (מלבד המלה נָאֵם שהיא תמיד בלי וא"ו ואל נכון היא בקבוץ
 ובשמות אין מקום להננינה גם בחירק קטן), ומה שנמצא רָנִי
 עקרה רָנִי שמים גְּנִינֹרֶךְ מלרע אף כי היתה ראויה הננינה לבא
 מלעיל כדין צווי נחי ע"ו וכפולים, אך מי יאמר לן כי סבת
 העתקת הננינה היא הק"ח אולי להפך, כי העתקת הננינה ממלעיל
 למלרע בשביל איזה סבה שתהיה היא סבה להתחלף החולם
 שהיה ראוי לבא, כמו ספּוּ, לקמ"ח שלא תהי ת"ג ה"מ בלי ננינה,
 ובדיני המתג אמנם לא אדע על מה אדניהם הטבעו, הלא עיננו
 הרואות מתג בק"ח לאלפים ולרכבות לפני שוא מרכב אך לדעתם
 הוא קמץ גדול אך מי יכריחם לזאת, (ואולי יבא הקמץ לדעתם
 מטעם הרחבה (עין בדברינו ע"ד התק"ל) והוא קמץ גדול ובכן
 הנה כללם זה כי על הק"ח לא יבא לא ננינה ולא מתג הוא אך
 מצד המציאות), מלבד מה שקשה איך יתכן לבא לפני שוא המרכב
 תנועה שלא ממין המרכב לא במעלה ולא ממוצא אחד, ויותר
 היה ראוי לבא לדעתם החולם שהוא ממוצאו, ומה ימריצנו לאמר
 כי הק"ח מבנין הפעל וממשקל פֶּעַל בנטיה יתחלף לקמץ גדול
 לפני שוא מורכב, אולי תמכו יתדותם על המלה הבודדת שְׂרָבֶךְ
 שהיה ראוי לבא מתג כדין בתנועה קטנה לפני שוא באותיות
 דומות, אך סוף כל סוף גם לדעתם זרה המלה הזאת כי מדוע
 באמת לא תתחלף גם פה הק"ח לקמץ גדול כמו אֶהְלוּ הַאֲבָל.
 ובדרך כלל אעיר על הק"ח מה שהעבירו עליו את הדרך להוציאו
 מכלל כל תנועה קטנה במה שיבא בה"פ בלי כל הרכבה מעקרו
 ר"ל בלי שוא נח אהריו ובלי ד"ח אף בלא אות נרונית כמו עָנִי
 צָרִי (עיין תל"ע § י"ז בהערה שם), אך מי יאמר לן כי לא ממשקל
 פְּעִי הם ואך לפי שהשוא בא מחולם ובה"מ ישוב לחולם ע"כ
 הרכיבו לה הק"ח כמו אֶרְחֹז ע"ד בְּקָרִים בְּפָרִים, כדין כרכים
 ממשקל פֶּעַל אֶרַח בְּקָר בְּפָר — גם לא חשבתי כדיני הננינה את
 אשר חשבו כל המדקדקים, והוא פתח גנובה, כי אמנם נכלל הוא
 אצלי בכלל הקדימה, כי לכל פתח גנובה יש אהת מארבע הת"ג

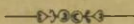
צרא חירק חולם שורק לפניו וכשהוא תופש מקום התג' אמנם
תבא הנגינה עליו רוגע .

דברים אחרים על דבר המתג .

אמר הכותב , הרואה אתה הקורא ע"פ הכללים אשר סדרתי
לפניך בדיני המתג ובדיני ההברה כי המתג לא יבא בתק"ט כ"א
בשביל איזה סבה המהיבט אותו לבא , היינו לפני שוא מרכב אף
בלי אות גרונית כמו וְשָׁקָה ולפני או"ג אף כשהיא בתנועה כמו
הַחִיץ ובדומות צָלַל , ואשר אז יבא גם בהתק"ל (אשר בה אין
הטעם כדי לחזק הברתה שלא תתבלע במהירות המבטא כמוכּן ,
וגם הטעם השני כדי להשלים הברתה עין תלע § סד הערתו
שמה) גם לפני נפילת הדגש גם לפני כּס כן , ובלי הסבות הנ"ל
לא יבא כלל אף בתק"ט גמורה , כמו שלא יבא בתק"ט הבאה
תמורת גדולה לפני כּס כן מצד ממה נפשך , וכן לא יבא לפני
נפילת הד"ח אשר באמת קשה וכי בשביל שהרעו כחה של התק"ט
לשולל ממנה את הד"ח נוסף להרע עוד כוחה לגזול משפטה
בהמתג למשוך אותה יחד עם התק"ל (כי הטעם אשר כתבתי בפנים
הספר אמנם לא יניח את דעתי כשאני לעצמי) וכן התק"ט לפני
אהח"ע היא פשוטה בלי מתג ולא חשו לה מה שהיא פשוטה
בל"ג ובל"מ ובכל זאת יבא המתג כשיכירנו מקומו שמה ר"ל אם
התנועה הזאת היא שלישית לנגינה כמו החי' הקי"ם ואם כן אין
הטעם כדי להשלים כח הברתה (ותמיהני על ההכנס בן זאב
שהביא בין המשלים לדוגמא על המתג בתק"ט אם היא שלישית
לנגינה כדי להשלים כח הברתה גם המלה הקי"ם ולא זכר את
החי' שיבוא בלי מתג) וגם הטעם השני הנ"ל לא יתכן אהרי כי
בדרך זה יבא גם על התק"ל כמו העידותי , אשר ע"כ לולא מיסתפינא
הייתי אומר כי המתג לא נתקן בעצם וראשונה בתנועה השלישית
שלפני הנגינה או לפני שוא נע כ"א בתנועה גדולה ולא בתק"ט
אשר היא ראויה להיות תמיד הי"ם כשהיא בלי נגינה ר"ל שיש

שוא נח אחריה או ד"ח כמו שכתבנו בכללי הנגינה וע"כ לא יבא
בה המתג כ"א באהת מהסכות הנ"ל ואז יבא גם בתק"ל, (וכן
גם הנס"א הבא בתור מתג) ואשר יבא הפעם בלי סכות הנ"ל
הוא ע"ד זרות כאשר כן יבא בדרך זרות גם על התק"ל וצריך
עוד לעיין בזה .

והנני לתת לפני הקוראים המשכירים באורים אחרים
בכה"ק והיה כי ימצאו חן בעיניהם אוסיף ברצות ה'
לשלוח את יתר באורי על פני חוץ .

וּבְלֵה זַעַם וְאַפִּי עַל תְּפִלֹּתַם (ישעיה י') לדעתי הוא משרש בְּלֵה משקל
תְּפִיעִית בפלס תְּפִלִּית תְּפִיעִית תְּפִגִּית ודומימן ופי' "על" הוא "עם" או "על ידי"
והכנוי הוא על מחנה אשור ופירושו ע"י שיכלו ויאבדו מן העולם, ולדעת
המפרשים שהוא מהוראת תְּפִלֵּל משרש בְּלֵל הוא משקל תְּפִלִּית ואין לו רע במקרא .
ה' חֲנִנּוּ לָהּ קִיְיִנוּ הַיְיָ זְרוּעִם וכו' (ישעיה ל"ג) קשיות הכתוב הזה מודעת
לכל, וגרסה לי כי הכנוי של זרועם מוסב אל מחנה אשור הנזכר בכתוב הקודם
ופי' הכתוב כן הוא היה זרועם לבקרים (הגליחם בכל אשר יפנו אם כן הוא
רעוק, אבל) אף ישועתנו (היה) בעת זרה (כשיגיע הדבר אלינו כי בניך אנחנו)
והנה חזי הכתוב השני יכלול בו את הגלחת אשור ואת מפלתו אשר ידובר מהן
בשני הכתובים הקודמים, ומי אשר חך לו להבין מליצה יבין וירגיש נועם מליצת
הכתוב הזה בהתייחסו אל הכתובים הקודמים לו ושאלתיו כי אחרי אשר התרגמה
נפש הגזירה בחזותו לחיובו מפלתו כי עוד מעט וגם הוא יושד וגם בו יבגדו,
הנה הוא כאיש אשר לא יאמין ברוב טובה כזאת, ותקוותו טרם נכונה בידו,
והנה הוא פונה למעלה בחפלה כי אלהים ממכון שבתו יופיע על עולמו ויקים את
דברו, ואחרי החחוקו באלהיו, ולבבו נכון בטוח כי ימלא את שאלתו למען עמו
ונחלתו, הנה הוא מוסיף אמץ לאחוז דרכו להשלים את הבוסת אויבו, וברגש
עז יקרא מקול המון וכו' .

בְּאִשֶׁר שָׁמְמוּ עֲלֶיהָ רַבִּים וכו' בְּן יִזְהָ גַיִּים רַבִּים וכו' (ישעיה ל"ב) רבים
נחלבעו בבחור המלה "יָזָה" הזרה הזאת והגני לבאר זאת על דרך יגיד עליו
רעו, הנה פה נפגשו שני הפעלים "שָׁמְמוּ יָזָה" ומאלו מקובלים גם שני שמות
מהם נחת וזרח שָׁמָּה ויָזָה (בראשית ל"ו), וידוע הוא כי האנשים הראשונים
קראו שמות לבניהם ע"פ מצבם הם או ע"פ מצב דורם כולו איש כפי מעלתו,
ויהיה אם כן שני השרשים שָׁמָּה גָזָה נרדפים להוראת שממון חמיון התפלאות
וויסמ ערשטויגען וואונדערען (ושרש גָזָה משותף גם להוראת הזיה וזריקה) ומזה
בדחז"ל יזחא דתורא (פסחים ק"ב:): ר"ל קול המביא אותו לידי חמיון הלב פחד
ובהלה, וכן מנזיהותיה דמר (סנהדרין מ"א:): ר"ל אם דבר אתנו קשות והביא אותנו
לידי

לידי כלבול הדעת ופ' י'ה בהפעיל כן הוא ע"י הללחהו הכלהי עבטיה יביא את
הגוים לידי השחוממות, "עלו יקפלו מלכים פיהם" ע"ד והאיש משהאה מחריש
וכן יחריש בזהבחו (שטוינען). ובזאת נכויח שהים הוראה חדשה בשרש נזה, ומבטא
בלשון להו"י'א את פעולת ההתפלחות לגוף זולתו אשר לא היה עד כה בשפתינו.

יְדַעְתִּי הִ' כִּי לֹא לְאָדָם בְּרָבּוֹ וכו' (ירמיה י') הנה הכתוב הזה חין לו כל
שייכות לא לפניו ולא לאחריו והנני להקדים פי' המלה "והכין" שעל דעתי באורה
פה הוא מלשון נכון הדבר בפיהו נכונה (ריבטיג) והפעל "קָבַצוּ" מהוראה זאת הוא
(ערקונדיגען יוד) (וכן שמואל א' כ"ג לכו נא הכינו עוד וכו' ושבת חלי אל נכון
וכן לדעתי על פי הפשט הפשוט והכינו את אשר יביאו וכו' (שמוה ס"ז) ועתה
שעור הכתוב כן הוא "ידעתי (את) ה', כי לא לאדם" (קרוץ מחמד להשיג) "דרכו
(של ה' הג"ל) לא לאיש (ילוד אשה, כי יהיה) הולך (או שהוא ת' קָרָה כמו
בְּמוֹצְאֵיכֶם אֹתוֹ) והכין (ערקונדיגען יוד) את נעדו (של ה' ואם כן אולת היא לי
להרהר אחרי מדותיך ואך רחמים אבקש ממך) יסרני ה' אך במשפט (כחותי כפי
אשר אוכל שאת) אל באפק וכו'.

חֲבִלֵי רְשָׁעִים עֲנֻדוּנִי (תהלים קי"ט) מהוראת עוד כל ימי הארץ, ויבך
על זוריו עוד, שגדר המלה בהוראתה זאת הוא המשך הזמן (כביר) וכן כל
"בעודי מעודי" והבן.

בְּרָדָה חֲקָמָה הוֹרִיתִיךָ הַרְבֵּיתִיךָ בְּמַעֲגְלֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִבְתָּךְ וכו' (משלי ד') שעור
הכתוב לדעתי כן הוא: בדרך חכמה (אשר) הוריתך, במעגלי ישר (אשר)
הדרכתך, בלכתך (בהם) וכעין זה המליצה בתהלים: לפניי הארץ יסדת וכו'
ושעור הכתוב כן הוא הארץ (אשר) לפניי יסדת, ושמים (אשר) המה) מעשי
ידיך, המה וכו'.

שָׁמַיִת בְּיָדָם תַּתְּפֹּשׂ וְהָיָא בְּהִכְלֵי מַלְאָךְ (משלי ל') לדעתי המלה תַּתְּפֹּשׂ
הוא מהוראת מטפס ועולה מטפס ויורד (עירובין כ"א') שחגומה: קלעטערין
בחלוף הת"ל לטו"ת והוא בנין גַּעַל משרש תַּפֵּשׂ בקל שהוראתו לשון אחיזה בחזקה,
והכבד מחזק את הפעולה להורות על התפיסות התכופות והחזקות של המטפס
ופירוש הכתוב הוא, אף כי להשמית חין כנפים לעוף, ואך בידיה תתפש,
וכל זאת היא בהיכלי מלך והכתוב הזה מתאים עם הכתובים הקודמים לו והבן.
הוּ עַד יָרַח וְלֹא יֵאָחֵז וְכוּבָבִים לֹא זָכוּ בְּעֵינָיו (איוב כ"ה) לדעתי הונח
שרש עָרַד על דבר שנעדר ממנו עצמותו ולא ילח עוד לחפצו העקרי אשר עתה
לו ומזה בגד עֵהִים על בגד בלוי ומזה, בבקר יאכל עֵד על בע"ח מומתים
ובתלמוד יבא עדודה לבי"ד ויהיה פה "עֵד" פעל עבר או בינוני ממאמר האכות
והוא תאר נשוא על "ירח" הנושא כמו חזי הפסוק השני וכוכבים לא זכו בעיניו
חמורה אינס זכים והבן, וזא חיוב המשפט ושלילת הפכו יחד ע"ד יחי ראובן
ואל ימות.